

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Středisko Ibero-amerických studií

Diplomová práce

Bc. Hana Vítková

Otázka středoamerického průplavu na konci devatenáctého století

The question of Central American canal at the end of 19. century

Praha 2013

Vedoucí práce: prof. Dr. Josef Opatrný

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala vedoucímu mé diplomové práce, prof. Dr. Josefu Opatrnému, za odborné vedení a všechny cenné rady a připomínky během zpracovávání této diplomové práce.

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracoval/a samostatně, že jsem řádně citoval/a všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze, dne 9. května 2013

Klíčová slova

Střední Amerika

USA

Středoamerický průplav

Panamský průplav

Smlouva

Prohlášení

Americký prezident

Vyslanec

Key words

Central America

USA

Centralamerican canal

Panama Canal

Contract

Declaration

American president

Envoy

Abstrakt

V práci jsem se zaměřila na problematiku rozhodování o místě výstavby středoamerického průplavu tak, jak se objevovala v projevech amerických historiků, politiků a prezidentů. Hlavní část práce je věnována projevům v americkém senátu a prezidentským výročním zprávám o stavu Unie s přihlédnutím k historickým událostem dané doby. Vzhledem ke skutečnosti, že téma průplavu bylo velmi důležité na poli mezinárodní politiky, zaměřuji se rovněž na francouzskou účast v panamské oblasti. Velký předpoklad na úspěch měla také myšlenka nikaragujské cesty, a proto i této problematice je věnována jedna kapitola této práce.

Abstract

This thesis is dedicated to the case about deciding about places for Central American canal, how it was mentioned in speeches of american politics, historics and presidents. Main part is dedicated to these speeches in american second chamber and first annutal messages with taking into account historic affairs. Canal was a great problem of international polinticy, so in another part of this thesis I mention a french participation in panama region. There was a great reqirement for a success thought about Nicaragua path. This problematics mention one special charter.

OBSAH

1 ÚVOD.....	6.
2 HLAVNÍ ČÁST	
2.1 UVEDENÍ DO PROBLEMATIKY.....	9.
<i>2.1.1 Námořní cesty a první zmínka o Panamském průplavu.....</i>	<i>9.</i>
<i>2.1.2 Stručný politický vývoj v USA od konce 18. století do začátku 19. Století.....</i>	<i>11.</i>
<i>2.1.3 Monroeova doktrína.....</i>	<i>13.</i>
<i>2.1.4 Panamský kongres.....</i>	<i>15.</i>
<i>2.1.5 Panamský separatismus a americký expanzionalismus.....</i>	<i>17.</i>
2.2 PANAMSKÝ PRŮPLAV	23.
<i>2.2.1 Panamská železnice.....</i>	<i>23.</i>
<i>2.2.2 Spojené státy po občanské válce, pád a vzestup ekonomiky.....</i>	<i>27.</i>
<i>2.2.3 Francouzská éra.....</i>	<i>31.</i>
<i>2.2.4 Francouzská éra, Spojené státy americké a výstavba průplavu.....</i>	<i>34.</i>
<i>2.2.5 Nicaragujský kanál.....</i>	<i>47.</i>
<i>2.2.6 Průplavová politika po roce 1900.....</i>	<i>52.</i>
<i>2.2.7 Panamská revoluce.....</i>	<i>71.</i>
2.3 ZÁVĚREČNÁ ČÁST	89.
<i>2.3.1 Spojené státy americké a znovuobnovená výstavba Panamského průplavu.....</i>	<i>89.</i>
<i>2.3.2 Shrnutí.....</i>	<i>92.</i>
3 ZÁVĚR.....	95.
4 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A INTERNETOVÝCH ZDROJŮ.....	96.

1 ÚVOD

Stavba takového díla, jako je Panamský průplav, ovlivnila nejen politickou situaci v Latinské Americe, celosvětovou ekonomiku, ale také životy mnoha obyčejných lidí, kteří se zúčastnili buď přímo výstavby, nebo se rozhodli migrovat do Spojených států či Latinské Ameriky právě touto novou námořní cestou.

Panamský průplav je stavba obrovského geografického a hospodářského významu. Jeho vlastní výstavbě předcházela četná politická prohlášení a rozhodnutí amerických státníků, neboť kontrolovat tuto spojnici mezi oceány znamenalo disponovat mocí a vlivem celosvětového měřítka.

Samotná otázka výstavby průplavu sahá až do 16. století, ovšem na samotnou realizaci si svět musel počkat ještě několik století a hlavní aktér, Spojené státy americké, prodělaly za tu dobu řadu geopolitických změn.

Práce přistupuje k otázce středoamerického průplavu z historického hlediska a zaměřuje se na otázku: *„Proč právě Panama byla vybrána jako země výstavby průplavu spojujícího dva oceány, jaké smlouvy a úmluvy jí předcházely a proč právě Spojené státy Americké zde sehrály tak významnou roli?“*

K zachycení jednotlivých hledisek jsem použila jako metodiku chronologický výklad opírající se o analýzu, která systematicky shrnuje poznání o daném problému.

Pokusila jsem se ve stručnosti zaměřit na historii zámořských cest a na první zmínky o průplavu. Dále zejména na začátky tohoto projektu: podnět k výstavbě, důvody, zahájení stavby a problémy, které ji celou dobu provázely a následné převzetí stavby Spojenými státy.

Předkládaná diplomová práce je členěna do třech kapitol. První kapitola tvoří teoreticko-metodologickou část a zachycuje počátky námořních cest, stručnou historii Spojených států a prvotní vztahy mezi Velkou Kolumbií a Novou Granadou. Analytická část práce obsahuje kapitolu Panamský průplav, která je dále rozdělena do šesti podkapitol a závěrečnou část zahrnující dvě podkapitoly, kde jsem se pokoušela o analýzu projevů amerických politiků a prezidentů s přihlédnutím k historickému dění. Rovněž jsem zde zmínila smlouvy, které definují vztahy mezi USA a Velkou Kolumbií později Novou Granadou a nakonec Republikou Panamou. Smlouvy a projevy pomohou lépe pochopit, proč právě Panama byla vybrána a jakým způsobem se Američané postupně dostávali k projektu, který nakonec i získali a ovládali jej po sto let.

Závěr bude věnován shrnutí problému a zodpovězení otázek.

Cílem práce je analyzování smluv a projevů amerických prezidentů a politiků a jejich vlivu na výstavbu středoamerického průplavu.

Jelikož mi v diplomové práci budou pramennou základnou projevy amerických prezidentů a amerických politiků, kde byla samozřejmě nejvíce věnovaná pozornost výstavbě průplavu, použila jsem níže uvedená díla.

Jako jeden z nejdůležitějších pramenů knihu Mills Miller M., *Great debates in American history (from the debates in the British Parliament on the Colonial Stamp Act 1764–1765 to the Debates in Congress at the close of the Taft Administration 1912–1913)*, press of J. J. Little, New York 1913. Z této antologie jsem použila druhý a třetí díl, ve kterých autor vždy na začátku kapitoly nastíní historické dění a poté reprodukuje vyjádření senátorů a kongresmanů na půdě obou amerických komor.

Antologie vznikla za účelem sepsání všech důležitých dokumentů a diplomatické korespondence amerických politiků. Je sepsána vzestupně podle historického dění.

Dalším významným primárním pramenem použitým v diplomové práci je také Richardson J. D., *A compilation of the messages and papers of the presidents, Authority of Congress, Washington 1900*. Zdroj byl použit z internetového portálu, protože v Historické knihovně Filozofické fakulty Karlovy Univerzity nebyly k dispozici díly odpovídající danému tématu.

Výpisky byly použity ze sedmého, osmého, devátého a jedenáctého dodatkového dílu. Nacházejí se zde jednak prezidentské dopisy, ale i sepsané projevy a komentovaná antologie.

Dalším zásadním pramenem použitým v této práci je *Nuestras vías interoceánicas – Tehuantepec, Nicaragua, Panama, a proposito del Canal se Suez* (Texto oficial de los Tratados: Mallarino–Bidlack, Clayton–Bulwer, de la Mesilla, Convención de Constantinopla, Hay–Pauncefote, Hay–Bunau–Varilla, Bryan–Chamorro, Hull–Alfaro, Hull–Castillo Nájera y Fábrega–Chapin, od Vicenta Sáenze, Editorial América Nueva, México, D. F., 1957. Autor této monografie popisuje svůj vlastní náhled na politiku Spojených států vůči Střední Americe, nicméně opisuje zde i důležité dokumenty, které provázely a předcházely vznik Panamského průplavu.

Tato kniha vznikla za účelem zevrubnějšího a ucelenějšího poznání vztahů mezi Spojenými státy a státy Střední Ameriky, které byly vytipovány pro vznik meziocéánského průplavu. Autorem je Vicente Sáenz, latinskoamerický novinář a profesor pocházející z Kostariky.

Sáenz vychází z mnoha již ověřených pramenů, na druhou stranu ovšem jeho komentáře ukazují nelibost vůči USA. Jako pramen může sloužit: William R. Manning, *Diplomatic correspondence of The United States*, Washington 1932 nebo Víctora F. Goytiu, *La funcion geografica del istmo*, Panama 1947. Samozřejmě, že autorova tvrzení podaná v této knize se opírají i o výroky mnoha dalších významných amerických a latinskoamerických historiků, politiků a novinářů.

Knih je rozdělená na tři části. První část se nazývá Tehuantepec, Nicaragua, Panama vzhledem k Suezkému průplavu a pojednává o přírodních, sociálních i historických podmínkách vytipovaných tras pro výstavbu průplavu. Zhodnocuje je jak subjektivně, tak vyjadřuje mínění lidí, kteří se v dané problematice angažovali a posuzuje politická jednání a různé smlouvy a úmluvy předcházející výstavbě kanálu.

V druhé části, pojmenované Soubor informací, podává různé náhledy a názory o meziocéánských kanálech, se dočteme o Suezkém průplavu a jeho vlivu na dané téma, o názorech Panamské Univerzity na mezinárodní právo. Dále zde nahlížíme do problémů neutrality, všestrannosti a ekonomického zvýhodnění, které by kanál přinášel.

Třetí část je soupisem všech smluv a úmluv, které se zabývají výstavbou, provozem a řízením meziocéánských tras na území Střední Ameriky.

Záměrně jsem v práci volila obsáhlé citace ve snaze neznehodnotit tak právníkové smlouvy a politické projevy mým parafrázováním, protože bych nechtěla vynechat ani jediné slovo, zdánlivě nedůležité, které by mohlo pozměnit celý smysl textu.

2.1 UVEDENÍ DO PROBLEMATIKY

2.1.1 Námořní cesty a první zmínka o Panamském průplavu

V roce 1492 objevil janovský mořeplavec Kryštof Kolumbus, plující ve službách křesťanských králů Isabely Kastilské a Ferdinanda Aragonského, pevninu, o které se domníval, že je to Indie. Poté co bylo zjištěno, že se jedná o nový kontinent, myšlenky Španělů o nalezení nové cesty do Indie neustávaly.

V roce 1515 kapitán Antonio Tello Guzmán dospěl se svou posádkou k místu zvanému Panamá, které podle jeho výkladu mělo znamenat „město plné zlata a perel“. Správný indiánský překlad byl „město oplývající rybami“. O dva roky později, v roce 1517, zde pak byla zřízena posádka a následně, za další dvě léta, se Panamá stalo nejen městem, ale i prvním sídlem španělské mocnosti na tichomořském pobřeží. Byl položen základ spojení mezi oceány.

Vlivem postupného dobývání kontinentu se obchod na novém kontinentě začal pomalu rozrůstat z východního pobřeží na západní. Ruku v ruce s tím vyvstal problém, jak dopravovat materiály, zboží a další suroviny do zemí jako jsou například Chile, či Peru atd. Jednou z variant bylo cestování po souši a to od Panamy po Ekvádor či přes Argentinu. Obě tyto cesty byly dost komplikované a mnohdy i velice nebezpečné. Do popředí se tudíž dostala varianta mořského plavení kolem Ohňové země a Mysu Horn.

Již tehdy se tedy začaly objevovat první zmínky o průplavu na středoamerickém území. Stoupencem průplavu byl Alvaro Saavedra Ceron, který navrhoval čtyři varianty. První: cesta mezi Nombre de Dios a Panamou, druhá: Tehuantepecká šíje, třetí: mezi Urabá a zálivem San Miguel, čtvrtá: Nicaragujské jezero. Jako dalšího zastávce výstavby středoamerického průplavu tehdejší doby nelze opomenout slavného Alexandra von Humbolta.

Největší boom v oblasti plavení ovšem přinesla až tzv. Zlatá horečka v Kalifornii, v roce 1848 - 1849. Ukázalo se, že nejlepším řešením by byla mořská cesta a Amerika se tím dostala opět k otázce středoamerického průplavu. V tomto období se začalo již s vážností uvažovat o transkontinentální cestě, která by ulehčila dopravu mezi východním a západním pobřežím. Spojené státy americké (dále také „USA“) byly zemí, která potvrzovala největší zájem na daném tématu. Již od 18. století jevil velký interest o budoucnost regionu jižně od svých hranic tj. Latinskou Ameriku. USA spatřovaly ve svých jižních sousedech velkou

hospodářskou sílu a neustále se snažily o jejich kontrolu. Byly to totiž země mladé se slabým národním vedením, ale s obrovským přírodním bohatstvím.

2.1.2 Stručný politický vývoj v USA na přelomu 18. a 19. Století

18. století se pro Američany neslo v duchu vítězství nad starým kontinentem (1776 Deklarace nezávislosti USA) a vysvobození se z područí Velké Británie. Na druhou stranu museli Američané začít řešit také své vlastní problémy. Jedním z nejdiskutovanějších problémů bylo utvoření pevné federace, zrušení otrokářství a expanzionalistická politika.

Byl to Thomas Jefferson, třetí americký prezident, který představil ucelenou myšlenku o americké federaci. Obával se negativního vlivu hispánské civilizace svých jižních sousedů, a proto si ji přál postupně připojovat k severoamerickým státům.

Jedním z prezidentových kroků byla koupě Lousiany v roce 1803 a později i Floridy.

Stejný názor vyjádřil ve svém vystoupení mluvčí Sněmovny reprezentantů H. Claye. Dne 24. března 1818 prohlásil v kongresu:

„Nejsem propagandista. Nechtěl bych usilovat o vnucení našich principů a svobod ostatním národům, kdyby to nechtěly. Ani bych nechtěl rušit klid dokonce i v odporných despotických vládách, ale pokud jakýkoliv zneužívaný a utlačovaný stát bude chtít svoji svobodu a usilovat o založení svojí země v pravdě, my máme právo jako vůdčí síla dát na vědomí, že se můžeme řídit okolnostmi našeho požadovaného zájmu. Chtěl bych říct jazykem ctěného Otce naší země. Narozen ve svobodné zemi, jsem vždy rozčilený, pokud vidím, kdekoliv v jakékoliv zemi utlačovaný národ rozvinující transparent svobody. Kdykoliv myslím na španělskou Ameriku a představuji si zdrcující vnucení Španělskem, jsem v mé mysli najednou starším bratrem. Uvědomuji si, že výchova z naší strany byla zanedbávána, a díky tomu byl náš pomyslný mladší bratr zneužíván, bylo s ním špatně zacházeno, a byl vyděděný nemilosrdnými a nepravými rodiči.“

„Když uvažuji o slavné bitvě, která právě probíhá v této zemi, vidím v mé mysli bratra, který stoupá díky síle a energii, díky talentu mužského postavení, které pro něj příroda a Bůh připravili. My jsme přirozená hlava americké rodiny. Nechci se vměšovat do událostí v Evropě. My chytře stojíme opodál od jejich zuřivosti.“¹

---

¹ Mills Miller M., Great debates in American history (from the debates in the British Parliament on the Colonial Stamp Act 1764 – 1765 to the Debates in Congress at the close of the Taft Administration 1912–1913), press of J.J. Little, New York 1913, vol. 2., Henry Clay 24-27. March 1818, Solidarity of American republics, str 221.

Nebezpečím, které mohlo vyvstat pro Spojené státy, by bylo zapletení se do konfliktu mezi Španělskem a jeho bývalými koloniemi. Proto se USA raději stáhly a soustředily se na vlastní politiku a rozvoj federace.

V dalších letech se v USA objevil zájem o území jižně od hranic, jako příklad lze uvést Mexicko-Americkou válku v letech 1846–1848², kdy po vítězství připadlo Američanům území Arizony, Nového Mexika, Kalifornie a části států Colorado, Utah a Nevada.

Další významnou otázkou 19. století bylo zrušení otrokářství. Industriální sever států byl pro zrušení. Na své straně měl i prezidenta Abrahama Lincolna³ a bohaté továrníky. Na druhé straně stáli statkáři z jihu USA, kteří byli přímo závislí na otrocké síle. Je třeba podotknout, že i když byl Lincoln proti otrokářství, mnohem více jej zajímala jednota států. Různost názorů nakonec vedla k občanské válce.

I přesto, že země byla zmítaná válkou Severu proti Jihu téměř čtyři roky (1861-1865)⁴, ekonomika začala po válce prosperovat tak, že USA předstihly i velmoci, jakými byly Německo či Velká Británie. Zásahu na tomto rozkvětu měly vynálezy jak na poli zemědělském, tak industriálním (např. nové typy ocelového pluhu, žací stroj a nové postupy ve výrobě oceli atd.). Vyspělý průmysl na severu a rozvinuté zemědělství na jihu vytvořili dohromady kombinaci úspěšně fungujícího hospodářství, jež USA zaručovalo první místo v produkci zemědělských a průmyslových komodit. Další a rozhodně značnou příčinou prosperity Spojených států, byl i příliv přistěhovalců, kteří zde mohli bezplatně získat půdu, čímž přispívali k rozvoji zemědělství a dále velké nerostné bohatství, které země skýtala nebo silný vnitřní trh, atd.

Kromě silné pozice v ekonomické sféře začalo USA upevňovat své místo i v oblasti světové politiky. Jako jeden z příkladů lze uvést americkou karanténu Kubu, která zapříčinila válku vyhlášenou Španělskem v roce 1898 tzv. Španělsko-Americkou válku⁵. Američané zvítězili a Španělé jim odevzdali Portoriko, Kubu i Filipíny.

Poté již začaly Spojené státy rozšiřovat severoamerický vliv v rámci mezinárodní scény coby velmoc a začaly se soustřeďovat na Panamskou šíji, disponující nejmenší šířkou v rámci amerického kontinentu a ostatní země Latinské Ameriky.

---

²Opatrný J., *Amerika v proměnách staletí*, nakladatelství Libri, Praha 1998, str. 646.

³Ibidem, 310-311.

⁴Ibidem, 652-655.

⁵Ibidem, 657-659.

2.1.3 Monroeova doktrína

James Monroe nastoupil do prezidentského úřadu v roce 1817, tedy v době, kdy Španělé žádali podporu evropských zemí při svém boji o kolonie na americkém kontinentě.

V prosinci roku 1822 byl Ruskem, Pruskem a Rakouskem pořádán kongres ve Veroně. Jedním z cílů kongresu byla změna liberálního režimu Španělska na absolutistickou monarchii. To se podařilo záhy, roku 1823. Poté bylo třeba vyřešit otázku obrany proti šíření revolucí a intervencí ve svých koloniích.

Reakcí na otázku intervencí evropských mocností se stala tzv. Monroeova doktrína, zformulovaná státním tajemníkem Johnem Quincy Adamsem, kterou přednesl prezident Monroe dne 2. prosince 1823 v rámci svého poselství o stavu Unie. Jeho předchůdci, jmenujme Washingtona, Jeffersona, Adamse atd., varovali před vměšováním se do zavazujících aliancí a intervencí v oblastech pod bývalou nadvládou „starého kontinentu“. Nikoliv tak James Monroe, který byl přesvědčen, že to, co se týká celého amerického kontinentu, je i problémem Spojených států samotných.

Prezident Monroe ve svém každoročním poselství Kongresu prohlásil:

„...zvláště výhodným by to bylo vzhledem k obchodu; naše země by se stala středovým bodem světového obchodu...“⁶

Tímto krokem se USA ucházely o statut mocnosti, která může zasahovat do vztahu mezi Evropou a Latinskou Amerikou. Tento názor byl používán ovšem až později a to při debatách o průplavu či o venezuelské krizi.

Paradoxně Spojené státy tehdy prohlašovaly, že se nechtějí vměšovat do problémů stávajících kolonií a budou za nepřátelský akt považovat pouze kolonizaci svobodných států evropskými mocnostmi. USA této doby byly ještě zemí nemající velkou roli na mezinárodní půdě, a proto se raději držely stranou. Důležitý byl především obchod.

V roce 1824 byla podepsána první smlouva mezi Spojenými státy americkými a Velkou Kolumbií (státní útvar na území dnešní Kolumbie, Ekvádoru a Venezuely)⁷. Smlouva zaručovala mír, přátelství, obchodování a plavbu. Byla sjednána Richardem C. Andersonem a Pedrem Gualem. Smlouva byla první předzvěstí vzájemné spolupráce.

---

⁶<http://www.infoglobe.cz/zajimavosti/monroeova-doktrina/>, 8. 12. 2012.

⁷Opatrný, *Amerika v proměnách staletí*, op. cit., 276.

Představme si její část:

1. Článek

„Zde by měl být perfektní, nenásilný pevný mír a upřímné přátelství mezi Spojenými státy a Velkou Kolumbií v rozsahu jejich pozic na světové scéně, jejich teritoria a jejich lidí speciálně občanů bez rozdílu na příslušnost k zemi.“

2. Článek

„Spojené státy a Kolumbijská republika přejí si žít v míru a harmonii s ostatními národy na Zemi mínící upřímnou politiku a stejné přátelství vůči všem, zabývající se stejně všemi a nevyzdvihující ani neupřednostňující žádný národ v souladu s obchodem a námořní plavbou, které se nemohou okamžitě připojit k této smlouvě.“

„Pokud je smlouva volně udělaná nebo jsou v ní povolena stejná odškodnění, mohou se připojit volně různé národy, pokud není podmíněna.“

3. Článek

„Obyvatelé Spojených států mohou pravidelně navštěvovat všechny země, pobřeží republiky Kolumbie a bydlet tam, obchodovat se zbožím a produkty ručně vyráběnými a nejsou povinni platit větší poplatek, clo a daně, cokoliv jinak než místní obyvatelé, pokud jsou povinni zaplatit, mohou využívat všech práv, výhod a výjimek v obchodu a námořní plavbě jako místní národy.“

„Nicméně jim musí být podřazeni v zákonech, dekretech a různých nařízeních, kterým jsou také podřizeni místní obyvatelé.“

„Ve stejném duchu mohou obyvatelé Kolumbijské republiky pravidelně navštěvovat Spojené státy, jejich pobřeží, bydlet tam a obchodovat se všemi různými produkty, ručně vyráběným zbožím a nemusí platit větší poplatky, cla a jiné daně, než místní obyvatelé nebo pokud jsou nuceni je zaplatit, mohou využívat všech práv, výhod a výjimek v obchodu a námořní plavbě jako místní obyvatelé, ale musí jim být podřizeni v zákonech, dekretech a dalších nařízeních dané země.⁸

Smlouva měla celkem 41 článků s, do detailů popsanými způsoby dopravy, života občanů USA na území Velké Kolumbie a především ochranou jak vůči ostatním státům, tak i mezi sebou, např.: bylo zakázáno dovážet zbraně a jiné předměty spojované s partyzánskou činností, pašovat alkohol a ve větším množství dovážet zboží bez registračních papírů. Byl to pokus o nastolení vztahu mezi dvěma entitami.

---

⁸*Treaties and other international agreements of the United States of America,* http://books.google.cz/books?id=79AWAAAAAYAAJ&pg=PA864&lpg=PA864&dq=anderson+gual+treaty&source=bl&ots=KvJyZFtnT&sig=mYNXz42pc3GBXmgwzt6su5V_4zI&sa=X&ei=H2wzUPr9Ec_IsgBRpoD4DQ&ved=0CB8Q6AEAw#v=onepage&q=anderson%20gual%20treaty&f=false, 7.7.2012, str. 875.

2.1.4 Panamský kongres

V roce 1826 zorganizoval Simon Bolívar⁹ v Panamě jednání mezi čelními představiteli nedávno osamostatněných jihoamerických územích. Přizváni byli i zástupci Spojených států. President John Quincy Adams potvrdil pozvání v prosinci 1825, když oznámil ve svém dopisu Kongresu, že přijal pozvání od latinskoamerických zemí na setkání. Je třeba zmínit i účast Velké Británie a Nizozemí.

Na kongresu byla po dlouhé době opět připomenuta otázka středoamerického průplavu a všeobecně i otázky komunikace na středoamerické půdě.

Senátoři ovšem museli prodiskutovat vhodnost vyslání delegátů a také určit nejvhodnější vyslance.

Na fakt, zda je vhodné vyslat zástupce USA na kongres, reagoval negativně Senátor Hayne svou řečí v březnu 1826 na půdě amerického senátu:

„Žádný muž nemůže popřít, že Panamský kongres je umírněný ve složení zástupců ze nepřátelených zemí a že jejich úmysly jsou v základu nepřátelské. Tento skrytý fakt je veřejně známý celému světu. Není to shromáždění konfederací lišící se mnoho od starého kongresu pod naší taktovkou. Otázka nastala, když se mohly zúčastnit i neutrální státy bez ohrožení jejich neutrality.“

„Můžou Spojené státy v souladu se zákonem poslat zástupce do kongresu Latinskoamerických zemí? Do kongresu, který nemá spojení s žádnou válečnou žalobou, i když je známe, že tyto nepřátelské skutečnosti někdy vytvářejí tato vášnivá shromáždění. Můžeme se s nimi spojit bez toho, abychom si ponechali neutrální postavení ke Španělsku?“¹⁰

Z tohoto textu lze vyčíst jeho znepokojení nad shromážděním a nejistotu, zda by vyslání zástupců USA bylo v souladu s obezřetnou americkou zahraniční politikou. Hayne se dále zamýšlel nad Monroeovou doktrínou, zda je vůbec morální a co přesně může znamenat pro Američany, když v ní Monroe slibuje, že bude považovat za nepřátelský akt jakoukoliv kolonizaci na americkém kontinentě. Zároveň také podotýká, že žádný americký muž nikdy nebyl připraven chránit Jižní Ameriku a že všechny svobodné státy by se měly postarat samy o sebe.

Nakonec byli vybráni dva zástupci: Josiah S. Johnston a Levi Woodbury, kteří měli hájit hlavně volný obchod ve středoamerickém regionu. Nedorazil však žádný, jeden z nich při cestě zemřel a druhý se ani nevyloдил. Bolívarův kongres byl nakonec po neúspěšných jednáních ukončen a jeho sny o „Velké Americe“ se po jeho smrti rozplynuly.

⁹Opatrný J., *Amerika v proměnách staletí*, op. cit., 77-78.

¹⁰Mills Miller, op. cit., vol. 2., Robert Y. Hayne, 14-16. March, *The Panama mision*, 235-236.

Jednání mezi USA a středoamerickou federací však pokračovala dále. Jejich vyústěním se stala smlouva podepsaná zmocněncem USA, ministrem zahraničí Henrym Clayem a zástupcem federace středoamerických zemí Antoniem Josem Cafiasem o přátelství a obchodu:

„Obecná úmluva Míru, Přátelství, Obchodu a Námořní plavby mezi Spojenými státy a státy centrální Ameriky.“

„Spojené státy a země centrální Ameriky touží po pevném a trvalém míru a přátelství, které našťěstí převládá mezi oběma národy. Rozhodly se upravit tato fakta, a to způsobem jasným, zřetelným, a pozitivním, jako jednací řád, který budou v budoucnu, v souladu s touto smlouvou, užívat“.

1. Článek

„Mír a přátelství musí být dokonalé, pevné, nedotknutelné a upřímné mezi Spojenými státy americkými a Federací centrální Ameriky, v celém rozsahu jejich majetku a území a mezi jejich lidmi a občany, respektive, bez rozdílu osoby či místa.“

2. Článek

„Spojené státy a federace středoamerických zemí touží žít v míru a harmonii se všemi ostatními národy země, prostřednictvím upřímné politiky a stejně se zapojit a vzájemně poskytovat laskavost dalším státům, pokud jde o obchod a námořní plavbu, mohou jej všichni volně používat, pokud se nejedná o použití koncese v tom případě je nutno se podmínit koncesí a umožnit dále nějakou náhradu.“

3. Článek

„Přání smluvních stran je také přáním umístění obchodu i námořní plavby na svá území na liberálním základě dokonalé rovnosti a reciprocity. Vzájemně se dohodly, že občané mohou navštěvovat všechna pobřeží smluvních zemí, bydlet tam a obchodovat se všemi druhy produktů, výrobků a předmětů prodeje a požívat všech práv, výsad a osvobození od daní při plavbě a obchodu, jako rodilí občané.“

Také musí žít v souladu se zákony, nařízeními a zvyklostmi, jako rodilí občané. Je zřejmé, že tento článek neobsahuje stánkařské obchody.“¹¹

Smlouva zaručovala USA velkou moc na středoamerickém území v souladu s Monroeovou doktrínou. Tímto krokem začala pomalá expanze Američanů na území svých jižních hranic.

---

¹¹Treaties and other international agreements of the United States of America, http://books.google.cz/books?id=79AWAAAAAYAAJ&pg=PA864&lpg=PA864&dq=anderson+gual+treaty&source=bl&ots=KvJyZFtnT&sig=mYNXz42pc3GBXmgwzt6su5V_4zI&sa=X&ei=H2wzUPr9Ec_IsgBRpoD4DQ&ved=0CB8Q6AEwAw#v=onepage&q=anderson%20gual%20treaty&f=true, op. cit., 7.7.2012, 804.

2.1.5 Panamský separatismus a americký expanzionalismus

Rok po Bolívarově smrti (1830) se začala v oblasti panamské šíje formovat první separatistická hnutí od Nové Granady (vyhlášena v roce 1831 po odtržení Venezuely a Ekvádoru, způsobená zánikem Velké Kolumbie). Střídali se plukovníci, volili prezidentové, jmenovali se ministři i úředníci. Tato úsilí však neměla dlouhého trvání. Panama také neměla příliš pevných spojení s Kolumbií, díky neprostupným bažinám a mangrovům Dariénu neexistovaly komunikace, které by obyvatelům panamské úžiny umožnily jistý druh autonomie.

Prostředníky s vládnoucí mocí byli guvernér a úředníci, později ovlivňováni mocí peněz velkých mocností.

Mezi největší rivaly tehdejší doby patřily USA a Velká Británie. Američané cítili ohrožení svých zájmů ve středoamerickém regionu, uvědomovali si, že Britové mají poměrně velké zastoupení v středoamerické části, a proto se snažili nevystupovat příliš razantně, aby se mohli připravit na možný konflikt na poli politickém. Britové měli zase svá zastoupení v oblasti Belize tzv. Britský Honduras a Nicaraguay na tzv. Pobřeží moskytů. Později se i Francie snažila svůj vliv rozšiřovat na území Mexika v podobě Druhého mexického císařství (1864 - 1867), když Francouzi pomocí okupační armády chtěli vnutit Mexičanům tuto státní formu. Jejich snaha skončila neúspěchem.¹²

Američané pomalu uzavírali s Novou Granadou další smlouvu, kterou byla tzv. Poštovní smlouva z roku 1844. Uzavřeli ji William M. Blackofd a Joaquin Acosta a měla jedenáct článků. V prvním článku se jednalo o poštovních lodích převážejících zapečetěné balíky, dopisy a noviny, které mohou zakotvit bezplatně v přístavech Chagres a Porto-Bellu a předat náklad panamským poštovním, kteří je předají do rukou adresatů. Druhý článek nařizoval, že pokud se pošta dostane na území Nové Granady, musí s ní být zacházeno jako s novogranadskou a nevztahují se na ní žádné speciální daně ani cla. Třetí článek hovořil o diplomatické poště, kdy pytle s diplomatickou poštou nemají být otevírány a mají být doručeny v co nejkratším možném čase.¹³

¹²Opatrný, Amerika v proměnách staletí, op.cit., 114.

¹³Treaties and other international agreements of the United States of America, http://books.google.cz/books?id=79AWAAAAAYAAJ&pg=PA864&lpg=PA864&dq=anderson+gual+treaty&source=bl&ots=KvJyZFtvnT&sig=mYNXz42pc3GBXmgwzt6su5V_4zI&sa=X&ei=H2wzUPr9Ec_IsgBRpoD4DQ&ved=0CB8Q6AEwAw#v=onepage&q=anderson%20gual%20treaty&f=true, op. cit., 7.7.2012, str.866.

Smlouva dále pojednávala o vyplácení za přepravu pošty. Zde vidíme, jak se Američané snažili rozšiřovat svůj vliv ve všech sférách na území Panamské šíje a jak si uvědomovali důležitost této cesty.

Expanzionalisté zdůrazňovali, že je jejich právo i povinnost rozšiřovat hranice a šířit instituce a civilizaci, kterou považovali za vyšší než hispánskou.¹⁴ Mexicko-americká válka byla nakonec vyvrcholením sporu o Texas. Mexické ztráty byly potvrzeny Mírovou smlouvou z 2. února 1848 podepsanou v Guadalupe Hidalgo (Kalifornie, Arizona, atd.).

Významným dokumentem odrážejícím politiku Američanů a reagujícím na britský postup byla smlouva Mallarino-Bidlack ustanovena dne 12. prosince 1846 a ratifikována Senátem roku 1848. Důvodem zpoždění byla Mexicko-americká válka.

„Dohoda byla dojednána mezi Benjaminem A. Bidlackem, americkým zmocněncem a ministrem zahraničí Nové Granady Manuelem Mariou Mallarinem. Smlouva o přátelství obsahovala významné pasáže o přepravě po jakékoli komunikaci, která by byla vybudována na Panamské šíji ke spojení mezi dvěma oceány. Novogranadská vláda dále slibovala, že američtí občané budou mít na této cestě stejná práva jako občané novogranadští. USA na druhé straně garantovaly smluvnímu partnerovi suverenitu a vlastnictví území, na němž bude tato cesta vybudována.“¹⁵

Tak výhodná smlouva zaručující mír, přátelství, obchod i plavbu zaručovala navíc stejná práva a možnosti zabraňující znevýhodnění před jinou mocností na panamském území.

Ukázka z preambule:

„Republika Nová Granada v Jižní Americe a Spojené státy Americké ze Severní Ameriky si přejí potvrdit trvalé přátelství a porozumění existující mezi oběma národy. Nyní se rozhodly jasně, zřetelně a kladně potvrdit pravidla, která budou v budoucnu řádně dodržovat v rámci všeobecné dohody či úmluvy o přátelství, obchodu a lodní dopravě.“¹⁶

„Pro tento žádoucí předmět prezident republiky Nová Granada pověřil pravomocemi Manuela María Mallarina ministra zahraničí. Prezident Spojených států Amerických pověřil podobnými a stejnými pravomocemi Benjamína Bidlacka občana Spojených států a pověřence pro obchod v Bogotě. Ti si pak směnili řečené pravomoci v náležitě formě ujednané v následujících odstavcích.“¹⁷

---

¹⁴Opatrný, *Amerika v proměnách staletí*, op. cit., 317-318.

¹⁵Opatrný J., *Panama*, nakladatelství Libri, Praha 2004, str.31.

¹⁶Sáenz V., *Nuestras vías interoceanicas Tehuantepec, Nicaragua, Panamá a proposito del canal de Suez*, editorial América Nueva, México, D.F., 1957, str. 151.

¹⁷Sáenz, op. cit., 151.

Jako příklad lze uvést část článku 35, vymezujícího výhody nabídnuté novogranadskou vládou USA v rámci transportu zboží jakýmkoliv způsobem přes úžinu. Smlouva pojednává také o době trvání těchto výhod a za jakých podmínek mohou být dané výhody zrušeny.

„Republika Nová Granada a Spojené státy americké si přejí mít dlouhodobý kontakt jak jen to bude možné a držet ve ctnosti tuto deklarovanou smlouvu a udržet její následující body:“

1. „Pro lepší pochopení předchozích článků se ustanovilo a ustanovuje výše: obyvatelé Spojených států, lodě a zboží budou požívat všech výhod tj. osvobození od daní, jistá privilegia, imunity ve spojení s obchodem a námořní plavbou v přístavech Nové Granady, zahrnující všeobecně ty z části Panamské úžiny, od začátku až na jih do konce až po hranici z Costa Ricou. Od této doby je mohou využívat a dále pak v budoucnu jako je využívají novogranadští obyvatelé, tyto výhody také mohou požívat pasažéři, korespondence a zboží ze Spojených států, které křížují zmíněné teritorium.“

„Novogranadský úřad garantuje úřadu USA, že právo transportu přes Panamskou úžinu jakýmkoliv dopravním prostředkem, který dnes existuje nebo bude existovat v budoucnu, expedovaný obyvateli nebo úřady USA, bude osvobozený od daně a pro převoz obchodovatelného zboží, produktů, ručních výrobků nebo spotřebního zboží patřící obyvatelům USA a jakýmkoliv z těchto produktů, který bude převážen jakýmkoliv směrem a jejímž předmětem je export do jakékoliv zahraniční země není předmětem tohoto privilegia na bezplatný import, v případě zaplacení daně, mýta či jiného poplatku je třeba ověřit, zda-li zboží bylo skutečně určeno k exportu a pokud tomu tak nebylo, tak je třeba daň vrátit a to platí i pro obyvatele USA křížující řečenou šíji.“

„Pro ujištění o klidném a neustálém dodržování těchto výhod a dalších privilegií, vycházejících ze 4., 5., a 6. bodu úmluvy USA garantují pozitivní a dostačující neutralitu Nové Granadě a Panamské šíji s výhledem do konce trvání této úmluvy. Slibují, že nebude přerušeno nebo narušeno volný obchod a následně garantují právo a svrchovanost Nové Granady nad řečeným územím.“¹⁸

---

¹⁸Sáenz, op. cit., 151.

2. „Tato úmluva zůstává v plné platnosti po dobu dvaceti let, počítaných ode dne výměny ratifikací, od toho samého dne přestává účinkovat smlouva mezi Kolumbií a Spojenými státy z 3. října 1824 navzdory způsobilému prvnímu bodu z jejího 31. článku.“

3. „Nicméně pokud 12 měsíců před vypršením platnosti smlouvy výše sjednané žádná ze stran neoznámí úmysl reformace části či celku, bude pokračovat daná smlouva více než dvacet let.“

4. „Jestliže někteří z občanů obou zemí poruší některý ze článků smlouvy, ponese si osobní odpovědnost a nebude tím za následek přerušeni harmonie a dobrého vycházení mezi oběma národy ohrožující každou z nich, a nebude ochraňován ani jedinec ani skutečnost vedoucí k násilí.“

5. „Pokud jeden ze článků smlouvy bude v některých případech násilný či porušený, výslovně se stanovuje, že žádná ze zemí neurčuje nebo nenařizuje represe, ani nevyhlašuje válku proti druhé zemi kvůli stížnosti nebo urážce opřené o kompetentní důkaz. Tento fakt musí být vykonán bez násilí a opřen o mezinárodní právo.“

6. „Jakákoliv speciální výhoda žádaná na straně jedné či druhé vlády musí být předem oznámena a schválena dohodou a musí být specifikována v prvním bodu tohoto článku.“¹⁹

Smlouva rovněž hovořila o vzájemné spolupráci např. na poli vojenském, kdy Spojené státy několikrát poskytly vojenskou pomoc Nové Granadě při boji proti partyzánům a různým liberálním stranám usilujícím o nezávislost Panamy. Významné bylo i získání tranzitních práv a otevření politiky a ekonomiky Panamy, tehdy ještě pod správou Nové Granady. Další body smlouvy pojednávaly o právu na výstavbu tratí a obchodu po moři. Spojené státy nedostaly povolení od Nové Granady k výstavbě průplavu na území Panamy, a proto poté usilovaly o její odtržení.

Dalším dokumentem byla tzv. Konzulární smlouva, jež navazovala na smlouvu Mallarino-Bidlack, rozšiřovala třicátý čtvrtý dodatek o konzulární pravomoci, imunitu konzulů a vícekonzulů na území novogranadském a Spojených států. Američané tím opět ukázali svoji převahu na daném území a neustálou snahu upevňovat a postupně rozšiřovat svou moc. Smlouva byla podepsána diplomatickým zástupcem Nové Granady Rafaellem Rivasem a za USA ministrem zahraničí Johnem M. Claytonem.

První článek vymezoval funkci konzula, měl být vždy nápomocný v obtížích svého krajana, měl by dohlížet na dodržování obchodních práv a zájmů svého národa. Dále se určilo, že titul konzul může být dělen na další podkategorie, závisející na přidělených pravomocích (generální konzul měl největší pravomoce a dohlížel na ostatní vícekonzuly),

---

¹⁹Sáenz, op. cit., 151–153.

ale všichni bez výjimky museli tuto smlouvu dodržovat. Konzuláty se mohly nacházet v oblastních městech, ve městech, která byla středisky obchodu, či přístavech.²⁰

Smlouva obsahovala dohromady devět článků, kde je dále popisován rozsah pravomocí konzula, jaké pravomoce může obdržet, kdy mu mohou být odebrány a za jakých podmínek může být vyhoštěn ze země.

Podpisem obou písemností ovšem vyvstala nejistota Velké Británie, která do té doby nejsilnější mocnost, chtěla zachovat svou pozici na kontinentě. Odpovědí na ně byla smlouva Clayton-Bulwer. William Henry Bulwer britský diplomat se setkal v roce 1849 ve Washingtonu s ministrem zahraničí John M. Claytonem, aby dojednali, pro obě strany výhodná a uspokojující řešení, především v otázce průplavu a neutrálního využívání všech komunikací jak námořních, tak pozemních. Další body smlouvy pak obsahovaly především zákaz jakékoliv exkluzivní kontroly, nerovného postavení ve využívání průplavu a celkové zaručení neutrality na území kanálu.

Hlavním a zásadním předmětem jednání bylo vzájemné ubezpečení obou mocností, že ani jeden ze států neobdrží a ani nikdy nebude obhajovat exkluzivní nadvládu nad plavebním kanálem. Čelní představitelé USA a Velké Británie stvrdili svými podpisy, že se ani jedna z mocností nepostaví na stranu země, kde by byl průplav vystavěn nebo na stranu země s průplavem sousedících. Obě strany se rovněž dohodly, že nikdy nebudou bránit, okupovat nebo kolonizovat Nicaraguu, Costa Ricu a Pobřeží Moskytů a nikdy nepřevzou a nezastanou úřad v těchto zemích ani v žádné jiné zemi Střední Ameriky. Také nesměly, s již zmíněnými zeměmi, tvořit žádné aliance ani protektorát.

Smlouvu tvořila preambule a devět článků. Pro příklad lze uvést první tři články:

1. Článek

„Úřady Spojených států amerických a Velká Británie deklarují nyní, že ani jeden ani druhý neobdrží nebo neudrží nikdy pro sebe žádnou přesilu nebo exkluzivní převahu nad řečeným kanálem a dohodnou se, že ani jeden ani druhý nebudou nikdy budovat nebo udržovat opevnění, které by je ovládalo nebo bylo v jeho bezprostřední blízkosti a také nebudou okupovat, opevňovat nebo kolonizovat Nicaraguu, Kostarikou nebo pobřeží Moskytů²¹

²⁰ Treaties and other international agreements of the United States of America, http://books.google.cz/books?id=79AWAAAAYAAJ&pg=PA864&lpg=PA864&dq=anderson+gual+treaty&source=bl&ots=KvJyZFtvnT&sig=mYNXz42pc3GBXmgwzt6su5V_4zI&sa=X&ei=H2wzUPr9Ec_IsgBRpoD4DQ&ved=0CB8Q6AEwAw#v=onepage&q=anderson%20gual%20treaty&f=true, op. cit., 7.7.2012, 882-883.

²¹ Sáenz, op. cit., 155-156.

a nebudou působit ani nepřevzou moc nad žádnou kolonií ani nad žádnou jinou částí Střední Ameriky. Žádný z nich neposkytne ochranu ani spojenectví, které by případně měla mít jedna z řečených zemí s nějakou oblastí či státem Střední Ameriky.“

„ Ani Spojené státy a ani Velká Británie nebudou mít výhody, blízký vztah a nebudou vytvářet jakýkoliv vliv, který by mohl vést k ovládnutí země či občana nacházejícího se na již řečených území, kde by mohl vést kanál, za účelem získání či držení přímo či nepřímo od občana poddané země jakékoliv práva nebo výhody se zřetelem na obchod či námořní plavbu, která nebudou nabídnuta řečeným zemím ve stejnou dobu jako občanům, kde se bude kanál nacházet.“

2. Článek

„Lodě Spojených států nebo Velké Británie, které by propluly řečeným kanálem, jsou zbaveny v případě války mezi smluvními partnery blokády, zadržení nebo zatčení jakoukoliv válčící stranou a to platí i po obou koncích kanálu, které budou následně vhodně určeny.“

3. Článek

„V zájmu zajištění výstavby kanálu se smluvní strany zavázaly, že dohlédnou, aby přerozdělení stavby probíhalo klidně a spravedlivě vůči danému státu a obyvatelům a aby zde nebyla použita protiprávní zabavení, konfiskace, věznění či jakékoliv násilné vyvlastnění půdy a obyvatel nacházejících se na půdě vystavovaného kanálu“.²²

---

²²Sáenz, op. cit., 155-156.

2.2 PANAMSKÝ PRŮPLAV

2.2.1 Panamská železnice

Transkontinentální železniční trať byla v polovině 19. století nejdiskutovanější stavbou amerického kontinentu. Každý si uvědomoval její důležitost a již Simon Bolívar navrhoval transkontinentální cestu v rámci zlepšení obchodu mezi atlantským a pacifickým pobřežím. Hlavní překážkou tohoto plánu byla politická situace v Kolumbii. Američan William Wheelwright též spatřoval ve spojení dvou oceánských stran velký hospodářský potenciál. Jeho první počín směřoval k parní oceánské dopravě spojující chilské, peruánské, středoamerické a americké přístavy. Požadoval pomoc při financování od amerického kongresu, ta mu byla zamítnuta. Spojené království bylo této myšlence nakloněno a v roce 1838 započala stavba prvních parníků. Na první plavbu se vydaly z Valparaísa v roce 1840.

Nicméně ani tento druh dopravy stále nedokázal zásadně vylepšit a urychlit cestu mezi zmíněnými břehy oceánů. Největším problémem stále zůstávalo překonávání předělu mezi pobřežím. Bylo stále zastaralé, pomocí mul, což přinášelo zejména přepravě zboží velké problémy. Zahájit stavbu buď silniční či železniční přes panamskou šíji se ukazovalo jako čím dál nutnější. Všichni stoupenci této myšlenky byli ovšem vždy odmítnuti pro nedostatek financí, jež zapříčinila finanční krize. „Boom“ nastal až po uzavření míru v Guadalupe Hidalgo.

Velká část Mexika byla připojena ke Spojeným státům, a po následném vypuknutí „Zlaté horečky“ (1848-1850) v Kalifornii, kdy předák Marshall objevil zlato na pozemku statkáře Sutnera.

Na výběr mnoho tras nebylo a hlavně většina z nich byla nebezpečná. Např. obeplouvání Mysu Horn či přecházení Arizonské pouště. Panamská a nikaragujská trasa se jevily nejen jako nejkratší možné spojení mezi oceány, ale také nejbezpečnější. Mocnosti věděly, že získání koncese na panamskou trasu by pro ně bylo nejen finanční výhrou, ale zároveň by mohly upevnit své postavení na středoamerickém území. Stále se pohybovaly v době krize a žádné nadbytečné výdaje nebyly vítány. Dobrodruzi z řad Británie nebo Spojených států, ti všichni ztroskotali na odmítnutí financování ze strany svých vlád.

V té době William Aspinwall, významný americký obchodník a vlastník Pacific Mail Steamship Company spojující Panamu se San Franciscem, získal pomocí lodní dopravy koncesi od novogranadského státu na výstavbu železnice jejíž trasa vedla z Bahía de Limón do Panamy. Stavba byla oficiálně zahájena 1. ledna 1850 a společnost přijala název Panama

Railroad company. Stavbu provázely velké problémy, které se později vyskytovaly i při stavbě průplavu: malárie a žlutá zimnice, měkké bažinaté podloží, záplavy atd.

Výstavba železnice způsobila i migrační vlnu. Byli najímáni zejména černoši a mulati, mínilo se o nich, že jsou velice odolní vůči daným podmínkám a v neposlední řadě i zdatní Irové a pracovití Číňané. Tito lidé s sebou přinášeli svou národní kulturu, tradice a zvyklosti. Vytvořila se tak zajímavá komunita se specifickými rysy. Většina z nich ale bohužel zahynula na stavbě, která byla dokončena roku 1855.

Transpanamská železnice se stala pro majitele a věřitele „zlatým dolem“. Její výnosy byly tak obrovské, že předčily i ty nejodvážnější odhady. Tento úspěch zapříčinil nárůst sebevědomí Američanů, kteří v tranzitních městech zastávali vysoké funkce ve vedení železnice a povyšovali se nad původní obyvatele. Lze konstatovat, že tento aspekt v jistém smyslu napomohl tzv. Melounové válce.²³

V dubnu v roce 1856 Jack Oliver vzal panamskému prodejci melounů Josému Manuelovi Luna kousek melounu a odmítl jej zaplatit. Údajně se pak strhla rvačka mezi aktéry, která vyvrcholila několikadenními boji, kdy byla zničena americká administrativní a zároveň železniční budova, přestříženo telegrafní spojení, o život přišlo 15 Američanů a dva Panamci. Po bojích následovalo prohlášení amerického komisaře Arnose B. Corwina, jmenovaného vládou USA, aby danou výtržnost vyšetřil:

„Doporučuji okamžitě obsadit šíji od oceánu k oceánu Spojenými státy.“²⁴

Důsledkem bylo vylodění 160 vojáků povolanych k dohledu nad pořádkem okolo trati a v tranzitních městech. Odevzdáno bylo několik ostrovů v Panamské zátocce za účelem vybudování námořních základen (viz smlouva Cass-Herran), Nová Granada musela převést práva ze železniční společnosti na Spojené státy a zaplatit škody a újmy způsobené společností a americkým občanům.

Pro stvrzení těchto podmínek byla dne 10. září 1857 podepsána Cass–Herránova smlouva. Ve smlouvě, mající osm článků, Nová Granada uznávala svou vinu a zavázala se k zaplacení necelých 413 000 dolarů ve zlatě a souhlasila s použitím 35. článku smlouvy Mallarino-Bidlack, kde měly Spojené státy povinnost chránit Panamu v případě nepokojů ohrožení neutrality, volného obchodu atd.

Tento pakt dovoľoval USA používat zbraně na panamském území a zasahovat do všech sebemenších náznaků vzpoury či okupace, což pro ně v následujícím století mělo neocenitelný význam.

²³ Opatrný, Amerika v proměnách staletí, op. cit., 645.

²⁴ Gerstle Mack, La tierra dividida, editoval universitaria panama, Panama, 1978, str. 153.

Nová Granada neuznala sedmý článek, ve kterém se pojednává o nákupu a skladování uhlí a o výstavbě mol a budov sloužících Američanům k obchodu, kdy Američané požadují osvobození od daní. Svě zamítnutí vysvětlila tím, že za účelem zachování míru a dobra na panamské transoceánské cestě nemůže tento fakt přijmout, protože by nebyl v souladu s mezinárodním právem, které zaručuje na území neutralitu a rovnost mocností.

Cass–Herranova smlouva:

Preamble:

„Spojené státy americké a Nová Granada si přejí napravit požadavky obyvatel řečených států proti Nové Granadě, aby se šťastně spojili a aby mezi nimi existovalo dobré porozumění. Za tímto účelem jmenovali a dali plnou moc, prezident Spojených států Lewisu Cassovi státnímu sekretáři a prezident Nové Granady generálu Pedru A. Herranovi, speciálnímu velvyslanci a ministři zplnomocněnému zastupovat Granadu ve Státech. Po výměně jejich plných mocí, které byly shledány v náležitě formě a potvrdily následující články:“

1. Článek

„Všechny požadavky korporací, společností, jednotlivců nebo obyvatelů Spojených států vůči úřadu Nové Granady by měly být prezentovány před 1. zářím 1859 jak státnímu úřadu ve Washingtonu, tak ministři Spojených států v Bogotě a hlavně těm, kteří utrpěli škodu při nepokojích v Panamě 15. dubna 1856, jimž novogranadský úřad potvrdil jeho pochybení, kdy vystoupil z jeho práv a povinností zachovávat mír a řád okolo tranzitní cesty. Tyto prohřešky by měly být předneseny komisařům, které by určily obě země. V případě smrti, neúčasti nebo nezpůsobilosti jednoho z komisařů nebo v případě opomenutí či pozastavení činnosti jednoho z komisařů musí úřad Spojených států, Nové Granady či zastupující ministr okamžitě nahradit chybějící místo.“

„Jmenování komisaři by se mohli potkat ve Washingtonu během devadesáti dnů od výměny ratifikací smlouvy a před pozvolným nastartováním obchodu přislíbili, že se vši opatrností prozkoumají, nestranně rozhodnou a posoudí tak podle spravedlnosti a rovnosti zda jdou všechny požadavky v souladu s úmluvou a zda se začíná slib správně plnit.“

„Komisaři musí následně přikročit k soudci nebo rozhodci, aby rozhodl v případě či případech, že se liší jejich názory a pokud nesouhlasí s rozhodcovým určením, může rozhodce pozvat pruského ministra do Spojených států, který by svolal jednání, kde by obě strany vše dohodly.“²⁵

---

²⁵Treaties and other international agreements of the United States of America,
<http://books.google.cz/books?id=79AWAAAAAYAAJ&pg=PA864&lpg=PA864&dq=anderson+gual+treaty&sou>

Smlouva byla rozšířena a prodloužena o sedm let později, smlouvou Seward–Murillo.

Článek I

„Smluvní strany se dohodly na časovém omezení výše uvedené úmluvy a ukončení komise se prodloužilo o dobu nepřesahující devět měsíců od výměny ratifikačních listin této úmluvy, přičemž se shodly, že nic, v tomto článku obsažené, žádným způsobem nemění ustanovení úmluvy výše uvedené, a že smluvní strany jmenují opět komisaře a rozhodčí a budou opět vybráni a to způsobem a s povinností a pravomocí, popsanych v předchozí úmluvě.“²⁶

V sedmdesátých letech 19. století výnosy dráhy začaly pomalu klesat. Vliv na tento propad měla jednak občanská válka v USA a jednak dokončení výstavby transkontinentální pacifické železnice vedoucí z New Yorku do San Francisca v roce 1869 (ztráta pasažérů z východu na západ).

Stále tu byl přístav Colón, který patřil mezi nejvýznamnější přístavy v rámci importu zboží z Evropy. I ten však pomalu upadal, a to díky zrušení koncese Pacific Steam Navigation Company na užívání základny na ostrově Taboga. Začaly se opět používat přístavy, do té doby v zapomnění, na tichomořské straně (např. Callau, Valparaíso).

Transpanamská železnice byla nakonec prodána společnosti mající na starost výstavbu průplavu. Díky ní byla stavba středoamerického průplavu v mnohém ulehčena.

---

rce=bl&ots=KvJyZFtnT&sig=mYNXz42pc3GBXmgwzt6su5V_4zI&sa=X&ei=H2wzUPr9Ec_IsgBRpoD4DQ&ved=0CB8Q6AEwAw#v=onepage&q=anderson%20gual%20treaty&f=true, op. cit., 7.7.2012, 889.

²⁶Treaties and other international agreements of the United States of America, http://books.google.cz/books?id=79AWAAAAYAAJ&pg=PA864&lpg=PA864&dq=anderson+gual+treaty&source=bl&ots=KvJyZFtnT&sig=mYNXz42pc3GBXmgwzt6su5V_4zI&sa=X&ei=H2wzUPr9Ec_IsgBRpoD4DQ&ved=0CB8Q6AEwAw#v=onepage&q=anderson%20gual%20treaty&f=true, op. cit., 7.7.2012, 894.

2.2.2 Spojené státy po občanské válce, pád a vzestup ekonomiky

Občanská válka, známá pod názvem „Válka Severu proti Jihu“, zuřila na americkém kontinentě v letech 1861–1865 a byla příčinou jak hospodářské krize na straně poražených, tak naopak velkého průmyslového vzestupu (zejména ve zbrojařství) na straně vítězů.

Následky válečných operací měly pro jižní ekonomiku fatální důsledky po hospodářské stránce. Naopak severní část USA se svým rozvinutým industriálním odvětvím měla předpoklady financovat nejen poválečnou rekonstrukci země.

Pozvednout Spojené státy na úroveň světové velmoci znamenalo integrovat agrární jih na průmyslový a zmenšit tak rozdíly mezi dříve nepřátelskými stranami. Američané měli rovněž zájem financovat projekty středoamerických sousedů, které slibovaly bohaté výnosy a ovládnutí oceánského trhu.

Prezident Ulysses Simpson Grant se řadil mezi nejlepší generály v Občanské válce a později se stal i zdatným diplomatem. V roce 1852 překročil Grant, jako kapitán, se svou jednotkou panamskou šíji. V rámci přesunu si uvědomil problém, který nastal při přepravě vojenského materiálu a začal vážně uvažovat o potřebě výstavby vodní trasy řešící tento problém. Svůj názor pak vyjádřil už jako prezident ve svém poselství o stavu unie do Senátu a Kongresu dne 6. prosince 1869.

„Vždy jsem cítil, že nejbližší spojení by mohlo být podporované mezi Spojenými státy a všemi nezávislými národy tohoto kontinentu. Rozhodně by to mohlo stát za úvahu ať už by se nové úmluvy mezi námi a jimi staly, či nestaly výhodnými, na druhou stranu, by byl zajištěný blízký vztah přátelský a obchodní.“

„Předmět meziocéánského kanálu spojující Atlantický a Pacifický oceán přes Dariénskou šíji je věc obchodu, která nás silně přitahuje. Již byly dány instrukce našim ministrům, aby usilovali o obdržení pravomoci a názoru ze strany Spojených států Kolumbie za účelem určení proveditelnosti takového závazku, jakým by byla výstavba daného díla a právní stanovy výstavby soukromým podnikem. Pokud bude názor přijat, je možno zde provést stavbu.“²⁷

Již Grantův předchůdce prezident Andrew Johnson chápal užitečnost navázání užších vztahů s Novou Granadou a vyslal v roce 1867 svého zástupce Petera Johna Sullivana, vojáka a právníka, aby hájil americké zájmy. Sullivan se snažil dosáhnout s novogranadskou vládou nového ujednání, v němž by byla stanovena plocha průplavového pásma o šíři 12 milí,

---

²⁷Richardson J.D., A compilation of the messages and papers of the presidents, Authority of Congress, Washington 1900, Vol. VII., <http://www.gutenberg.org/dirs/1/3/0/1/13012/13012.txt>, 13.6. 2012.

s neutrálními vstupními terminály, společnou obranu kanálu a rovněž zajištěna neutralita, již zmíněná ve smlouvě Mallarino–Bidlack.

K hladkému průběhu jednání měl Sullivanovi dopomoci incident ze září 1867, kdy byli napadeni čtyři Američané v Cartagene a dva z nich útok nepřežili. Novogranadský senát požadované podmínky zamítl.

Po tom, kdy body smlouvy nebyly přijaty, byl vyslán v roce 1868 Caleb Cushing, profesor, politik a diplomat. Ten se měl opět pokusit dojednat jasná pravidla výstavby a následného použití průplavu. Jeho podmínky se lišily od požadavků svého předchůdce. Požadoval širší průplavového pásma 20 mil, rozdělení do spravedlivých sekcí pro obě vlády, kde jednu by spravovala místní vláda a druhou USA a po 100 letech od dokončení průplavu by Američané navrátili svou sekci bezplatně Nové Granadě. I tyto podmínky se však nesesetkaly s úspěchem. Jednání vyvolalo protesty ze stran obyvatel panamské šíše, kteří začali spatřovat v samostatnosti svoji budoucnost.²⁸

Po nástupu prezidenta Granta byl vyslán reprezentovat novou vládu generál Stephen Augustus Hurlbut, generál, politik a diplomat v jedné osobě. Nápomocni mu tehdy byli sami panamští úředníci, neboť měli sami velký zájem na výstavbě průplavu právě Spojenými státy.

Novogranadský senát nakonec přijal k projednání požadavky dané C. Cushingem a navíc nabídl další, pro Ameriku výhodné, podmínky: volný průplav americkým lodím, právo postavit a mít pod kontrolou přístavní hráze a loděnice po obou březích.

Ani tyto podmínky, ale nakonec nebyly většinou novogranadských senátorů přijaty a Smlouva Mallarino–Bidlack platila až do roku 1903.²⁹

Další významnou osobou v dobách vládnutí prezidenta Granta byl ministr zahraničí Hamilton Fish, známý jako rozvážný politik a výborný taktik. Po občanské válce, v níž Amerika přišla o desetitisíce vojáků, si uvědomoval, jak opatrně se musí pohybovat na mezinárodní scéně. Bylo to období, kdy každá mocnost chtěla rozvinout svou sféru vlivu v Latinské Americe.

V té době již všichni věděli o výhodách meziocéánského předělu a Velká Británie byla největší námořní velmocí doby a měla na území Latinské Ameriky významnou pozici. Fish si její síly byl vědom, a proto jen váhavě vysílal skupiny vědců a inženýrů zkoumajících nejvhodnější místo pro průplav. Záměrně se držel zpátky, aby USA nemohly být nařčeny z porušování Clayton–Bulwerovi smlouvy, protože tušil, že problémy s britskou stranou by nepřinesly nic dobrého.

---

²⁸Gerstle Mack, op. cit., 157.

²⁹Ibidem, 158.

Nutno podotknout, že Američané zpočátku vůbec neuvažovali o stavbě průplavu na panamském území, ale na hranicích mezi Nicaraguou a Kostarikou. Dříve se hovořilo i o variantě Dariénské a Tehuantepecké, ty byly po krátkých debatách zavrhnuty.

Zvrat v odtažitém chování Spojeného království přinesl rok 1872. Britové začali vysílat v hojném počtu různé průzkumné výpravy do Nicaragu a Američané se začali obávat narušení svého obchodu a bezpečnosti.

Americký velvyslanec v Nicaragu, Riott, v návaznosti na tuto skutečnost prohlásil:

*„Velké investice evropských mocností do meziocéánské dopravy by znamenaly nejen narušení amerického systém, ale i narušení vztahů mezi USA a Nicaraguou.“*³⁰

Reakcí ministra zahraničních věcí Nicaragu na tento projev bylo ujištění, že neuzavřou žádnou dohodu, která by kdy mohla narušit zájmy USA. Američanům v té souvislosti nabídl, aby vyslali do země takové komise, které by zkoumaly vhodnost území jako trasy pro středoamerický průplav.

Komise začaly přijíždět do země. Vracely se s větším či menším neúspěchem. Až teprve Edward Phelps Lull, fregatní kapitán amerického námořnictva, dokončil úspěšně svou výpravu a předal materiály, které zmapovaly trasu vedoucí přes řeku San Juan do Nicaragujského jezera dále po řece Rio del Medio až do Tichého oceánu.

Mapující zpráva, zadaná prezidentem Grantem roku 1872, byla předložena komisi generála Andrewa Humpreyse velitele ženijního sboru americké armády a kontraadmirála Daniela Ammena. Komise měla být pouze pasivním orgánem zkoumajícím podklady výprav. Ammen se s touto funkcí nesmířil a snažil se vytvářet aktivity potřebné ke zkoumání dané oblasti a pro výpravy i nadále vysílané námořnictvem.

Komise a výpravy byly redukovány během první celosvětové hospodářské krize³¹ z roku 1873.

---

³⁰Opatrný, op. cit., 60.

³¹Scénáře vleklých krizí jsou překvapivě podobné. Předchází jim velký optimismus, investování do různých typů majetku financované úvěry a víra v nekonečný růst. Stejně tomu tak bylo i ve druhé polovině 19. století. Vládl optimismus a věřilo se v setrvalý růst. Bylo to období industrializace, vzniku a rozmachu průmyslové výroby, doprovázeného pohybem lidí (migrací) a kapitálu (zahraničních investic). Dříve nevídaný růst umožnilo mimo jiné utlumení překážek obchodu, ať už překážek umělých nebo přirozených. Jednotlivé země pod vlivem politiky volného obchodu hegemonické Velké Británie a uzavírání obchodních smluv rušily umělé překážky obchodu, byly rušeny dovozní a vývozní cla nebo přímé zákazy importu. Z pohledu přirozených překážek obchodu rozšiřující se železnice a námořní parníky zlevnily a urychlily dopravu, ekonomiky dílčích zemí mohly těžit z absolutních i komparativních výhod a vzájemné obchodní výměny. Neefektivní firmy a podnikatelé, kteří byli dříve chráněni překážkami obchodu, byli nuceni hledat cesty ke zvyšování produktivity. Ekonomiky byly restrukturalizovány směrem k efektivnějšímu využití zdrojů pro vytváření produkce ve smyslu absolutních a komparativních výhod. Rostla průmyslová výroba, mezinárodní obchod i produktivita, dílčí ekonomiky profitovaly ze zapojení do ekonomiky světové. Životní úroveň mohla růst, způsob uspokojování potřeb i spotřebitelské chování se mohlo proměnit, byl to nevídaný hospodářský vzestup celosvětového rozsahu. Tři dekády před rokem 1873 bylo průměrné roční tempo nárůstu zahraničního obchodu okolo 6 %. Období růstu před první velkou krizí bylo doprovázeno i rozmachem bankovníctví a burzovních obchodů s cennými papíry.

Zde si odcitujme úryvek z finančních stránek, které vysvětlují příčiny ustání financování projektů, mezi nimiž byl i středoamerický průplav.

„Americká ekonomika v diskutované době rovněž zažívala období růstu, charakterizovaného zejména budováním železnic a souvisejícím spektrem možných podnikatelských příležitostí. Některé investice přerozdělované na evropských burzách směřovaly právě tímto směrem, evropští investoři věřili v budoucí výnosy a ve zhodnocení svých prostředků. Když po krachu na Vídeňské a dalších světových burzách roku 1873 začali investoři své investice stahovat, optimistické vyhlídky investic do železnic byly náhle vyhlídkami pesimistickými, bublina splaskla. Příliv zahraničního kapitálu ustal, došlo ke krizi likvidity (nedostávalo se peněz potřebných pro financování), investiční aktivity byly utlumeny a nastoupil ekonomický útlum i zde.“³²

I zde se opět ukázala obezřetnost a předvídavost ministra Fische, který nebyl stoupencem expanzionalistické politiky USA za účelem její ochrany před zahraničními spory.

Až v roce 1875 se opět sešla Ammenova komise a opět se začalo diskutovat o středoamerickém kanálu. Tehdy zůstaly na programu již pouze dvě varianty, panamská a nicaragujská. Fish o rok později začal vést jednání s dalšími vládami, které měly zájem podílet se na výstavbě průplavu. Uvědomoval si, že výstavba kanálu pouze jedním státem by byla přinejmenším riskantní. Oslovil proto britského velvyslance ve Washingtonu Edwarda Thortona a další velvyslance: německého, francouzského a holandského.

Nutno podotknout, že se jednalo stále v období, kdy tyto země vedly spor o hraniční pásmo, a v USA bylo před prezidentskými volbami. Nicaragua také nesouhlasila s několika body úmluvy např.: mezinárodní neutralita, která by mohla ohrozit nicaragujskou suverenitu, a proto byla myšlenka průplavu opět odložena na neurčito.

Jak rostla reálná ekonomika, ukazovaly se nové podnikatelské příležitosti, doprovázené příležitostmi investičními. Zakládáné podniky potřebovaly zdroje, které byly získávány v podobě akciového kapitálu, tedy prodejem akcií na burze. Také se projevila vzestupná fáze úvěrového cyklu, rostl počet bank, které byly ochotny poskytovat úvěry, bilanční suma bankovních aktiv narůstala. S růstem množství poskytnutých úvěrů rostla zadluženost podnikového sektoru, jak na burzu teklo více peněz, ceny akcií rostly. Doprovodným jevem boomu se stalo využívání úvěrů a spekulace na budoucí růst. <http://www.investujeme.cz/prvni-celosvetova-krize-1873-pricina-a-nasledky/>, 8. 7. 2012.

³²Idem.

2.2.3 Francouzská éra

Francie, stejně jako každá jiná velká mocnost, věnovala velkou pozornost Latinské Americe. Měla zde několik kolonií, Francouzskou Guayanu a několik ostrůvků v Karibské oblasti (Martinique a Guadalupe). Svoji snahu ale Francouzi upírali zejména směrem k Mexiku, kde se snažili několikrát intervenovat. Výsledkem toho bylo Druhé Mexické císařství, které po pár letech existence padlo.

Zájem Francouzů se pak na kontinent opět vrátil až s Ferdinandem De Lessepsem. Ferdinand De Lesseps se narodil roku 1803, pracoval jako diplomat v Lisabonu, Barceloně, Tunisu, Káhiře atd. a později pak na ministerstvu zahraničních věcí. Díky práci na ministerstvu získal tento muž spoustu konexí, jež mu posléze umožnily úspěšně vybudovat Suezský průplav³³.

Kongres z roku 1875 v Paříži s sebou přinesl založení Societe Civile International du Canal Interocéanique. Ta dostala za úkol prozkoumat a zjistit, jaké jsou podmínky na středoamerickém území k výstavbě transoceanického průplavu a rozhodnout o nejlepší trase.

Jako první byl na místo vyslán francouzský inženýr Lucien Napoleon Bonaparte-Wyse. Wyse měl k dispozici takové inženýry, geology a další odborníky, aby vyhotovil zevrubnou zprávu, jež by naplánovala stavbu uvedného kanálu. Wyse předpokládal dokončení finální zprávy během pár týdnů. Díky podnebí³⁴ se práce zkomplikovala a byla vyhotovena až za dva roky.

Lesseps, jako prezident pařížské zeměpisné společnosti stojící u zrodu Societe Civile International du Canal Interocéanique, pak svolal roku 1879 mezinárodní kongres, kde představil své plány. I přes protesty Američanů, kteří byli pro výstavbu v nikaragujské části, dle obecného mínění byla méně nákladná, byla drtivou většinou schválena cesta panamská.

Roku 1880 byla Lessepsovi předána zpráva analyzující nejvhodnější cestu pro středoamerický průplav a plán výstavby, odkoupena Panamská železniční společnost a s výstavbou se mohlo pomalu začít.

Práci na průplavu odborníci vypočítali na osm let, Lessepsovi se tato doba zdála až moc dlouhá, zkrátil ji tedy o dva roky, na pouhých šest let, a tak snížil i předpokládané

---

³³Zásadní význam pro cestování i obchod mezi Evropou a Asií mělo vybudování Suezského průplavu v Egyptě. Průplav o délce 163 kilometrů je hranicí mezi Asií a Afrikou a otevřel Evropě Asii. Umožňuje totiž lodím cestovat mezi Středozemním a Rudým mořem bez obeplouvání Afriky, čímž zkracuje cestu asi o 8900 kilometrů.

<http://www.estav.cz/zpravy/new/suezsky-pruplav-egypt-evropa-asie-afrika-otevreni.html>, 8. 7. 2012.

³⁴Tropické pralesy pokrývající značnou část Panamy byly během období dešťů lihní milionů moskytů a jiného hmyzu, který byl nositelem žluté horečky a malárie, vlhkost ztížila přeslechopnost nejen badatelům, ale i strojům, dále komplikovaly práci lokální záplavy. Opatrný, op. cit., 70.

náklady. Tímto krokem zvýšil výnosy a tudíž i zájem o investice do transoceánské stavby, kterou úspěšně prezentoval téměř po celém světě.

První výroční zasedání k začátku výstavby průplavu se konalo roku 1882. Lesseps si na něm pochvaloval hladký začátek výstavby, tajil ale počínající nejistotu společnosti plynoucí z otázek financování a dalších technických otázek kolem stavby. Popisované tenze způsobily odstoupení několika společností uvědomujících si, že tento plán výstavby je nerealizovatelný.

Již v roce 1885 se odstoupení ukázalo jako prozřetelné. Lesseps musel řešit nedostatek financí, záplavy na řece Chagres, žlutou zimnici a malárii, najevo vycházely nečisté machinace a lži, kterými Lesseps zásoboval své posluchače. Dalším výdajem už tak zruinované společnosti se posléze stalo i podplácení novinářů a politiků vytupujících ve prospěch společnosti před celým světem. Problémem bylo i panamské povstání, jímž místní obyvatelé žádali jistou autonomii. Povstání bylo vládními jednotkami nakonec potlačeno.

Na výstavbě průplavu se podíleli francouzští technici významných jmen, byl jím Philippe Jean Bunau-Varill, francouzský inženýr, který v roce 1882 odešel z Francie, aby svůj život zasvětil Panamskému průplavu. Později na krátkou dobu zastával v Panamě funkci diplomatického zástupce. Po neúspěchu společnosti se z něj stal významný lobista s velkým podílem na prodeji společnosti Američanům a na uzavření smlouvy mezi Panamou a USA, která opět nastartovala výstavbu průplavu.

Dalším významným inženýrem, kterého je třeba zmínit, byl Alexander Gustav Eiffel. Francouzský architekt a konstruktér Eifelovy věže. Dorazil do Panamy koncem roku 1887 a vypracoval plány na výstavbu zdymadel, která měla stavbu zachránit. Jakmile ale padla společnost, padl i Eiffel. Uvěznili ho na dva roky. Po propuštění bylo jeho jméno očištěno, nikdy však již nedosáhl zpět své původní prestiže.

V roce 1888 se francouzská vláda vyjádřila proti Compagnie Universelle a tím zpečetila i její pád. Byl ustanoven likvidátor, který pomalu „rozpusť“ celou společnost a zastavil práce na průplavu.

Lucien N. B. Wyse byl pověřen vládou, aby jednal s novogranadskou vládou o prodloužení koncese. Ta mohla pomoci udržet společnost v takovém stavu, který by jí zaručil aspoň nějakou likviditu. Koncese byla prodloužena a vznikla nová společnost, Compagnie Nouvelle du Canal de Panama, přebírající činnost jako správce konkursní podstaty. Lesseps a jeho spolupracovníci byli obžalováni ze zpronevěry a porušení důvěry a byli odsouzeni k vězením a pokutám. Lesseps nakonec trest nenastoupil kvůli špatnému zdravotnímu stavu a v roce 1894 zemřel.

Jak je již výše uvedeno, za neúspěchem společnosti stála především Lessepsova umíněnost, která nechtěla upustit od představy kanálu na úrovni oceánů. Smlouvy s ostatními firmami byly nevýhodné a konečně i úplatky, které se časem zvyšovaly a dosahovaly, až několik stovek milionů, také přispěly k jejímu krachu. Obrázek Societe Civile International du Canal Interocéanique skončil neslavně v celosvětovém podvědomí jako lež, přetvářka a korupce.

Konec francouzské účasti na výstavbě kanálu se stal počátkem obnovení opětovného zájmu o stavbu středoamerického průplavu ze strany Spojených států.

2.2.4 Spojené státy americké a výstavba průplavu

Spojené státy začaly naplňovat představy o průplavu na začátku osmdesátých let devatenáctého století. Ve francouzské intervenci viděly vážnou hrozbu oslabení svého vlivu a porušení Monroeovy doktríny i přesto, že to nebylo technicky nebezpečné, protože kanál byl budován soukromou společností bez vojenské podpory. Kromě toho měly také obavy i z Mexika a bývalých stoupců Druhého Mexického císařství, kteří mohli poskytnout v případě nouze Lessepsovi vojenskou ochranu. Nicméně krize USA zapříčinila, že Spojené státy nebyly schopny vyvíjet větší vliv.

Až konec osmdesátých let, díky rozmachu hospodářské činnosti, přinesl větší možnosti na poli státním, obchodním a finančním. Francouzská společnost začala pomalu krachovat a Spojené státy se přesunuly blíže k průplavové politice. Zde si uvedme příklad z druhého poselství prezidenta Rutherforda Bircharda Hayese o stavu Unie do Senátu a Kongresu z 2. prosince 1878, ve které se objevuje optimismus, jehož příčinou byl opětovný rozkvět hospodářství a díky němuž si USA mohly dovolit větší zásahy do mezinárodní politiky, speciálně u svých latinoamerických sousedů.

„Jsme v míru s ostatními národy. Naše veřejná úloha se značně pozvedla a je dnes silnější než kdy předtím. Hojná úroda odměnila pracující, ty, kteří obdělávali půdu, naše dílny, továrny se znovu oživily a věří se, že všeobecná prosperita, která byla v posledních letech průměrná má tendenci postupně narůstat.“

„S Brazílií a s republikami Střední a Jižní Ameriky jsou vytvářeny kroky, které vedou k sblížení a vývoji obchodu mezi státy. Diplomatické vztahy opět pokračují s Kolumbií a Bolívií. Hranice mezi Argentinou republikou a Paraguayí se podřídila arbitrážnímu úřadu Spojených států a já jsem pak podle opatrného šetření vydal rozhodnutí.“³⁵

Severoamerický optimismus vůči Latinské Americe dokládá i třetí poselství o stavu Unie prezidenta Hayese z 1. prosince 1879.

„Diplomatické vztahy s Kolumbií jsou opět plně obnovené díky příjezdu ministra z Kolumbie do Spojených států. Můžeme mluvit o štěstí při pohledu na fakt, že otázka meziocéánského kanálu nedávno získala nový a významný aspekt a je nyní předmětem diskuzí skrze celou centrální Ameriku.“³⁶

---

³⁵Richardson, op. cit., Vol VII., <http://www.gutenberg.org/dirs/1/3/0/2/13021/13021.txt>.

³⁶Idem.

„Věřím, že osvícené státnictví vycházející z naší strany předpokládá, že zájem o takovéto dílo brzy přinese prospěch nejen jejím občanům, ale i Spojeným státům a celému světu z mezinárodního obchodu.“

„Není pochyb, že toto dílo by mělo být pod ochranným patronátem Spojených států, dokud nebude vytvořena uspokojující koncese na práva na průplav a nebude dostatečně zabezpečená státy střední Ameriky. Kapitál na jeho dokončení je téměř zařízený z naší strany a Evropa, která zklamala a nedokončila stavbu, bude vyřazena.“³⁷

Hayes ve svých projevech velice důvěřoval síle USA. Byl si vědom, že průplav bude jednou patřit ke stavbám přispívajícím usnadnění světového obchodu, a proto každý rok ve svých poselstvích o stavu unie do obou komor dlouze zmiňoval nutnost transoceánské cesty.

Další příklad ze zprávy věnované problematice průplavu z 8. března 1880 směřované do Senátu:

„K většímu souladu s rezolucí Senátu, považuji za náležité vyjádřit stručně svůj názor s respektem k americké vládě, který se týká konstrukce meziocéánského kanálu, na kterékoliv cestě přes americkou šíji.“

Politika této země tkví v držení kontroly nad kanálem. Spojené státy americké nemohou souhlasit s kapitulací kontroly kvůli jakékoliv evropské moci nebo jakémukoliv spojení s evropskou zemí. Pokud existují smlouvy mezi USA a jinými národy nebo pokud svrchovaná práva nebo vlastnictví jiného národa stojí v cestě této politice, eventuální možnost není zadržena, příslušné kroky budou přijaty volným obchodem k podpoře a založení americké politiky stále v tomto případě s mezinárodními právy, které na ně budou působit.“

„Kapitál investovaný od společností nebo obyvatel jiných zemí do takového podnikání musí být ochraňován na vysokém stupni jednou či více světovými velmocemi. Žádná evropská země nemůže intervenovat s takovou ochranou bez přijetí rozměru tohoto kontinentu. USA považují tuto intervenci za zcela nevhodnou. Pokud je ochrana odkázána na Spojené státy, státy musí předvést takovou kontrolu, která bude schopna uchránit její národní zájem a dodržet práva těch, jejichž soukromý kapitál je investován do tohoto díla.“³⁸

„Meziocéánský kanál přes americkou šíji především změní geografické vztahy mezi atlantským a pacifickým pobřežím a mezi Spojenými státy a zbytkem světa. Bude to největší námořní průjezd mezi atlantským a pacifickým břehem a prakticky část pobřežní line USA.“

---

³⁷Richardson, op. cit., Vol VII., <http://www.gutenberg.org/dirs/1/3/0/2/13021/13021.txt>.

³⁸Idem.

„Pouze náš obchodní zájem je větší než v jakýchkoliv jiných zemích zatímco je v souladu s naší mocí, prosperitou našeho národa, naším prostředkem obrany, naší jednotě, míru a bezpečnosti, to jsou primární starosti o americký lid.“

„ Žádná jiná moc nemůže pod stejnými okolnostmi prosazovat právoplatnou kontrolu nad průplavem tak blízko a ovlivněnou jejich zájmy a bohatstvím.,,

„Bez prosazovaných okolků, půda dle mého názoru, jak opakuji v závěru, Spojené státy mají právo a povinnost prohlásit a vlastnit, jak dohled tak vedení nad jakýmkoliv mezoceánským kanálem přes šíji spojující Severní a Jižní Ameriku, aby ochraňovaly naše národní zájmy. Toto a jsem si zcela jist, bude shledáno nejen jako slučitelné ale i široce propagační a nejtrvalejší výhoda obchodu a civilizace.“³⁹ (tato samá zpráva byla zaslána do Kongresu v odpovědi na rezoluci z 10. února).

Ačkoliv prezident mluvil o kontrole, nemohl úplně napadnout vlastnictví a obchodní aktivity soukromých evropských zájmů, pouze jejich ochranu armádními prostředky. Naznačil, že taková ochrana nesmí být tolerována a že práva USA na koncesi kanálu se opět přezkoumají a vydají ke schválení, protože se jedná o zájem národní ochrany.⁴⁰

I Hayesovo čtvrté poselství o stavu Unie do Senátu a Kongresu z 6. prosince 1880 opět hovořilo o vztahu USA a Kolumbie:

„Vztahy mezi tímto úřadem a úřadem Spojených států Kolumbie se zapojily do veřejného povědomí během několika posledních let, hlavně rozhodnutím o projektu mezoceánského kanálu přes panamskou šíji, jež bude vybudována ze soukromého kapitálu pod koncesí ze strany kolumbijského úřadu vytvořenou za tímto účelem. Smluvní povinnosti existující mezi Spojenými státy a Kolumbií garantují neutralitu přepravy, svrchovanosti a vlastnictví Kolumbie v šíji. Je nutno, aby podmínky v regionu obsahovaly garanci efektivní změny, jak bude třeba.

„ Tato šíje se stane z bariéry mezi Atlantským oceánem a Tichým oceánem branou a cestou mezi nimi pro lodě námořní a obchodní z celého světa, což chce schválení od našeho úřadu, aby byl kompatibilní s vplouváním a povinnostmi na naší straně v souladu s naším zájmem hlavní obchodní moci na západní hemisféře.“⁴¹

---

³⁹Richardson, op. cit., Vol. VII., <http://www.gutenberg.org/dirs/1/3/0/2/13021/13021.txt>.

⁴⁰Michael L. Conniff, Panama and the United States, The Forced Alliance, The University of Georgia Press 2003, str. 46.

⁴¹ Richardson, op. cit., Vol VII., <http://www.gutenberg.org/dirs/1/3/0/2/13021/13021.txt>.

„Pohled, který jsem popsál, ve speciální zprávě do Kongresu v minulém březnu, byl v souladu s tímto projektem a myslím, že je opět mojí povinností usilovat o náš zájem. Navazující úvaha ale potvrdila názor, že je právem a povinností Spojených států chránit a držet dohled a vedení nad mezoceánským kanálem přes šíji, která spojuje Severní a Jižní Ameriku jako ochranu našeho zájmu.“⁴²

Prezident si uvědomoval, že nejen kanál je důležitý pro zájmy USA, ale také přístavy, kde se odehrávaly tehdy všechny velké obchody. Tento fakt zdůraznil ve své zprávě Senátu:

„Ministerstvo válečného námořnictva udělalo krok směrem k založení námořní uhelné stanici v panamské šíji, aby vyhovělo požadavkům našich obchodních vztahů se střední nebo Jižní Amerikou, které nyní vysoce stoupají na důležitosti. Lokace nesmírně vhodné, které by splňovaly jak námořní, tak i obchodní účely, byly vybrány: jedna na východní straně šíje, v Chiriquiské laguně v Karibském moři, druhá na pobřeží Tichého oceánu a v Mexickém zálivu. Jediné bezpečné přístavy, dostatečně prostorné na úžině jsou na těch bodech se vzdáleností mezi nimi menší než sto mil.“⁴³

Hayesův ministr zahraničních věcí James Gillespie Blaine, později jmenovaný novináři jako „Jingo Jim“, kvůli své silné averzi proti evropským aktivitám na kontinentu, usiloval o zrušení Clayton-Bulwerovy smlouvy ze strany Spojených států. Podle jeho mínění smlouva porušovala Monroeovu doktrínu a stála v cestě exkluzivní kontrole kanálu. Možnost vzít tento požadavek v potaz vyvstal, když Kolumbie přistoupila na několik doplňujících bodů v rámci nové smlouvy o neutralitě plánovaného kanálu. Ty buď mohly nahradit nebo doplnit smlouvu Mallarino-Bidlack. Blaine podal zprávu, že úřad USA považuje ochranu kanálu za svou jedinou povinnost.

Britský ministr měl však námitky. Navrhl tedy revizi Clayton-Bulwerovy smlouvy. Zdála se mu být zastaralá a navíc usoudil, že se každopádně nebude vůbec zabývat Panamou. Debata o smlouvě trvala několik měsíců a skončila bezvýsledně roku 1883. Blaine byl poté nahrazen.

Blaine nicméně představil i několik nových důležitých principů požadovaných od Spojených států, a to za účelem přiblížení země k otázce kanálu v Latinské Americe. Usiloval o nové pojetí Monroeovy doktríny jako o „injekci“ proti jakékoliv evropské mocnosti, pletoucí se do amerických záležitostí a zahrnující kontrolu tak významné strategické cesty. Zdůraznil také vojenské důvody doktríny.

---

⁴²Richardson, op. cit., Vol. VII., <http://www.gutenberg.org/dirs/1/3/0/2/13021/13021.txt>.

⁴³Idem.

Podle historičky Mary Wilhelminou Williams, žijící na přelomu 19. století, zabývající se Latinskou Amerikou, si Spojené státy americké nárokovaly právo na kontrolu průplavového pásma za účelem vlastní ochrany a chtěly nabídnout kontrolu, která by respektovala neutralitu ve vztahu k dalším evropským mocnostem.⁴⁴

Osmdesátá léta 19. století je možné všeobecně označit za dobu amerického rozmachu, ve které vznikaly velké společnosti obchodující na bázi monopolů, např. Standard Oil and co., jež vlastnil John Rockefeller⁴⁵.

Tento monopolismus, vedl k nespokojenosti a stávkám a stal se předzvěstí nové krize americké společnosti.

Jeho příčinou bylo hledání nových trhů mimo USA. Nejvýhodnější pro Američany bylo vyvážet do Latinské Ameriky a do zemí s nevyužitými potenciály, které neuměly své bohatství dosud využívat.

Změna americké zahraniční politiky byla předmětem širokého zájmu. Opět vyzval sílící názor panamerikanismu⁴⁶ související s Monroeovou doktrínou, zamýšlející politickou a hospodářskou jednotu na celém kontinentu s rozhodující rolí Spojených států. Velkým zastáncem této myšlenky byl právě James G. Blaine.

V roce 1884 informoval kongresmany prezident Chester Alan Arthur o smlouvě s Nicaraguou zdůrazňující požadavek současných a budoucích politických a materiálních zájmů Spojených států. Jako důvod uváděl vnitřní potřeby USA, nutnost zřízení rychlého a levného námořního spojení mezi východním a západním pobřežím a potřebu expanze amerického zahraničního obchodu, čímž by se zkrátila cesta vývozu některých komodit o více než dvě tisícovky kilometrů. Arthur se domníval, že nejlepším řešením by bylo, kdyby se výstavby průplavu ujala americká armáda. Jako důvod uvedl významné zlevnění stavby. Zároveň tím usiloval o nejvýhodnější podmínky pro USA.

---

⁴⁴Conniff, op. cit., 48.

⁴⁵Během neskutečně krátkého období asi deseti let dokázal Standard Oil Trust (zahrnující všechny možné aktivity Standardu) prakticky zcela ovládnout trh s ropou ve Spojených státech (kontroloval okolo 90%) a dosáhnout obrovského bohatství. To samozřejmě budilo nevoli a závist. Přestože Standard Oil dokázal stlačit ceny ropy na pětinu před dobou, kdy začal operovat a dále přispěl ke značnému zkvalitnění těžby ropy i následně výroby produktů z ní, začaly mu být vytýkány monopolní praktiky. V návaznosti na obrovské úspěchy Standardu tak začaly vznikat anti-trustové zákony, které útočily na centralizovanou formu, kterou Rockefeller své obchody řídil. Důsledkem bylo, že stát Ohio, kde trust sídlil, rozhodl o jeho rozpuštění. Rockefeller se pokusil ještě firmu zachránit jejím přesunutím do New Jersey, kde byly zákony mírnější, byla to však již jen labutí píseň Standard Oil. V roce 1911 totiž Nejvyšší soud Spojených států s konečnou platností rozhodl o rozdělení trustu, který se rozpadl na třicet čtyři menších společností. To již John dávno v čele nebyl. Na svoji pozici rezignoval již 90. letech. <http://www.financnici.cz/john-d-rockefeller#cv>, 9. 7. 2012.

⁴⁶Hnutí zdůrazňující společné zájmy a rysy společností států na americkém kontinentě. Thomas Jefferson psal už v roce 1787 o budoucnosti Ameriky jako o velké federaci, v níž se prosadí civilizace rozvíjející se v té době na území Spojených států... Část latinoamerické společnosti považuje panamerikanismus hlásaný především USA jako jejich prostředek ovládnutí kontinentu. Opatrný, Amerika v proměnách staletí, op. cit., 415-416.

Po Arthurově odchodu prezident Grover Cleveland navrhl přezkoumání smlouvy a následně ji odmítl. Shození smlouvy „ze stolu“ zdůvodnil rizikem zapletení USA do mezinárodních sporů střední Ameriky a potvrdil dostatečnost nově budovaných železničních tras z východu na západ,⁴⁷ o čemž svědčí jedna z částí v jeho prvním poselství o stavu Unie z 8. prosince 1885 do Kongresu:

„Kolumbijská vláda vyjádřila jejich přání projednat konvenci v rámci přizpůsobení arbitráži s požadavky, které vyvstaly po zničení města Aspinwall povstaleckými silami.

Zájem Spojených států v možné lodní přepravě přes pruh země oddělující Atlantik od Pacifiku byl očividně projevovaný přinejmenším polovinu století.“

„Můj předchůdce byl zastáncem obchodu s Nicaraguí a navrhl smlouvu ujednávající konstrukci kanálu přes nikaragujské území, kdy USA by zaplatily všechny výdaje. Tento návrh nechal ležet před Senátem bez odezvy, čekající na krok související s tímto obsahem, stahují tuto smlouvu kvůli znovu prošetření. Pozorná zvážení tohoto ujednání mě vedla k zadržení předložení smlouvy do Senátu.“

„Zachování hlavních zásad precedenční linie Washingtonského dne, který popisuje zápletky aliancí s jinými státy, nejsem pro politiku získání nového vzdáleného území nebo začlenění vzdálených zájmů s našimi.“

„Zákony vývoje jsou životně důležité a organické a musíme si být vědomi drtivého náporu obchodní expanze, která provází aktivní vývoj civilizace den za dnem a je nabádána ke směřování vpřed díky vzrůstajícím ulehčením na poli produkce, transportu, komunikace, kterým daly počátek pára a elektřina, ale naši povinností je dnes směřovat hlavně k rozvoji nesmírných zdrojů svěřené do naší zodpovědnosti a pěstovat humanitní vědy v míru s našimi sousedy ačkoliv varují, třebaže závistně americká hemisféra by neměla být zapletena do politických problémů a komplikací vzdálených vlád.“

„Z tohoto důvodu nemohu doporučit teze směřující k nejdůležitějším privilegiím vlastnictví nebo k právům mimo naše teritorium pokud budou spojovány s absolutními a neomezenými závazky k obraně teritoriální pospolitosti státu, kde se nachází daný zájem. Zatímco hlavní projekt spojení dvou oceánů průplavem je podporovaný, můj názor je, že jakékoliv schéma dobře uvážené vedoucí ke konci může být nepřímo odpoutáno od zmíněných prvků.“⁴⁸

---

⁴⁷Opatrný, op. cit., 96-97.

⁴⁸Richardson, op. cit., Vol. VIII., <http://www.gutenberg.org/dirs/1/5/8/6/15863/15863.txt>.

„Tehuantepecká cesta je schválena inženýry s největší reputací a kompetentními přírodovědci poskytující úplnou proveditelnost přepravy lodí a nákladů z Atlantiku do Pacifiku. Viditelné výhody této cesty provedení osově linie dopravy mezi Evropou a Tichomořím a hlavně mezi údolím řeky Mississippi a západního pobřeží Severní a Jižní Ameriky si zasluhují být brány na zřetel.“

„Jakkoliv může být cesta vystavěna mezi dvěma největšími rozdělenými mořskými bariérami na světě prospěšná pro lidstvo, neměla by být pod nadvládou jediné mocnosti ani být bodem ozbrojených bojů ani cenou bojechtivých ambic. Závazek kombinující konstrukci, vlastnictví a fungování tohoto díla dán naším úřadem, s útočnou a obranou aliancí chránící stavbu, s cizím státem, se kterým budeme sdílet zodpovědnost a práva, usuzuji, že nestabilita tohoto rozdělení univerzálního a neutrálního použití bude mít za následek kroky, jehož realizace může narušit národní politiku.“

„Roční zpoždění zcela potvrzené obecným povědomím a prozíravostí této včasné administrativy, která zde byla dlouho před předpoklady transoceánského průplavu se změnila a vyvíjela. Transoceánská spojnice byla prohlášena za života potřebnou v meziocéánské přepravě přes americkou šíji posvěcená společným užíváním pro lidstvo stvrzené deklaracemi a formálními závazky a smlouvami.“

„ Směřem k realizaci úsilí mého úřadu bylo požadováno každé ložisko, jež bylo deklarováno nejistým tónem pana Casse, který v roce 1858 anoncoval: co chtějí Spojené státy ve střední Americe další štěstí lidí, jejich bezpečnost a neutralitu transoceánského kanálu který zde leží? “

„Konstrukce tří transkontinentálních linií železnic, všechny v úspěšné fázi, zcela procházející naším teritoriem a spojující Atlantský a Tichý oceán, doprovázeny rozhodnutími nejdůležitějších a nejpůsobivějších charakterů a vytvořily nové podmínky nejen v cestách a obchodech, ale i v politické geografii, která silně ovlivnila naše vztahy vedoucí k potřebnému vzrůstu našeho zájmu v cestách po úžině, které mohou být otevřené a provozované z jednoho konce na druhý v míru.“

„Doprava je faktorem v ceně zboží držící se sotva sekundu za jejich produkcí, a to dopadá těžce i na spotřebitele.“⁴⁹

---

⁴⁹Richardson, op.cit., Vol. VIII., <http://www.gutenberg.org/dirs/1/5/8/6/15863/15863.txt>.

„Naše zkušenosti již prokázaly velký význam mezi tím, zda mít plně rozvinutou vodní či pozemní dopravu, každou dočasně řízenou, což je ochrana veřejnosti proti monopolistickým tendencím, které neodmyslitelně patří k shromažďování bohatství a moci do rukou obrovských korporací.“

„Toto doporučení má sloužit ke zdůraznění toho co jsem již řekl a to, že je třeba neutralita na poli oceánské přepravy a toho může být dosaženo pouze děláním takových cest, které by byly otevřeny všem národům a válkochtivé ambice by zde neměly co dělat.“⁵⁰

Podnikatelé a významné obchodní skupiny s tímto krokem nesouhlasili a založili v roce 1887 společnost Maritime Canal Company, vedenou newyorskými podnikateli. Nicaragujská vláda poskytla společnosti koncesi na výstavbu kanálu a ta se následně pokusila o získání podpory ze strany Kongresu, což znamenalo zjednodušení jednání s nikaragujskou vládou a finanční výpomoc. Clevelandova vláda byla proti. V opozici vůči vládě vystoupil 19. prosince 1889 George F. Edmunds z Vermontu s tvrzením:

„Úřad Spojených států se bude muset podívat s vážným znepokojením a nesouhlasem na jakýkoliv evropský úřad chtějící postavit a kontrolovat jakýkoliv průplav přes Dariénskou šíji nebo přes Střední Ameriku a budou muset považovat jakékoliv spojení nebo kontrolu za ohrožující akt amerických práv a zájmů a jako hrozbu jejího blahobytu. Tímto žádám prezidenta Spojených států, aby předal toto vyjádření Kongresu úřadům vlád evropských zemí.“⁵¹

Na jeho slova reagoval i John Sherman z Ohia:

„Nepochybně je schéma panamského kanálu vypracováno s obrovskými potížemi. To mělo za následek nedávný neúspěch a pozastavení výstavby francouzskými úřady. Francouzi, stejně jako Američané, Angličané a obyvatelé jiných zemí mají zájem na výstavbě Panamského průplavu, každý pod svou vlajkou. Francouzský úřad až doposud vždy odmítal jakékoliv spojení podniku s úřadem, který vedl Lesseps a další pod ním a se středoamerickou společností. Jakmile však Lesseps utrpěl neúspěch a potřeboval velkou sumu peněz k znovu obnovení, byl tady francouzský úřad, který mu nabídl přátelskou cestou peníze za to, že by sám mohl vystavět kanál nebo držet jeho následnou kontrolu, vlastnit či mít soudní pravomoc týkající se průplavu nebo uplatňovat jakoukoliv moc, která by byla neslučitelná s doktrínou amerického úřadu.“⁵²

---

⁵⁰Richardson, op. cit., Vol. VIII., <http://www.gutenberg.org/dirs/1/5/8/6/15863/15863.txt>.

⁵¹Mills Miller, op. cit., Vol. III., George F. Edmunds 19. December, European Connection with Isthmian Canal, 349-350.

⁵²Ibidem. 350.

Oba senátoři byli zastánci aktivní účasti vlády Spojených států v zahraniční oblasti a záležitostí svých jižních sousedů. Byli tady ovšem i tací, kteří nesouhlasili s jejich názory „americké jedinečnosti“. Mezi ně patřil např. Wilkinson Call, senátor zastupující Floridu.

„Pokud je zde nějaké tvrzení, které ospravedlňuje svými argumenty a náležitými úvahami jakékoliv dílo, které by v dobrém slova smyslu obohatilo lidstvo, nemůžu dále přihlížet, jak je ničeno těmito názory.“

„Konstrukce kanálu přes panamskou šíji je dílo, které může přinést bohatství každému člověku na světě. Potom tedy nechápu, že americký úřad vkládá překážky všem jiným evropským mocnostem či monarchiím, aby se podílely na stavbě tohoto díla, protože to v každém případě ztrácí soudnost.“

„Monroeova doktrína byla přisuzovaná naprosto jinému úkolu a měla zabránit, aby evropské mocnosti opět kolonizovaly na západní hemisféře. Naše země je však dostatečně silná k vzepření se beze strachu a bez většího úsilí a může kontrolovat záležitosti v jejich diplomatických vztazích, bez zabraňování nebo zablokování výstavby tak obrovského díla potřebného k celosvětovému obchodu, mající za účelem zlevnění zboží každodenní potřeby lidského konzumentarismu, jež je využíváno každým člověkem v této zemi a v ostatních dalších zemích.“

„Proč nemůže být vystaven panamský kanál? Narušuje to moc této země? Narušuje to jakoukoliv z místních politik? Roste tak moc francouzského úřadu nebo nějakého jiného či omezuje to rozšíření republikánských institucí nebo jejich sympatizantů? Jejich vliv v podstatě neznamena nic. Domnívám se, že pokud připustíme názor nesouhlasící s výstavbou průplavu jakoukoliv evropskou mocností, vrátíme se zpět do času barbarů.“⁵³

V roce 1889 ve Washingtonu svolal již známý ministr zahraničí, zastánce práv USA a stoupenec Monroeovy doktríny, John Blaine, panamerickou konferenci. Prvním bodem jednání stanovil celní unii k pronikání mezi státy amerického kontinentu, a to zejména kvůli námořnímu a železničnímu spojení, ochraně obchodních značek a možného zřízení společných stříbrných peněz. Dalšími body jednání byly politické otázky: arbitráž mezi americkými státy a kodifikace mezinárodního stavu a reciproční smlouvy.

Body byly přijaty v redukované podobě ze stran zástupců latinskoamerických zemí. Úspěchu však dosáhly meziamerické železnice, meziamerické banky a vytvoření obchodního výboru zabývajícího se studiem možností rozvoje obchodních styků na kontinentě. Pro USA se stal kongres významným v rámci pokusu získat významné pozice na území svých jižních sousedů, naopak Latinoameričani jej odsoudili, jako ukázkou americké síly.

---

⁵³Mills Miller, op. cit., Vol. III., Wilkinson Call, 5. January, European Connection with Isthmian Canal, 350-351

Výsledkem byla další úmluva mezi USA a Kolumbií o výdeji zločinců, Walker-Restepro z roku 1890:

1. Článek

„Vláda Spojených států amerických a vláda Kolumbijské republiky, v rámci omezení dále uvedených, se dohodly, že si budou vzájemně poskytovat všechny osoby obviněné či odsouzené, jako hlavní povinnost či příslušenství, z trestných činů uvedených v druhém článku této úmluvy, jichž se dopustili v rámci území nebo jurisdikce na území druhé vlády.“

2. Článek

„Zločiny, za něž je přiznáno vzájemné vydání, jsou následující:

1. *„Vraždy a pokusy o vraždy, napadení jedem nebo jinak.“*

2. *“ Padělání nebo pozměňování peněz, nebo vědomé uvádění do oběhu nebo uvedení do oběhu padělaných nebo pozměněných peněz, padělání a pozměňování osvědčení nebo kuponů veřejného zadlužení, bankovek nebo jiných nástrojů veřejného úvěru, nebo vědomé uvádění do oběhu.“*

3. *„Zpronevěra, je zločin neoprávněného použití veřejných nebo soukromých prostředků, dokumentů nebo majetku, nebo fondů, dokumentů nebo majetku obcí nebo jiných společností, která se konala v důvěře veřejného činitele, agenta, nebo zaměstnance.“*

4. *“Loupež.“*

5. *„Vloupání ať už v denní nebo noční dobu: do domu, kanceláře nebo jiný objektů vládních či soukromých s úmyslem spáchat v něm zločin.“*

6. *„Křivá přísaha, nebo obvinění z křivého svědectví.“*

7. *„Znásilnění.“*

8. *„Žhárství“.*

9. *„Pirátsství, jak je definováno zákonem národů.“*

10. *„Vražda, zabití, nebo útok s úmyslem zabít, na volném moři, na palubě plavidla plující pod vlajkou národa smluvní strany.“*

11. *„Ničení přinášející škodu, nebo pokus o zničení, železnic, mostů, tramvají, nádob, bytů, veřejných staveb nebo jiných budov, kdy se nezákonně ohrožuje lidský život.“⁵⁴*

Americkou politiku v té době ovlivnil svými názory především Alfred Thayer Mahana, kapitán amerického námořnictva. Názory tohoto stoupence expanzionalismu

---

⁵⁴Treaties and other international agreements of the United States of America, [43](http://books.google.cz/books?id=79AWAAAAAYAAJ&pg=PA864&lpg=PA864&dq=anderson+gual+treaty&source=bl&ots=KvJy_EmyfU&sig=FU1OrqCCg1QvbcUzk114Y3wfVY0&sa=X&ei=NLE0UOvtDobXtAbm44C4Aw&ved=0CCEQ6AEwAw#v=onepage&q=anderson%20gual%20treaty&f=true, op. cit., 895-897.</p></div><div data-bbox=)

a dobývačné a velmocenské politiky vůči ostatním územím, se považovaly a dodnes považují za součást expanzionalistické ideje.

„Zdůrazňoval význam kontroly námořních cest a jejich využívání pro osud národů a soudil, že „historie námořní síly je převážně vyprávěním o soutěži mezi národy, vzájemných sporech, násilí často kulminujícím ve válce a že hluboký vliv námořního obchodu na bohatství a sílu zemí byl jasně vidět dlouho předtím, než byly odhaleny pravé zákony ovládající jejich růst a prosperitu.“⁵⁵

Mahan ve svých knihách vyzdvihoval význam středoamerického průplavu nejen z obchodního, ale i vojenského hlediska. Rozdělení sil na atlantskou a pacifickou podle něho znamenalo oslabení námořních sil USA a přinejmenší dlouhé čekání na případnou pomoc v případě konfliktu jednoho pobřeží druhému.

Rovněž historici jako Frederick Jackson Turner a Josiah Strong, byli citováni příznivci expanzionalismu. Nutno podotknout, že ani jeden ze zmiňovaných historiků nebyl přímo expanzionalista, např. podle Strongova tvrzení měly Spojené státy, jako silnější země, vést a nekolonizovat slabší.

V devadesátých letech začal export z USA pomalu klesat a potřeba rozšíření mezinárodních trhů stále narůstala.

V těchto letech vystoupil se svým názorem i senátor John Tyler Morgan senátor za Alabamu a bývalý generál Konfederace.

„... je to povinnost Spojených států intervenovat, aby se zabránilo jakémukoliv cizímu úřadu mít državy na Zápádí Hemisféře...“⁵⁶

Stát Nicaragua byl v té době z části pod vlivem Británie a zčásti pod vlivem neklidných vnitropolitických vztahů, které vyvrcholily vojenským převratem v roce 1893. Liberál José Santos Zelaya vzal do rukou moc v zemi a snažil se o kontrolu nad celým územím. Toto jednání vnímali negativně politici a obchodníci z USA, vlastníci banánových plantáží a společnost Maritime Canal Company, jejíž koncesi navrhoval Zelaya zrušit či pozastavit, dokud nebude předána do rukou americké vlády a nikoliv pod správu amerických obchodníků, kteří pro něj představovali zastánce caudillismu⁵⁷, proti kterému bojoval.

Zelayova odhodlanost byla obdivuhodná. Na jednu stranu se stavil proti britské okupaci a na druhé straně proti americkým obchodníkům využívajícím nicaragujská

---

⁵⁵Opatrný, op. cit., 99.

⁵⁶Mills Miller, op. cit., Vol. III., John T. Morgan, 5. January, European Connection with Isthmian Canal str. 352.

⁵⁷Jev objevující se v postindependentistické Latinské Americe, jsou to představitelé státu, státníci či jiní lokální vůdci s ohromným ekonomickým vlivem opírající se o vojenské síly. Opatrný J., *Amerika v proměnách staletí*, op. cit., 101.

bohatství, ze kterých neměl mít ani dolar. Po dlouhých jednáních Británie ustoupila a Američtí obchodníci a plantážníci stanuli na důležitých pozicích v místní samosprávě.

Tato událost, ale natolik ochromila nicaragujsko-americké vztahy, že se po několika letech Zelaya opět snažil zrušit koncesi pro Maritime Canal Company, ale nakonec byl přinucen ustoupit. Američané si tímto krokem otevřeli možnost na nikaragujském území s možností výstavby kanálu.

Británie se nicméně s prohrou nesmířila a začala zpochybňovat Monroeovu doktrínu tvrzením, že to není žádná smlouva na bázi mezinárodních smluv, není potvrzená jinou mocností, je to pouze výrok jedné mocnosti, která chce ovládat slabší sousedy a tím získat převahu nad ostatními mocnostmi na poli mezinárodní politiky, světového obchodu atd.

Američané oponovali různými prohlášeními, např.

„Tajemník Richard Olney vyzdvihl zájem Spojených států na kontinentě a zdůraznil, že USA mají právo intervenovat v oblasti západní polokoule tam, kde jsou ohroženy jejich zájmy. Státy Ameriky, Jižní nebo Severní, svojí geografickou blízkostí, přirozenými sympatiemi, podobou vládnoucích ústav, jsou přátelé a spojenci, obchodně i politicky, Spojených států. Dovolit podrobení některého z nich evropské mocnosti je přirozeně úplným opakem této situace a znamená ztrátu všech výhod, plynoucích z jejich přirozených vztahů k nám.“⁵⁸

Spojené státy se zajímaly souběžně o několik problémů mezi evropskými mocnostmi a jihoamerickými sousedy, které poškozovaly obchod a oddalovaly výstavbu průplavu. Jedním z nich byl Britsko-venezuelský konflikt o hranici mezi Venezuelou a Britskou Guayanou, která se dotýkala i ústí řeky Orinoko. Orinoko bylo dopravní tepnou severu kontinentu a region s významným nerostným nalezištěm. Američané přiklklí ústí řeky Orinoko Venezuele, proto aby se dostalo z hrozby přímé britské kontroly.⁵⁹

Další významnou událostí byla třetí válka za nezávislost na Kubě 1895 - 1898. Kubánci bojovali již po několikáté proti vládě Španělska. Žádali o pomoc Spojených států, které stály o domluvu se Španělskem. USA byly od dubna 1898 ve válečném stavu se Španělskem a to pouze kvůli ohrožení obchodu s cukrem a tabákem a strachu o postoupení zbývajících španělských kolonií jiné mocnosti, která by mohla vážně ohrozit americké plány. Kubánci jim poté vyčítali, že vedli válku za vlastní zájmy a ne kvůli pomoci Kubě. Španělsko-americká válka⁶⁰ skončila téměř po půl roce příměřím a sepsáním Pařížské

---

⁵⁸Opatrný, op. cit., 106-107.

⁵⁹Opatrný, Amerika v proměnách staletí, op. cit., 582.

⁶⁰Ibidem, 657-659.

smlouvy. Obě strany zde přistoupily na nezávislost Kuby a o dalších územích se rozhodovalo v rámci amerického Kongresu: Filipíny, Guam a Portoriko za cenu 20 milionů dolarů.⁶¹

---

⁶¹Opatrný, Amerika v proměnách staletí, op. cit., 545.

2.2.5 Nicaragujský kanál

Zájem o nikaragujskou cestu sahá již do poloviny 19. století V roce 1849 státní diplomatický zástupce USA v Guatemale Elijah Hise garantoval nezávislost Nicaraguy. Toto ujednání ovšem nebylo postaveno na zcela reálném základu, protože Britové ovládali pobřeží Moskytů⁶² patřící do územního celku Nicaraguy.

Dalším významným dokumentem byla soukromá smlouva mezi Cornelieusem Vanderbiltem a nicaragujskou vládou. Vanderbilt byl významný americký byznysmen a filantropem, který zbohatl provozováním železniční a lodní dopravy. Cornelius Vanderbilt založil společnost The American Atlantic and Pacific Ship Canal, kterou vystavil v rámci Zlaté horečky v Kalifornii. Ovšem Wiliam Walker, americký dobrodruh a žoldněř, muž, který se prohlásil nikaragujským prezidentem, smlouvu anuloval a nabídl ji jiným obchodníkům. Ti úspěchu nedosáhli a veškerá výstavba byla zničena.

Další neúspěšnou smlouvou byla smlouva přátelství, obchodu a námořní plavby, smlouva Cass-Irisarri, podepsaná v listopadu 1858. Zaručovala Američanům možnost obchodovat na nicaragujském území a vojenskou ochranu svého obchodu i obyvatel. Nelibě to ovšem nesli místní politici a Irisarri byl následně prohlášen za vyslance s nedostatečnými pravomocemi na podpis smlouvy a ta se tímto stala neplatnou. Stejně prohlášení postihlo i další smlouvu a to z června 1867 nazývanou Ayón-Dickinson. Obě vycházely ze stejného principu jako smlouva Mallarino-Bidlack.⁶³

Zde si uveďme ukázkou ze smlouvy Ayón-Dickinson:

„V devátém článku pojednává:

Nicaragua garantuje Spojeným státům a jejich obyvatelům a jejich vlastnictví právo na přepravu mezi Atlantským a Tichým oceánem přes území republiky na jakékoliv cestě přírodně nebo uměle vytvořené, po zemi či po vodě v tom samém čase, kdy je budou využívat místní obyvatelé. Nicaragua ačkoliv si zanechává svoji svrchovanost, Spojené státy souhlasily rozšířit jejich ochranu na všechny komunikace výše zmíněné a garantují neutralitu a stejné zacházení v případě problému.“⁶⁴

Dalším dokumentem byla smlouva Frelinghuysen-Zavala z prosince 1884, kde ministr zahraničí Frelinghuysen a generál Joaquín Zavala bývalý prezident Nicaragui podepsali ve Washingtonu smlouvu, kde Američané potvrzují výstavbu průplavu na své náklady a s tímto

⁶²Oblast mezi lagunou las Perlas v Nicaragui a mysem Camarón v Hondurasu, v 19. století britský protektorát. Opatrný J., Amerika v proměnách staletí, op. cit., 351-352.

⁶³Sáenz, op. cit., 74.

⁶⁴<http://www.ebooksread.com/authors-eng/john-bassett-moore/the-interoceanic-canal-and-the-hay-pauncefote-treaty-roo/1-the-interoceanic-canal-and-the-hay-pauncefote-treaty-roo.shtml>, 13.7. 2012.

účelem vstupují do věčné aliance s Nicaraguí a souhlasí s ochranou integritou země a dokládají, že mýtné bude pro všechny lodě a národy stejné, výjimkou budou smluvní strany. Úmluva neobsahovala žádný příslib vystavení opevnění poskytující neutralitu kanálu. Pakt byl předložen senátu následujícího března, ale nebyl schválen.⁶⁵

O tři roky později roku 1887 uzavřela americká soukromá společnost smlouvu s nicaragujskou vládou. Jmenovaným zástupcem byl A. G. Menocal a severoamerická společnost měla jméno The Maritime Canal Company of Nicaragua. Poté začali výkopové práce, ty byly zastaveny v roce 1893 pro nedostatek financí.⁶⁶

Dalším krokem Spojených států bylo podepsání smlouvy Hay-Coreo ve Washingtonu v prosinci 1900. Američané požadovali celkovou kontrolu nad nikaragujským kanálem. To odmítala nikaragujská vláda a generál José Santos Zelaya, liberál a statkář držící v ruce vládu od roku 1893-1909 usiloval o znovu držení a spravování celého území republiky domácím úřadem. Američtí obchodníci byli proti kvůli jejich banánovým společnostem⁶⁷ a výstavbě kanálu.

Bylo po Španělsko-americké válce, Američané se snažili rozvinout svojí expanzionalistickou politiku na všechny země s možností výstavby kanálu.

To potvrdil ve svém projevu rovněž prezident Mckinley ve stejném roce:

„Jako incident krátké revoluce na pobřeží Moskytů v Nicaragui na začátku roku 1899, můžeme považovat, kdy povstalci násilně shromáždili poplatky za dovoz od Američanů. Pro znovuobnovení pořádku nikaragujské autority požadovaly druhou platbu těchto cel na území, byly oprávněny titulem vlády a bránili se, že tato různost dopomohla k revoltě.“

„Takovou pozici však neakceptujeme. Po dlouhé diskuzi jsme se dopracovali kompromisu. Částka druhého vyplacení bude uložena britským konzulem v San Juanu del Norte do státního podniku dokud se obě vlády nedohodnou zda první platba nebyla dostatečná. Souhlasu nebylo dosaženo a podstata byla zamítnuta nikaragujským úřadem s žádostí, aby britský konzul vrátil zpět depozit obchodníkům...“⁶⁸

---

⁶⁵<http://www.ebooksread.com/authors-eng/john-bassett-moore/the-interoceanic-canal-and-the-hay-pauncefote-treaty-roo/1-the-interoceanic-canal-and-the-hay-pauncefote-treaty-roo.shtml>, op. cit., 13.7. 2012.

⁶⁶Sáenz, op. cit., 75.

⁶⁷United Fruit Company byla soukromá americká společnost, která obchodovala s tropickým ovocem (hlavně s banány a ananasy) rostoucí na plantážích některých zemí střední Ameriky a prodávala jej ve Spojených státech amerických. Aktivity společnosti měly hluboký a dlouhotrvající dopad na hospodářský a politický vývoj v několika zemích Latinské Ameriky. Kritici jí často vyčítají vykořisťovatelský neokolonialismus a popisují ji jako typický příklad vlivu nadnárodních společností na vnitřní politiku tzv. banánových republik.

⁶⁸Richardson, op. cit., <http://www.gutenberg.org/dirs/1/4/4/4/14446/14446.txt> 13.7. 2012.

„...Všechny důležité věci ohledně transoceánského kanálu byly shrnuty. Dodržující přednostní právo znovuotevřít otázku konfiskace kontraktu společnosti Maritime Canal Company, která byla ukončena neoprávněně v říjnu 1899, vláda Nicaragui dodala od rozšíření, že čin prohlášený upravenou Eyre-Cragin opční smlouvou (právo obchodovat s akcemi za předem určenou cenu) anuluje smluvní postupy. Protesty navazující na tyto akty jsou předloženy ve Státech a jsou brány v úvahu. Oni to však považují za ulehčující povinnost. Nikaragujský úřad ukazuje, jak může volně projednávat otázky týkající se kanálu jak v otázce obchodu se Spojenými státy, tak v otázce podpory vodní cesty.“

„Počáteční návrh konvence zrealizovat stavbu kanálu pod záštitou Spojených států je v jednání. Zatím pohled Kongresu prozkoumá osobu generála ve světle předneseném komisi a pro a proti projektů dalších transoceánských cest přicházejících v úvahu.“

„Uděluji pochvalu včasné pozornosti Senátu za konvenci s Velkou Británií, která usnadní konstrukci kanálu a přesune všechny námitky, které mohou vyvstat do Clayton-Bulwerovi smlouvy.“⁶⁹

K tématu průplavu potažmo Nicaraguy se vyjádřil i senátor D. S. Alexander za stát New York:

„Záležitost obchodování přes kanál odkládána národem či jedincem může mít katastrofické následky, pokud Spojené státy nebudou jedinou mocností v Pacifiku a pokud nebude kanál financován pouze americkými penězi. Přeci co vlastníme, můžeme právoplatně kontrolovat. Velká Británie kontroluje Suez a nechce, aby Spojené státy kontrolovaly a vlastnily Nikaragujský průplav?“⁷⁰

Pro objasnění a deeskalaci byla v roce 1901 sepsána smlouva Sánchez-Merry.

V některých člancích se podobala smlouvě o Suezkém průplavu, kde objevovala spojení typu např.: nemůže být blokováno, nikaragujská svrchovanost a zákony republiky jsou v platnosti na celém území kanálu, pouze Nicaragua může zbudovat hranice na průplavové dráze, aby se plnila práva zboží čerpaného na území průplavu, exportovaného či importovaného.⁷¹

USA se snažily jednáním s Nicaraguou ohrožovat postavení panamské vlády, aby nebyla tak rezolutní ve svých požadavcích, proto uzavřely smlouvu pojednávající opět o vzájemných vztazích mezi USA a Nicaraguou a stavbou meziocéánského kanálu 18. února 1916 pod názvem Bryan-Chamorro smlouva.

---

⁶⁹Richardson, op. cit., <http://www.gutenberg.org/dirs/1/4/4/4/14446/14446.txt> 13.7. 2012.

⁷⁰Mills Miller, op. cit., Vol. III., D. S. Alexander, 1-2. May 1900, isthmian canal, 364.

⁷¹Sáenz, op. cit., 76.

„Nicaragujský úřad a úřad Spojených států amerických si přejí oživit a posílit své dávné a srdečné přátelství upřímnou spoluprací pro všechny případy svého vzájemného prospěchu a zájmu a pro poskytnutí možné a budoucí konstrukce meziocéánského kanálu cestou přes řeku San Juan a velkého jezera Nicaragui nebo jakoukoliv jinou cestou přes nikaragujské území jak by doporučil úřad Spojených států posuzující konstrukci řečeného kanálu a vedoucí zájmy obou zemí. Nicaragujský úřad si přeje ulehčit všemi možnými způsoby šťastné udržování a provoz Panamského kanálu, oba úřady rozhodly uspořádat konvenci za účelem dosažení těchto cílů a v rámci toho jmenovaly své příslušné zplnomocněnce.“

1. Článek

„Nikaragujský úřad poskytuje na věčné časy úřadu Spojených států osvobození od poplatků a jiných veřejných daní, exkluzivní práva a potřebná a užitečná vlastnictví pro konstrukci, chod a údržbu meziocéánského kanálu přes řeku San Juan a velké jezero Nicaragua nebo jakoukoliv jinou cestou přes nikaragujské území, mající za povinnost vyhovovat oběma úřadům v konečných ustanoveních za účelem stavby, provozu a držení pokud úřad Spojených států oznámí nikaragujskému úřadu jeho přání a záměr výstavby.“

2. Článek

„Pro ulehčení ochrany Panamského kanálu a vlastnických práv patřícím Spojeným státům v předchozím článku a také pro přichystání podmínek převzetí jakéhokoliv prostředku potřebného pro ctění cíle nikaragujský úřad nynějším pronájmem na dobu devadesáti devíti let poskytuje úřadu Spojených států ostrovy v Karibském moři známé pod jmény Great Corn Island a Little Corn Island a nikaragujský úřad také poskytuje Spojeným státům na stejnou dobu, devadesát devět let, právo na založení, údržbu a vlastnění vojenské základny na jakékoliv části nikaragujského území v zátocě Fonseca, kterou si úřad Spojených států vybral.“

„ Úřad Spojených států bude mít možnost obnovit na dalších devadesát devět let předchozí nájmy a koncese po vypršení jejich příslušné lhůty. Přesně řečeno pronajaté území a námořní základna, které jsou pod kontrolou následující úmluvy, budou exkluzivní předměty práv a svrchovanosti Spojených států po dobu pronájmu, koncese a jejich obnovení či obnoveních.“⁷²

---

⁷²Sáenz, op. cit., 187-188.

3. Článek

„V uvážení předchozích bodů a pro další cíle v této dohodě za účelem snížit nynější pohledávku Nicaragui úřad Spojených států ve dne výměny ratifikací této dohody zaplatí ve prospěch Nicaragui sumu tři milióny pesos ražených ve zlatě Spojenými státy v současné váze a čistotě, které se složí na příkaz nikaragujského úřadu v bance nebo v bankách či v bankovních korporacích, které ustanoví Spojené státy, aby byly použity Nicaraguou k zaplacení jejich pohledávky nebo dalších veřejných cílů, které podpoří blahobyt Nicaragui způsobem, který byl dohodnutý ve výše zmíněných smluvních částech. Všechny zmíněné výlohy budou provedeny na volný příkaz Ministerstva pro místní rozvoj republiky Nicaragui a schválené ministrem zahraničí Spojených států nebo osobou, která bude ustanovena.“

4. Článek

„Tato úmluva bude ratifikována smluvními stranami v souladu s jejich příslušnými zákony a ratifikace budou směřeny ve Washingtonu tak rychle jak jen to bude možné.“⁷³

Smlouva byla oficiálně zrušena 14. července 1970.

---

⁷³Sáenz, op. cit., 188-189.

2.2.6 Průplavová politika po roce 1900

Počátek nového století byl poznamenán tzv. Tisícidenní válkou, která probíhala v Kolumbii. Poškozovala ekonomiku i politický systém země. V tento čas byla pozornost věnována pouze vnitropolitickým problémům. Obchod přes šíji vynášel nesčetné množství peněz, ne však díky clům, které by způsobily nárůst cen zboží, ale díky fungujícím službám. Liberálové obviňovali konzervativce z rozkrádání vládního majetku a tím dali podnět k začátku války.

Boje začaly v roce 1898 a skončily 1902. Nejednalo se o jednolitou válku mezi národy, ale o soubor bojů mezi liberály a konzervativci. Američané se podíleli na řešení konfliktu a právě tato pomoc se stala předzvěstí panamského odtržení a navázání kontaktů s USA v rámci dostavby kanálu.⁷⁴ Byl to další diplomatický úspěch amerických politiků.

Někteří se dokonce zasazovali o novou formulaci Monroeovy doktríny, tzn. plnou nadvládu nad kontinentem. V tom jim ovšem bránila Clayton-Bulwerova smlouva. Ministr zahraničí John Milton Hay pověřil svého bývalého kolegu z dob svého působení jako velvyslance ve Velké Británii, Henryho Whita, aby začal vyjednávat s britskou vládou podmínky zrušení dohody. White si počínal nadmíru úspěšně a Britové souhlasili se zahájením jednání. Dle jejich názoru by bylo lepší, kdyby průplav spravovala jen jedna mocnost, měli samozřejmě podmínku, že poplatky budou pro všechny stejné, i pro USA.

Jednání se poté přesunula do Washingtonu pod taktovku tajemníka Johna M. Haye. Británii zastupoval lord Julian Pauncefote velvyslanec ve Washingtonu. Roku 1900 došli shody oba zástupci a byla podepsána tzv. první Hay-Pauncefotova smlouva. Expanzionalisté s podepsanou verzí nesouhlasili a zasazovali se o změnu. Příčinou bylo zrušení Clayton-Bulwerovi dohody z roku 1850, povolení výstavby kanálu Spojenými státy, po dokončení garanci neutrality průplavu, zákaz opevňování průplavu, zákaz vyloďování ozbrojených sil kdykoliv a zákaz právo průjezdu všech válečných lodí atd.⁷⁵

---

⁷⁴Conniff, op. cit., 59-61.

⁷⁵Opatrný, op. cit., 116.

První Hay-Pauncefote smlouva

1. Článek

„Je schváleno, že kanál má být vystavěn pod záštitou úřadu Spojených států, má být jím buď přímo financován, nebo má poskytnout peníze či půjčku jednotlivci nebo společnosti či má úřad vydat úpisů nebo nabídnout odkup akcií na burze. Téma provize bude v této smlouvě a řečený úřad může disponovat všemi právy, které se týkají výstavby kanálu i jeho používání (směrnice, management).“

2. Článek

„Signatářské strany si přejí zachovat a udržet základní princip neutrality z článku osmého z Clayton-Bulwer smlouvy, dále budou zahrnuta pravidla mezi Velkou Británií a jinými mocnostmi podepsané v Konstantinopoli 29. října 1888⁷⁶, za účelem svobodné mořeplavby přes Suezský průplav:“

1. „Kanál by měl být vždy volně otevřený v období války tak i v období míru, pro válečné i obchodní lodě všech národů, v úplně stejném období, tak by se mělo předejít diskriminaci proti jakémukoliv národu nebo obyvatelům nebo váženým objektům nebo v jiném případě poplatkům za přepravu.“

2. „Kanál nesmí být nikdy blokován, ani se zde nesmí uskutečňovat žádné vojenské manévry ani žádné jiné nepřátelské činy.“

3. „Znepřátelené válečné lodě nesmí mít na území kanálu žádné sklady jak s jídlem, tak s válečnými prostředky a průplav těchto lodí může být zpožděn v rámci regulace sil na obou stranách a s přestávkou, která je potřebná pro organizační služby kanálu. Cena průplavu bude pro všechny znepřátelené strany stejná.“

4. „Znepřátelené strany zde nesmí nakládat či vykládat jakékoliv válečné prostředky, zbraně a jiné věci, pouze v případě naskytnutí nějaké překážky v přepravě.“⁷⁷

Mezi prvními vyjádřil svůj záporný názor na tuto smlouvu John Blaisdell Corliss za Michigan.

„Rozšíření našeho obchodu, život našeho stále se rozrůstajícího lidstva, nesmí být kontrolován nebo omezován restrikcí zastaralé Clayton-Bulwerovy smlouvy.“

„Tato stará dohoda byla zrušena před čtyřiceti lety Velkou Británií a byla výslovně zamítnuta americkým státníkem James G. Blainem, v době kdy byl ministr zahraničí.“⁷⁸

⁷⁶Smlouva podepsaná národy o svobodném a neutrálním používání Suezkého průplavu. Sáenz, op. cit., 165-170.

⁷⁷Mills Miller, op. cit., Vol. III., 5. February 1900, The First Hay-Pauncefote treaty, str. 358-359.

⁷⁸Ibidem, John B. Corliss, 1-2. May, Isthmian Canal, str. 368.

„Nešťastný pokus dnešního ministra zahraničí Johna Haya, vzkřísit tuto smlouvu a to tím, že ji vloží do rukou naše vojenské a námořnické síly a odebírá Kongresu práva vyjádřit se a stanovuje si sám podmínky a použití kanálu, je z mého hlediska, porušení ústavních práv Kongresu o vládnutí a kontrolování majetku a aktiv Spojených států.“

„Džentlmen z Ohia (Hay) od nás čeká s nadějí nějaké vyjádření, které by vedlo k získání kontroly nad Panamským průplavem. Tento projekt byl vytvořený soukromými zájmy za podpory francouzských obyvatel a to distribucí a prodejem akcií v hodnotě 250 milionů dolarů distribuovaných po celé Francouzské republice prostřednictvím soukromých vlastníků, jak uváděli jejich zástupci. Přiznáváte, že dostavba bude stát až do 100 milionů dolarů? Jedinou možností, jakou by vláda mohla přispět, je stát se partnerem v tomto projektu, což by jí zruinovalo a to nejen finančně, ale i morálně jako každého prominentního člověka spojeného s tímto projektem.“

„Americký lid požaduje, aby tento kanál byl vlastněný, řízený a provozovaný vládou Spojených států bez jakéhokoliv spojení s jakýmkoliv jiným zájmem na světě, a tudíž projekt panamského průplavu je nemožný.“⁷⁹

Na druhou stranu senátor Robert Roberts Hitt za Illinois obhajoval Clayton-Bulwerovu smlouvu.

„Veřejná důvěra národa oficiálně zavázaného smlouvou má své sankce a opodstatnění v morálním systému, jež je základem naší civilizace a institucí. Národ, který nebude říkat pravdu a nebude držet slovo, si nezasluhuje být volný. Znění Clayton-Bulwerovy smlouvy je staré padesát let a vykládá dočasnou pravdu, jako kdyby to byla výtka, jako by to byla povinnost uchovávat důvěru...“

„...Smlouva nezajišťuje ani národu Spojených států ani národu Velké Británie výstavbu nebo držení jakéhokoliv opevnění ovládající kanál nebo jim dávala možnost okupovat, chránit, kolonizovat nebo převzít či uplatnit svou moc nad jakoukoliv zemí: Nicaraguou, Kostarikou, pobřežím Moskytů a jakoukoliv jinou částí střední Ameriky...“⁸⁰

James Robert Mann senátor za Illinois, který patřil mezi zastánce Monroeovy doktríny a expanzionalismu rovněž podpořil zákon bojující proti Hay-Pauncefotově smlouvě.

---

⁷⁹Mills Miller, op. cit., Vol. III., John B. Corliss, 1-2. May, Isthmian Canal, str. 368.

⁸⁰Ibidem, Robert R. Hitt, 1-2. May, Isthmian Canal, str. 369.

„Měli bychom se dohodnout v dobré víře s Velkou Británií. Jakkoliv to provedeme, mělo by to být mužně. Clayton-Bulwerova smlouva byla absolutní zradou a nedorozuměním našich nejlepších zájmů. Podlehlo to nejsilnější potřebě a to ochraně, jež každý národ dává přirozeně na první místo, ale je to státem zákonně vynuceno. Náš zájem zejména směřovaný touto smlouvou byl doveden až sem ke smlouvě nové. Ve snaze uniknout z Clayton-Bulwerovi smlouvy nynější ministr zahraničí uzavřel novou smlouvu, čekající na projednání v Senátu, známá jako Hay-Pauncefotova smlouva.“

„Hay-Pauncefotova smlouva nemůže odstranit jakékoliv zcela nepřijatelné prvky. Žádné zákony nepodléhají bývalé smlouvě, překryté novou. V rámci Clayton-Bulwerovy smlouvy bylo očekávání a záměr, aby společnost, která později vznikla a získala koncesi v Nicaragui, aby přikročila k výstavbě kanálu s pomocí fondů získaných převážně z Anglie. Jedním z důvodů uzavření této smlouvy bylo, že společnost s takovou obrovskou rozlehlostí potřebovala nejen finanční pomoc z USA, ale i z Anglie, za účelem dovršení uznání koncese.“

„Když byla ustanovena tehdejší smlouva ani jeden z úřadů nemohl nikdy držet či vlastnit sám pro sebe exkluzivní kontrolu řečeného kanálu, bylo to zamýšleno pouze k ustanovení ochrany kanálu a výhodnějších tax pro podílejší se velmoci.“

„Taková opatření nebyla dána do smlouvy za účelem ochrany fondů před vyčerpáním pouze na stavbě kanálu ani, aby země mohly radostně přivítat jiné mocnosti, které by jim poskytly prostředky k výstavbě kanálu, bylo pouze doloženo, že výstavba kanálu je v zájmu obou zemí.“

„Toto není jediné ustanovení v Hay-Pauncefotově smlouvě, které je dochováno z tehdejší smlouvy: ani přednost nemůže být dána americkému námořnictvu v období míru, smlouva je v zájmu USA, ale za jiných podmínek.“

„Návrh Hay-Pauncefotovy smlouvy je jednoduše takový:“

„Je žádoucí postavit kanál, ale soukromý kapitál není dlouhou dobu příčinnivý a vede to k dobrodružnému podniku.“⁸¹

---

⁸¹Mills Miller, op. cit., Vol. III., James R. Mann, 1-2. May, Isthmian Canal, 372.

„ Žádný evropský úřad nechce postoupit jejich vlastní bohatství za tímto účelem, ale přetékají bohatstvím dobrých mravů a s dovolením Velké Británie, USA můžou vzít na sebe všechny risk dobrodružství bez jakékoliv možné naděje speciálního ocenění. Laskavost Anglie však nepřispěje ke speciální odměně pro USA, ale pro lidstvo, civilizaci a anglické námořnictvo. Tak dáváme Evropě mile na srozuměnou, že jsme zničili bariéry, které ochraňovaly pacifické pobřeží, a přinesli jsme blíže evropská námořnictva k našemu pobřeží.“⁸²

Dále Mann argumentoval tím, že pokud by měl být kanál vystavěn a dále zaopatřován pouze Spojenými státy (v Clayton-Bulwer smlouvě se měly podílet obě mocnosti), bylo by přirozené mít nějaké výhody před ostatními státy,

„.....dávám přednost amerického kanálu vlastněnému, kontrolovanému, opevněnému a hájenému Spojenými státy atd.“⁸³

Poté vyzdvihoval potřebu zabezpečit Spojené státy před útokem a naznačoval důležitost Mexického zálivu, Karibiku a Tichomoří, které je potřeba chránit všemi možnými prostředky, které však nebudou umožněny, pokud přistoupí na danou smlouvu.

Mann zmiňoval, že tato dohoda je koncem oprávněných nároků USA na převahu na kontinentu. Proto se bude stavět všemi možnými prostředky proti každému návrhu na stavbu průplavu za takových podmínek a neměla by mít žádné stoupence ani přátele v této zemi. Podle jeho slov byla úderem do tváře linie jejich politiky přijaté USA před lety a v zásadě naprostým odkloněním od doktríny a hesla Amerika Američanům.

Na druhé straně někteří američtí zákonodáraci smlouvu podpořili, např. Oscar Wilder Underwood.

„Pokud máme v úmyslu vystavět kanál a pokud věříme, že rozvine naši zemi a obchod a přinese prosperitu našim lidem, je to věc, ve které jsme hluboce zainteresováni a neměli bychom se zdržovat s přijetím této smlouvy... Věřím, že nyní je ten čas, kdy bychom měli vážně souhlasit s výstavbou kanálu.“⁸⁴

Někteří senátoři se smlouvou také souhlasili, za určitých výhrad. Byli jimi P. D. McCulloch za Arkansas a John Sharp Williams za Mississippi, ti žádali v rámci úprav o vložení slov

„Postavit opevnění okolo průplavu a to pak obsadit posádkou.“⁸⁵

---

⁸²Mills Miller, op. cit., Vol. III., James R. Mann, 1-2. May, Isthmian Canal, 372-373.

⁸³Idem.

⁸⁴Ibidem, Oscar W. Underwood, 1-2. May, Isthmian Canal, 378-379.

⁸⁵Ibidem, P. D. McCulloch a J. S. Williams, 1-2. May, Isthmian Canal, 379.

John S. Williams prohlásil v americkém senátu:

„Pane předsedo, pokud nemůžeme vložit slova gentlemana z Arkansasu, který je též pro úpravu dohody, nemyslím si, že jejich vynechání může vést k takové odlišnosti, jakou si myslím. Jsem si však jistý faktem, že sedmdesát pět či osmdesát milionů lidí nebude utrácet miliony dolarů za průplav a budou se pak pokorně podřizovat v případě války. Také jsem si jistý faktem, že cokoliv může být obsaženo v jakékoliv smlouvě existující nebo může být vloženo od této chvíle, válečný stav může anulovat smlouvu mezi oběma zneprátenými stranami a USA mohou proti nepřátelské straně prosazovat svá práva svrchovanosti, kontroly a neutrality kanálu zatímco v tom samém čase povolí neutrálním mocnostem transport jejich lodí dokonce i v čase války.“⁸⁶

Při svém projektu vyzýval senátory, aby hlasovali pro McCullohův návrh a poukazoval na balíky bavlny, čekající na mississippských březích na vývoz na jihoasijské trhy. Závěr Williamsova projevu byl později přijat nadšeným potleskem. Řečník v něm nastínil vábivé vyhlídky nejen pro export státu, který zastupoval, ale pro další hospodářská odvětví USA:

„Budu hlasovat pro tento návrh v pevné víře, že jen tento fakt umožní bavlněným výrobkům z jihu dosáhnout Japonska, Číny, Mandžuska a Koreje. Zkrácením desetimilové námořní dopravy bude zisk za libru bavlny každého jižanského pěstitele, který prodává na tyto trhy, o cent vyšší. Budu hlasovat pro návrh, protože věřím, že se dostane prostřednictvím vodní cesty železo a uhlí z Tennessee přímo k trhu, kde se uhlí, dobývané v našich dolech s nákladem jednoho a čtvrt dolaru za tunu, prodává nyní za čtrnáct dolarů za tunu. Doufám, pane předsedo, že doplněk bude schválen.“⁸⁷

McCullohův dodatek schválen nakonec nebyl. Šedesát šest hlasů bylo pro a sto čtrnáct proti.⁸⁸ Senátoři chtěli větší pravomoci pro USA a McCullohův návrh se zdál být mírným.

Benjamin F. Marsh z Illinois si přál spojit Nicaraguu s Kostarikou a prohlašoval:

„Je ponižující pro Spojené státy stavět průplav na cizí půdě s nákladem sto padesát milionů dolarů a být tam jako nájemníci. Radši bych postavil kanál jako majitel než nájemník. Jinými slovy bych si přál, aby tento kongres a tato vláda mohla dnes připojit k této zemi Kostariku a Nicaraguu a učinit je tak částí naší slavné unie.“⁸⁹

⁸⁶Mills Miller, op. cit., Vol. III., J. S. Williams, 1-2. May, Isthmian Canal, 379.

⁸⁷Opatrný, op. cit., 117.

⁸⁸Mills Miller, op. cit., Vol. III., Benjamin F. Marsh., 1-2. May, Isthmian Canal, 380.

⁸⁹Ibidem, Benjamin F. Marsh, 1-2. May, Isthmian Canal, 380-381.

„Pane předsedo, pokud se tyto země stanou částí USA, kdo s tím bude nespokojen? Kdo bude nespokojen s kontaminací krve lidí z Kostariky nebo Nicaragui? Tady se nachází osmdesát milionů lidí a pár stovek tisíc tam dole. Infúze jejich krve do našich žil a naše krev do jejich žil je bude amerikanizovat během dvou generací.“⁹⁰

Marsh usiloval svým prohlášením doprovázeným nejen častým potleskem, ale i smíchem o kontrolu na středoamerickém území ze strany USA.

Výjimkou byl John Prentiss Doliver. Tvrdil, že pouze průplav může rozšířit světový obchod a tím zmírní i nebezpečí války a může ovlivnit vývoj a duši dané doby a civilizaci.

„Věřím též, že tento kanál by neměl zcela vyjadřovat vojenské dovednosti Američanů. Chovám v srdci naději a přesvědčení, že lidská civilizace přes to přejde. Tento kanál by měl vyjadřovat touhu našich lidí vést větší obchod pro větší mír mezi civilizovanými národy na světě.“⁹¹

Byl zde také i prezident Theodore Roosevelt, který se smlouvou nesouhlasil a žádal novou. Zde si můžeme uvést příklady jeho výhrad:

„ Mám dva druhy výhrad, za první, z důvodů námořní politiky. Kdyby existoval kanál už v roce 1898, byl by mohl Oregon rychleji připlout do Atlantiku..., ale jestliže by byl kanál otevřen pro válečné lodi nepřítelů v době války, představovalo by to pro nás hrozbu, byl by novým břemenem, důležitým strategickým bodem, který by musela chránit naše flotila. Jestliže ho opevníme, může se stát jedním z nejsilnějších pramenů naší námořní síly.“

„ Jestliže zůstane neopevněn, bude posilou proti nám každému státu, který má silnější loďstvo než my. Hlavním úkolem pro opevnění našich velkých námořních přístavů je úkol osvobození našeho loďstva pro nastávající cíle, předpokládaný kanál by tyto síly opět spojil, protože by ho naše flotila musela chránit, tzn. plnit funkci, kterou může plnit pevnost, přičemž to může dělat lépe.“

„Druhá výhrada se týká Monroeovy doktríny. Jestli připustíme cizí vlády ke společné správě kanálu a společným garancím nad územím ležícím tak blízko našich hranic, jak se můžeme bránit proti podobným jevům řekněme v jižní Brazílii nebo v Argentině, kde jsou naše zájmy méně zřetelné. Jestli bude mít Německo stejná práva na kanál přes střední Ameriku jako my, proč se s námi nemůže dělit o práva v Severní Americe? Podle mého mínění musíme tvrdě odmítnout všem evropským zemím právo na jakoukoli kontrolu nad těmi územími na západní polokouli, nad kterými ji do té doby nemají.“⁹²

---

⁹⁰Mills Miller, op. cit., Vol. III., Benjamin F. Marsh, 1-2. May, Isthmian Canal, 380-381.

⁹¹Ibidem, John P. Doliver, 1-2. May, Isthmian Canal 381.

⁹²Opatrný, op. cit., 119.

Po několika týdenních rozepřích vedených na poli senátu byl ustanoven výbor, který se měl zabývat otázkou průplavu. Předsedou výboru byl John Morgan bankéř a politik, známý z předchozího roku, kdy jednal s kubánskou reprezentací o jejich samostatnosti a vyjádřil se k dosazení nové vlády americkou okupační armádou, představoval nekompromisního jednatele neberoucího zřetel jak na britské, tak na latinskoamerické zájmy. Senát ratifikoval smlouvu 20. prosince 1900 se třemi doplňky: neutralita průplavu bude dodržena, pokud budou mít USA právo na vydání opatření, které budou moct udržovat pořádek a dodržovat bezpečnost, celkové zrušení Clayton-Bulwerovy smlouvy a třetím bodem bylo odmítnutí jakýchkoliv garancí zemím nepodílejících se na stavbě. Velká Británie smlouvu prosazující nová jednání odmítla. Obě mocnosti měly velký zájem na dohodnutí se, a proto ministr zahraničí Hay opět přikročil k jednání s velvyslancem Pauncenfotem a 18. listopadu 1901 byla podepsána smlouva tzv. druhá Hay-Pauncenfotova dohoda.

Smlouva Hay-Pauncefote

„Spojené státy americké a její Výsost Edvard VII. Král Spojeného království Británie a Irska atd., atd. si přejí usnadnit konstrukci kanálu pro lodě, který by spojoval Atlantský a Tichý oceán nejvhodnější cestou a tato smlouva by měla překonat všechny dané problémy, pod záštitou Spojených států bez poškození hlavního zájmu neutrality stanovené v osmdesátém devátém článku z tehdejší smlouvy jmenovali zplnomocněnce:“

„Prezident Spojených států jmenoval Johna Haya, státního tajemníka a její Výsost Edvard VII. ctěného lorda Julijána Pauncefote G. C. B. G. C. M. G., výjimečného vyslance a zplnomocněnce jeho Výsosti ve Spojených státech, kteří si směnili své plné moci a budou je užívat ve vhodné formě pro uzavření následujících článků:“

1. Článek

„Obě smluvní strany se dohodly, že nynější smlouva anuluje zmíněnou smlouvu z 19. dubna 1850.,,

2. Článek

„Ustanovuje se, že kanál může být vystaven pod záštitou úřadu Spojených států, už přímo na své náklady nebo díky darům či půjčkám jednotlivců či společností nebo díky předplacení nebo koupi bonů či akcií ve shodě s ustanoveními se současnou smlouvou, vláda může užívat všechna práva související s kanálem jako exklusivní práva k vybavení, stanovení pravidel a správy kanálu.“⁹³

---

⁹³Sáenz, op. cit., 171-172.

3. Článek

„Spojené státy přijaly jako základ neutrality řečeného kanálu následující pravidla, která jsou obsažena i ve smlouvě z Konstantinopole podepsanou 28. října 1888 pro volnou plavbu Suezským kanálem.“

I. „Kanál bude volně otevřený pro plavbu obchodních a válečných lodí všech národů, které budou sledovat tyto pravidla za zcela stejných podmínek způsobem, který nerozlišuje škody způsobené jakýmkoliv národem, osobou nebo státním příslušníkem týkající se podmínek nebo poplatků za přepravu. Tyto podmínky a tarify jsou spravedlivé a nestranné.“

II. „Kanál nemůže být nikdy blokován ani během válečných aktů ani během spáchání nepřátelského činu. Nicméně Spojené státy mají pod kontrolou celou délku kanálu a mají k dispozici armádní policii, která je potřebná k ochraně proti nepořádku a činům překračujícím zákon.“

III. „Žádná válečná loď příslušející nepřátelské straně se nebude zásobovat ani nebude vyzbrojována ani, i kdyby to bylo přísně potřebné přeprava řečených válečných lodí kanálem, se bude provádět s menším možným zpožděním v souladu se závaznými pravidly a pouze s takovými přerušením, které může rozhodnout pouze potřeba služby.“

IV. „Žádná ze zneprátelených stran nemůže nalodit ani vylodit vojsko, munici a další válečné potřeby v celém kanálu, výjimka je pouze v případě nehody v dopravě a v takovém případě se přeprava musí co nejrychleji vyřešit.“

V. „Ustanovení v tomto článku se vztahuje na přilehlé vody kanálu dosahující tři tisíc námořních mil na každé straně. Lodstvo nepřátelských stran nesmí zůstat v těchto vodách více jak dvacet čtyři hodin, výjimkou by byla situace, pokud by nemělo dostatečné prostředky, poté mohou zůstat dva a čtyřicet hodin.“

VI. „Podnik, budovy, dílny a všechny ostatní zařízení potřebná k výstavbě, údržbě a správě kanálu budou považovány za části dohody a v časech války i míru budou mít kompletní imunitu před útoky či jiným poškozením nepřátelské strany a před dalšími útoky, jež by mohly poškodit jejich prospěch.“⁹⁴

Ze smlouvy byl vynechán článek zakazující opevnění v průplavovém pásmu. Dále se jednající strany dohodly, že nenastane žádná změna v územní suverenitě nebo mezinárodních vztazích země nebo zemí, na jejichž území bude průplav budován a nebude porušena neutralita.

---

⁹⁴Sáenz, op. cit., 172-173.

Prezident Theodor Roosevelt vyjádřil své spokojení k pozměněné smlouvě, protože s předchozí verzí nesouhlasil stejně jako mnoho dalších. Pro prezidenta bylo významné námořnictvo, což je vidět i v jeho projevech senátu a kongresu, kde se zmiňuje o americké flotile jako garantu síly státu a ochraně bezpečnosti. Také usiloval o rozvoj cest jak politických tak obchodních do Asie⁹⁵ a do Jižní Ameriky.

Dále pak přednesl ve své zprávě o stavu Unie z 3. prosince 1901 k Senátu a Sněmovně Reprezentantů:

„Ještě jediné obrovské materiální dílo, zůstává přislíbené na tomto kontinentě díky americkému lidu a je to výstavba kanálu přes šíji spojující Severní a Jižní Ameriku. Je to důležité pro národy, aby jejich obchodní prosperita byla limitována pouze materiálními prostředky, a nyní už s výhledem na toto působení to může být poslední významný stupeň, abychom s tím mohli začít. Zatímco její blahodárné vlivy mohou snad být nejzřetelněji vidět na pacifickém pobřeží, v Mexickém zálivu a v jižních státech na březích Atlantského oceánu.“

„ Mohou také působit blahodárně na jiné části. Je rozhodnuté, že toto dílo je základním zájmem celé země a že je nutno začít se stavbou a dokončit ji co nejdříve bude možné. Je to jedno z těch obrovských děl, které může být přislíbeno s úspěšnou vyhlídkou pouze takovým to velkým národem, který po jeho dokončení nebere jeho materiální přínos a význam, ale podílí se i na jeho provozní schopnosti.“

„Jsem šťastný, že Vám mohu oznámit, že naše vyjednávání o tomto projektu s Velkou Británií, vedeno oběma stranami v duchu přátelství a vzájemné vůle a respektu, můžeme předložit před Senát jako smlouvu, kterou pokud ratifikujeme, budeme schopni začít kdykoliv s přípravami na výstavbu kanálu. Ta garantuje národu každé právo, které kdy bylo zmíněno s výstavbou kanálu. V této smlouvě je, stará Clayton-Bulwerova smlouva, tak dlouho uznávaná jako neadekvátní dodávající základ pro konstrukci a údržbu nezbytné pro americký lodní kanál, anulována.“

„Je jednoznačně ustanoveno, že Spojené státy samy mohou vystavit kanál a převzít zodpovědnost za bezpečnost kanálu a mohou regulovat jeho neutrální používání všemi národy v dobách rovnosti bez narušování jakýmkoliv jiným národem. Podepsaná smlouva bude jako první ležet před Senátem a pokud projde Kongresem, může pak následně pokračovat s kladným účinkem, dávající nám výhody zajišťující nám výstavbu kanálu.“⁹⁶

---

⁹⁵doktrína otevřených dveří neboli Hayova doktrína 1900: zaměřena proti rozdělení Číny na sféry vlivu a hájila práva stejných možností na čínském trhu pro zboží a kapitál Spojených států...byla úsilím o likvidaci obchodních bariér a omezení, které existovaly na mezinárodní scéně především díky koloniální politice evropských mocností. Opatrný, Amerika v proměnách staletí, op. cit., 136.

⁹⁶Richardson, op. cit., <http://www.gutenberg.org/dirs/1/3/8/9/13891/13891.txt>, 5. 8. 2012.

Stále nebylo rozhodnuto o nejhodnější trase, na které by byl průplav vystavěn a vláda řešila problém s kým dřív jednat, s Kolumbií nebo Nicaraguou? Byli zde příznivci panamské cesty, kterou zvýhodňovala transkontinentální železnice a přístavy na obou březích, za nevýhodu však byla považována částka požadující Compagnie Nouvelle za odkup průplavu. Na druhé straně stáli příznivci nikaragujské cesty podporující Maritime Canal Company, která stačila vyhloubit malou část kanálu.

Vláda vysílala komise zkoumající vhodnost průplavu, ty byly placeny jedněmi či druhými příznivci a tak se odpověď neustále oddalovala. Až Walkerova komise předložila neutrální vyjádření k daným variantám sledující finanční zatížení výstavby. Došla k názoru, že i když nikaragujská cesta bude delší a nejsou ani po obou pobřežích vybudovány přístavy, tak i přes to bude méně nákladná než panamská.

Mluvčí stoupenců nikaragujské trasy byl William P. Hepburn, který prohlásil v Kongresu 7. ledna 1902:

„Pane předsedo, věřím, že toto je moudrá politika. První část smlouvy povoluje prezidentu USA zajištění kontroly přes pás země ležící v Nikaragujském státě, kde je povoleno vystavit, chránit a provozovat kanál. Řečená kontrola bude používána v širších významech, obsahující svrchovanost, soudní pravomoc a všechna ostatní úsilí uplatňující moc. Tak musí být svět rozdělen a používán...“

„Myslím, že není žádných pochyb o tom, zda-li je pro nás kanál významný. Doufám, že toto dílo bude používáno jako pomoc v podporování modernizace námořního loďstva. Někdy ztrácím naději, zda jsme vůbec schopni, s předem vytvořenou představou, s mnoha obchodními společníky zajistit pomoc ve formě, jako vytvářejí ostatní národy, pro vytvoření americké námořní flotily. Co je ve slovu dotace pocházející z doby Thomase Jeffersona, že vždy vyvolává strach a zneklidňující srdeční puls našich bratrů.“

„ Doufám, že tímto voláním budeme schopni přistoupit k projektu a k používání významné vodní cesty osvobozené od jakýchkoliv poplatků pro Američany, kteří v amerických loděnicích budují lodě z amerického materiálu, zpracovávané americkými dělníky, řízené americkými námořníky a převážející americké produkty.“⁹⁷

Prohlášení bylo přijato obrovským aplausem a souhlasem, že už je opravdu nutné začít s výstavbou díla. Některé ovšem ani Hepburn zcela nepřesvědčil, a proto vyvstalo několik otázek: opět se jednalo o obraně pásma a otázce eventuálního zvýhodnění amerického zboží při jeho přepravě. Senátor na to odpověděl, že i když se nepostaví obrané opevnění,

---

⁹⁷Mills Miller, op. cit., Vol. III., William P. Hepburn, 7. January 1902, The Isthmian Canal, 385.

neznamená to, že americké loďstvo nebude schopno ochránit průplav v nebezpečí a dále, že je přeci jasné, že pro ty kdo vlastní průplavové pásmo musí být určité výhody.

Vystoupení Allana L. McDermotta vzbudilo další pochyby o trase kanálu, když prohlásil:

„Povídá se, že panamský kanál může být odkoupen za čtyřicet milionů dolarů. Pokud je to pravda, můžeme vzít v potaz finanční aspekt kanálu. Teď, když dala komise cenu jako hlavní důvod, obsahující ve zprávě, proč je potom nikaragujská cesta nejproveditelnější...“⁹⁸

Další vlna diskusí se rozhořela mezi Hepburnem a senátorem Morrisem za Minnesotu. Ti podporovali panamskou cestu a zdůrazňovali její výhody (kratší vzdálenost, zázemí atd.). Jeho protivník však argumentoval blízkostí Nicaraguy, přírodními podmínkami, nebezpečnými onemocněními (žlutá horečka, horečka Chagres⁹⁹).

Byl to boj vyrovnaný končící v patové situaci, kdy nakonec oba museli vyčkat. Senát schválil pouze povolení k výstavbě, ale rozhodující slovo, na kterém území se bude dílo nacházet, měl nakonec prezident.

Morrisovým zastáncem se stal senátor Robert Adams mladší za Pensylvánii. Ten podrobně prostudoval zprávu komise a dle jeho vyjádření bylo jedno, zda loď doplve dřív do Panamy či Nicaragui, s tím, že dvě hodiny plavby stejně nic neušetří. Panamské výhody tkvěly v kratší délce cesty, tzn. méně zdymadel a rozvinutého zázemí, jako byla železnice a přístavy.

Za Hepburna se postavil senátor Morgan prohlášením:“

„Krásná země je místem osvěžení pro všechny cestovatele, oplývá vynikajícím ovocem a zásobami čerstvé potravy. Jezero může být vhodně využito pro opravu lodí, dokonce k čištění dna od usazených mořských otrav a vilejšů, snižujících rychlost lodí cestou čerstvými vodami a tato země je prakticky neobydlená a pod naší kontrolou budou budoucí obyvatelé předmětem našeho výběru. Špatné charaktery nebudou mít místa ani v průplavové zóně, ani v jejich přístavech, pokud nebudeme chtít. V Panamě je to životní otázkou jejich vypuzení. V Nicaragui je to otázkou našeho povolení.“¹⁰⁰

Dále se pak vyjádřil k problému nevraživosti, který dlouho existoval mezi Panamci a kolumbijskou vládou, zapříčiněné tokem většiny výdělků z přepravy do vlády.

---

⁹⁸Mills Miller, op. cit., Vol. III., Allan L. Mc Dermott, 7. January 1902, The Isthmian Canal, 387.

⁹⁹těžké virové infekční onemocnění vyskytující se v tropech (Střední a Jižní Amerika, rovníková Afrika). Projevuje se vysokými horečkami se zimnicí, poškozením jater (ikterus) a ledvin, kostní dřeně, krvácivými poruchami.

¹⁰⁰Opatrný, op. cit., 126.

„Pokud Kolumbie bude chtít utlačovat Panamu, budeme moci ochránit průplav proti revoltě Panamců v případě nepořádků? Pokud bychom ochránili Kolumbii proti takové revoltě, museli bychom se vmísit do jejich vnitřních záležitostí a pokud bychom vynutili podrobení Panamy bezdůvodně, mohli bychom porušit naši smlouvu zavazující se Kolumbii. Je to nebezpečná situace, ve které Kolumbie může požadovat naši pomoc při utlačování jejich lidí a v tomto případě by nás následující smlouva nutila k plnění závazku.“¹⁰¹

Kolumbie se potýkala od začátku devadesátých let se značnými problémy. Hospodářská situace byla tíživá, zemi ochromoval konflikt mezi konzervativci a liberály, velký problém způsobovala korupce ve vládních kruzích. Byla to léta armády, byrokracie a tvrdého postupu proti jakémukoliv odporu. Liberálové začali povstávat, ale malé lokální partyzánské skupiny nebyly dost silné, aby čelily armádě financované státní pokladnou.

Trvajících krizí způsobenou financováním bojů a dalších korupčních činů se státní kasa postupně vyčerpávala. Čerpat peníze nebylo téměř kde: káva, hlavní exportní artikl, nacházela na severoamerickém trhu nové a nové konkurenty. Boje vládních a povstaleckých skupin vedly k ničení úrody majetků i k ztrátám na životech. Lidé utíkali před svévolí vojáků a nechávali svá pole a domy prázdné. Válka poškozovala kolumbijskou pracovní sílu. Vláda přicházela o pracovní sílu, lidé o peníze z výdělků z vypěstovaných plodin, obchodníci o peníze, protože lidé neměli peníze na utrácení a stát o daně. Výsledkem byla ekonomická i politická krize.

Tohoto zmatku využil americký podnikatel a právník W. N. Cromwell. Naléhal tehdy na vedení Compagnie Nouvelle, aby snížili cenu odstoupení od koncese na panamský průplav. Doba byla nejistá a i představitelé společnosti si byli vědomi, že v zemi otrášené protivládními boji nebude jednoduché vést podnik, či ho prodat za přijatelnou částku.

Senátoři Spooner za Wisconsin a Marcus Alonzo Hanna za Ohio se stali Cromwellovými stoupenci a vypracovali dodatek, přednesený v Senátu Johnem Coitem Spoonerem, republikánem a právníkem:

„Prezident měl zakoupit koncesi a majetek francouzské společnosti za částku čtyřicet miliónů a zahájit jednání s Kolumbií o výstavbě průplavu. Spojené státy přitom měly získat právo kontroly zóny široké nejméně šest mil a stavět komunikaci prostřednictvím Isthmian Canal Commission. V případě, že jednání s Compagnie Nouvelle či Kolumbií nepovede v rozumném čase k dohodě, měl by prezident bez odkladů nasadit všechny síly pro výstavbu průplavu v Nicaragui.“¹⁰²

---

¹⁰¹Opatrný, op. cit., 126.

¹⁰²Idem.

Pro Roosevelta v jeho prvním prezidentském období byla stěžejní otázka proniknutí na mezinárodní scénu, k čemuž mu mohla dopomoci výstavba průplavu. Prezident v podstatě podporoval jakoukoliv smlouvu o výstavbě, hlavní bylo jí započít.

Senátor Hanna vystoupil ještě téhož roku v Senátu s prohlášením:

„Pane prezidente, stále se vracíme k otázce nikaragujského kanálu jako k nostalgii, dokud neuvěříme, že není žádná jiná možnost či dostupnost výstavby průplavu. Ale někteří lidé si to nemyslí. Není přeci férové zmiňovat Lessepse, jež investoval všechny peníze svých věřitelů a riskoval svojí čest za možný úspěch, jako téma všech diskuzí, o které se opíráme?“

„Chtěl bych se vyznat všem mým spoluobčanům, podílejte se na jejich pocitech a důvěře a z rostoucí potřeby a požadavku průplavu. Chci být připraven na vliv, který nyní existuje a ve světle následujících událostí mi připadá jako chybný, ale vypadá to, pokud nás osud povede správnou cestou důvodů a příčin, nikoho z nás pak neodradí od stavby, což už je snad dnes zastaralé mínění a nikdo nás pak neodradí ani od nastartování projektu, kterému dávám srdečnou podporu.“

„Pane prezidente bez toho, abych zabíhal do detailů, chci, abychom věnovali pozornost několika příčinám, díky kterým podporujeme výstavbu kanálu v Panamě.“

„Za prvé chceme nejlepší trasu. Co je nejlepší trasa? Přeci nejkratší trasa.“

„Jsou tady fyzické podmínky spojené s provozováním kanálu, které jsou důležitější než jeho délka. Ačkoliv byste mohli mít dokonalý kanál se všemi fyzickými podmínkami, pro které je kanál stavěn, můžou zde být jiné podmínky, které mohou učinit provozování téměř nemožné.“

„Proč stavíte kanál? Pro průjezd lodí z oceánu do oceánu v nejkratším možném čase, s nejmenším možným riskem a samozřejmě pro nejlepší ekonomické výnosy. Toto znamená úspěch.“¹⁰³

Jak vidíme, pro Hannu byla nejdůležitější při výstavbě kanálu jeho ekonomická stránka související s obchodním zájmem celého světa a následný zisk. Dle jeho názoru byla nikaragujská cesta místem neustálých investic, které by se nevracely v takovém množství jako v panamské. Jedním z faktorů byla častá zemětřesení a vysychání jezer. Obranu posuzoval všude stejně, protože americké sebevědomí za poslední desetiletí, pod vlivem druhé kubánské války za nezávislost a venezuelským konfliktem, dostatečně stoupl.

Senátor John Hipple Mitchell za Oregon vystoupil proti Hannovu proslvu tvrzením:

---

¹⁰³Mills Miller, op. cit., Vol. III., Marcus A. Hanna, 5. June 1902, The isthmian Canal, 397.

„Při pohledu na všechny komplikace, při pohledu na všechna fakta tzn., že obě plavební společnosti jak stará, tak nová jsou stále před francouzským soudem, žádný chytrý muž by neriskoval své peníze do tak nejisté obchodní spekulace jako je odkup společnosti, nad kterou se stahují černá mračna... Pane prezidente místo a čas určení zdali je chytré udělat vše nebo nic pro riskantní panamský plán, je právě teď.“¹⁰⁴

Senátorům se líbila varianta, kde by ušetřili miliony dolarů, i přesto, že existovalo riziko, že se může jednat o podvod. Spoonerův dodatek byl přijat 19. června čtyřiceti dvěma hlasy pro a třiceti čtyřmi proti. Později byl přijat sněmovnou reprezentantů a 30. června 1902 prezidentem Rooseveltem.¹⁰⁵

Začala jednání s Compagnie Nouvelle a kolumbijskou vládou. Jednání se společností mělo předzvěst snadného úspěchu díky jejímu zástupci Cromwellovi. Dialog s místním úřadem, vlivem krize a občanské války, byl kritický. Potřeba nové dohody mezi oběma státy byla více než jistá. Pro USA znamenala upevnění politické moci, pro vládnoucí stranu v Kolumbii podporu v boji proti liberálům.

Tomás Herrán, kolumbijský diplomat a diplomatický zástupce Kolumbie ve Washingtonu začal jednat se Spojenými státy.

Senátor Morgan a jeho přívrženci rozpoutali obrovskou kampaň proti panamskému průplavu, vyzdvihující všechny hrozby pro výstavbu panamské trasy. Herránovi bylo jasné, že musí okamžitě začít jednat. Jako emisar za USA vystoupil zkušený ministr zahraničí John Hay. Jednáním mezi oběma muži měla vzniknout tzv. Hay-Herránova smlouva:

„Dohoda mezi USA a Kolumbií o podmínkách výstavby Panamského průplavu Spojenými státy. U jejího zrodu stál krach Lessepsova pokusu vybudovat průplav mezi Panamou a Colónem a snaha nástupnické společnosti zhodnotit prodej materiálu na staveništi i koncesi. Smlouva byla podepsána 22. ledna 1903. Za jednorázovou částku deseti milionů dolarů a pravidelný roční poplatek zaručovala vláda Spojených států možnost odkupu koncese na stavbu průplavu od Compagnie Nouvelle, a tím i výlučné právo na výstavbu této komunikace. USA získávaly od kolumbijské vlády na sto let s možností tuto dobu prodloužit na dvojnásobek, pruh půdy o šíři deset kilometrů po pěti kilometrech po obou stranách průplavu.“¹⁰⁶

---

¹⁰⁴Mills Miller, op. cit., Vol. III., John H. Mitchel, 6. June 1902, The Isthmian Canal, 400-401.

¹⁰⁵Ibidem, str. 403.

¹⁰⁶Opatrný, *Amerika v proměnách staletí*, op. cit., 541.

„ Třebaže další paragrafy přiznávaly výslovně Kolumbii suverenitu nad celým pronajatým územím, stala se dohoda předmětem silné kritiky vlivných skupin kolumbijského politického života a parlament odmítl její ratifikaci i přesto, že v americkém Senátu dokument ratifikačním řízením úspěšně prošel. „

*Tento fakt vzbudil velké rozhořčení jak ve Spojených státech, tak u části představitelů provincie Panama, kteří pak v listopadu 1903, s americkou podporou, uskutečnili panamskou revoluci a vyhlásili vznik samostatného státu.*¹⁰⁷

Články dále popisovaly práva na panamské železnici a dalších komunikacích potřebných k výstavbě a zaručovaly ta samá výlučná práva jako pro průplav. Američané získali ostrůvky v zátocích Perico, Naos, Culebra a Flamenco, nicméně přístavy Panama a Colón do smlouvy zahrnuty nebyly. Kolumbijci se dále podařilo prosadit bezplatnou přepravu své armády a speciální kolumbijské soudy pro výstavbu kanálu. Ochrana průplavu armádními kolumbijskými jednotkami byla jedním z nejdůležitějších bodů smlouvy. Dodatkem bylo, že v případě nedostatečné ochrany ze strany místních nastoupí americká armáda, samozřejmě se souhlasem místní vlády. Na druhé straně tu byla výjimka, kdy v mimořádných případech souhlasu není třeba. Výjimka tak zpochybnila suverenitu Kolumbie nad průplavovým pásmem.

„Další zpochybnění vyvstalo se závazkem vlády, že nikdy nedá souhlas s odstoupením nebo pronájemem území v blízkosti ústí průplavu k vybudování vojenských nebo uhelných stanic jiným státům. Spojené státy se pak zavázaly dát Kolumbii materiální pomoc, aby mohlo být zabráněno okupaci řečených ostrovů a přístavů, garantující tím suverenitu, nezávislost a integritu Kolumbie.“

*„Poslední články zavazovaly USA k co nejrychlejšímu dokončení přípravných prací a zahájení stavby do dvou let po ratifikaci dohody. Do dvanácti let po uplynutí této dvouleté lhůty měl být průplav otevřen dopravě. V případě nenadálých překážek nebo rozhodnutí postavit průplav na úrovni mořské hladiny slíbila Kolumbie prodloužit termín otevření komunikace na dvacet let.“*¹⁰⁸

Další z výhrad ke smlouvě kolumbijských úřadů směřovaly k částce, kterou USA chtěly vyplatit. Finanční obnos měl být použit na výdaje související s krizí a občanskou válkou. Američtí zákonodárci oznámili kolumbijským vyjednávačům, že pokud nepřijmou tuto nabídku, nedostanou nic a navíc se snažili o zastrašování jejich senátorů. Výhrůžky se stávaly čím dál otevřenějšími, např. výrok prezidenta Roosevelta:

---

¹⁰⁷Opatrný, *Amerika v proměnách staletí*, op. cit., 541.

¹⁰⁸Opatrný, op. cit., 126.

„Ty opovrženíhodné malé kreatury v Bogotě musí pochopit, jak ohrožují a poškozují svou vlastní budoucnost.“¹⁰⁹

Tyto výroky vzbudily názory, že USA usiluje o naprostou kontrolu panamského území, což bylo pro Kolumbijce nepřijatelné.

Smlouva stále vzbuzovala vlnu debat. Někteří senátoři byli pro, jiní proti. Senátor John Tyler Morgan za Alabamu se vyjádřil proti krátce po ratifikaci 9. března 1903. Vyčísлил náklady, které budou muset USA zaplatit Kolumbii, Nicaragui a Kostarice a dále pravil:

„Tato smlouva ohrožuje ducha a dopis s každou provizí tohoto práva vztahující se k ochraně a obraně kanálu nebo našich lidí věnujících se výstavbě kanálu a provozu a našim lodím a obchodu přes kanál. Proto peníze vztahující se k tomuto aktu nemohou být vyplaceny prezidentem kvůli těmto novým a odlišným účelům.“

„Oznamuji některá rozhodnutí, proč nemohu podpořit tuto smlouvu a připravuji její záměnu pomocí dodatků, které akceptují panamskou cestu a pokusy o ochranu práv, jež každý Američan žádá od své země, které já se s respektem ptám po kritice nebo dodatku. Nyní přikročím k oznámení některých předmětů způsobem, již přednesených před Senát a odmítnutých prezidentem jako odpověď na žádost Senátu týkající se rady a souhlasu, které on též požadoval od Senátu, speciálním výborem ustanoveným ústavou.“

„Obávám se, že někteří prezidenti budou považovat tyto rady a pomoci jako privilegované instrukce a očekávají, že jsou předneseny na základě dobrých úmyslů úřadu. Četl jsem naši ústavní historii, pokud se zde nachází kousky privilegií anglického krále, zanechávají pošpinění našemu ústavnímu systému s virem prokleté samolibosti, doufám, že náš prezident je imunní před těmito klamnými představami...“¹¹⁰

Body, které nejsou v souladu se smlouvou Hay-Pauncefote podle T. Morgana:

1. *„Přenechání Kolumbii 1.295.480 akrů půdy, která je zakoupena za cenu 3.624.033 dolarů na výstavbu Panamského kanálu, jak jsem již na začátku poukázal.“*

2. *„Spojené státy se zavazují jako garant vyplatit jeden milión dolarů Kolumbii za akcie kanálu, zatím co popíráme jakýkoliv závazek na tomto obchodu.“*

3. *„Koncesní práva podléhají Kolumbii, které my jsme odkoupili od společnosti a také exklusivní práva na stavbu kanálu nebo železnice spojující oceány na území Kolumbie.“*

4. *„Závazky USA vyvstávající z věčných povinností ze smlouvy z roku 1846 - 1848 s Novou Granadou.“¹¹¹*

---

¹⁰⁹Ibidem, 139.

¹¹⁰Mills Miller, op. cit., Vol. III., John T. Morgan, 9. March 1903, Canal Treaty with Colombia, 405.

¹¹¹Ibidem, 407-408.

Ke konci připomněl senátor ještě bod pět a šest, kde se objevovaly principy Monreovy doktríny a garanci svobody pro všechny státy Střední a Jižní Ameriky.

O několik dní později vystoupil proti morganovým bodům, s podporou smlouvy, senátor Shelby Moore Cullom za Illinois.

„Pane prezidente: zvážení smlouvy s Kolumbií pro výstavbu lodního kanálu je prakticky uzavřeno.“

„Nemůže tu být žádná stížnost z jakéhokoliv zdroje, která dá plnou a dostatečnou příležitost tomuto nebo každému jinému senátorovi, aby vyjádřil jeho názor v jakékoliv délce, jakou by si přál, k této smlouvě. Mnoho doplňujících článků bylo navrhovaných, volně diskutovaných a poté zcela a řádně zváženy, ale později byly zamítnuté. Nyní vyvstává otázka, zdali může Senát pod ústavním právem radit a svolit k ratifikaci smlouvy s Kolumbií pro konstrukci kanálu?“

„V poslední hodině debaty to považuji jako mojí povinnost opět předložit a zaznamenat krátké prohlášení dávající moje stanoviska jako ustanovení smlouvy, která je nejvíc kritizována Senátem.“

„Od té doby co byla smlouva přednesena před Senátem, slyšeli jsme toho spousty o charakteru kolumbijských obyvatel a hlavně o panamských. Mluvili jsme všeobecně o úřadu této země, jejím prezidentovi a řízení daných záležitostí. Slyšeli jsme o náboženství lidí této země, o církvi i o protestantech. Není mým záměrem nyní přemítat o kolumbijském úřadu, jejich funkcionářích nebo lidech. Cokoliv může být řečeno o náboženství kolumbijských obyvatel a jejich národních záležitostech. Já s respektem předkládám, předmět, kterým se musíme zvláště zabývat...“¹¹²

Dále pak vyčísluje všechny výhody, které by USA smlouvou obdržely:

1. „Trvalou kontrolu nad kanálem“
2. „Zónu podstatně větší než šest mil podél kanálu“
3. „Neustálý dohled nad železnicí“
4. „Soudní pravomoc nad šíjí a soudní tribunály“¹¹³

Cullom ve svém projevu dále zdůrazňuje, že Spojené státy nejsou ty, které by chtěly ovládat Kolumbii. Jsou jen „velkým bratrem“ snažícím se napomoci své sesterské zemi vyplacením určité sumy za stavbu, která by stejně nemohla být místní vládou financována, a která ji může pomoci v boji proti povstalcům. Dále se zmiňuje o velikosti a velkorysosti americké vlády, jež může být Kolumbii nápomocná i na poli celosvětovém.

---

¹¹²Mills Miller, op. cit., Vol. III., Shelby M. Cullom, 16. March 1903, Canal Treaty with Colombia, 409-411.

¹¹³Idem.

Morgan reaguje na názory svých oponentů a opět zmiňuje, jak bylo již mnohokrát řečeno, výhody nikaragujské cesty. Smlouva prošla senátem se sedmdesáti třemi hlasy pro.

2.2.7 Panamská revoluce

Panama byla hraniční provincií Kolumbie, oddělena pralesy a bažinami s nedostatkem komunikací, odříznuta od hlavního dění ve státě. Na druhou stranu tento kus země skýtal obrovský potenciál přitahující celý svět. Panamci nikdy příliš nebohatli z výhod v rámci jejich území. Těmi, kdo dokázali na tomto panamském „bohatství“ profitovat, byli kolumbijští úředníci a cizí společnosti.

Nedostatečný příliv peněz v roce 1903, odrážející nezájem vlády o budoucnost oblasti, zapříčinil začátek povstávání. Do skupiny, která stála u zrodu revoluce, patřila jména jako José Agustín Arango politik a obchodník zastupujícího Panamu v kolumbijském senátu, Carlose Constantina Arosmena, vyjednávající s americkými zástupci panamské železnice a Manuela Amadora Guerrera pracovníka panamské železnice a později prvního prezidenta Panamské republiky. Velká podpora přicházela především od Compagnie Nouvelle. Ta měla strach po odmítnutí Hay-Herránovy smlouvy, že přijde o celý svůj majetek. Zástupci Compagnie Cromwell a Bunau-Varilla, začali okamžitě lobovat ve prospěch prodeje koncese a za panamskou independentistickou skupinu v americkém Senátu, později jim byla smluvna schůzka s prezidentem Rooseveltem, díky jejich známostem. Vyjádření podpory ovšem nebylo takové, jaké Panamci očekávali. Američané vyjádřili hlavně svůj záměr stavět kanál a možnost odtržení Panamy a ratifikaci smlouvy s novou entitou na mezinárodní scéně ponechávali stranou.

Compagnie Nouvelle se také časem rozhodla ustoupit a to kvůli pohrůzce ze strany kolumbijské vlády, která se vyslovila, že pokud i nadále bude společnost pokračovat v pomoci panamskému separatistickému hnutí, bude brána jako nepřítel státu a její majetky budou zkonfiskovány. Až říjen 1903 jim dal novou naději. Bunau-Varilla se opět setkal s americkým prezidentem a ten se společně s ministrem zahraničí začal více zajímat o možnost odtržení panamského území po ratifikaci smlouvy z roku 1903. Smlouva byla „aktivátorem“ vstupu amerického zájmu do panamského separatistického záměru.

Roosevelt později prohlásil v Kongresu, že ke stavbě komunikace je bezpodmínečně nutná kontrola průplavového pásma a že Kolumbie postavila, odmítnutím ratifikace, Spojené státy před vážné rozhodnutí. Vyjádřil potřebu neodkladného začátku výstavby průplavu za účelem rozvíjejícího se mezinárodního obchodu.

Nastalá situace mu pak dala možnost předložit reálné možnosti pro výstavbu: zamítnutí panamské varianty a návrat k variantě nikaragujské nebo odkoupení práv od Compagnie Nouvelle a začít s výstavbou kanálu bez ohledu na názor kolumbijských úřadů.

Bunau-Varilla svůj úkol ve Spojených státech splnil a v říjnu informoval vedoucího skupiny Amadora, o již jasné podpoře při revoluci ze strany USA. Ujistil jej, že je připravena pomoc v podobě válečné lodi Nashville, jedné z nejmodernějších válečných lodí amerického námořnictva a dalších lodí plavící se z obou stran k panamské šíji.

Povstání propuklo v noci z 2. na 3. listopadu 1903. Bez jakéhokoliv krveprolití ustanovovali povstalci vládu tří konzulů, José A. Aranga, Federico Boyda a Tomáse Ariase. K vyhlášení nezávislosti došlo o den později, 4. listopadu. Městská rada podepsala dokument odvolávající se na tradice boje za nezávislost ze začátku devatenáctého století.

„Listina prohlašovala, že se nesplnily naděje obyvatel šíje, tvořící etnickou a politickou entitu, vkládané v Kolumbii. Panama byla neustále poškozována ve svých materiálních a morálních zájmech a oslabovalo se dobrovolné spojení Panamy s Kolumbií, až bylo nakonec zřejmé, že další existence je nemožná, protože brání rozvoji civilizace a klade nepřekonatelné překážky pokroku. Přináší neštěstí, je protikladem a popřením cílů politické jednoty, do které tito lidé vstoupili hnáni potřebou uspokojit očekávané právo zajištěné svobody. Z těchto důvodů prohlašovala městská rada Panamy, věrně interpretující zájmy těch, které zastupuje, že se oblasti v její správě odtrhují od Kolumbie a spolu s dalšími částmi provincie Panama, které přijmou odtržení a připojí se k ní, vytvoří panamský stát, s cílem vytvořit republiku s nezávislou vládou. Demokratickou, reprezentativní a odpovědnou, která bude dbát o štěstí domorodců a ostatních obyvatel.“

„Lhostejnost bogotské vlády k otázkám tížícím obyvatele Panamy vedla Panamce k rozhodnutí vstoupit mezi svobodné národy světa, považujícíce přitom Kolumbii za bratrský národ, na jehož straně budeme vždy stát, budou-li to vyžadovat okolnosti, a za jehož prosperitu dáme svůj nejhoroucnější a nejupřímnější hlas.“¹¹⁴

Dále byla vyhlášená rada zastupující všechny obyvatele Panamy, za účelem jejich vyjádření a potvrzení souhlasu s nezávislostí. Následné kroky se očekávaly ze strany Spojených států, které se postavily na stranu povstalců poté, co kolumbijské vojenské jednotky opustily město Colón a následně 6. listopadu potvrdily svůj souhlas s panamskou prozatímní vládou a vyzvaly své zástupce, aby začali vyjednávat s novou vládou za účelem hájení zájmů amerických občanů. Do funkce zástupce panamské vlády v USA byl jmenován Bunau-Varilla, sice Francouz, ale především výborný obchodník a vyjednávač. Později byl jmenován do role mimořádného diplomatického zástupce při jednání o panamském průplavu. Svoje jmenování obhajoval jako nutnost při uznání panamské nezávislosti.

---

¹¹⁴Opatrný, op. cit., 150-151.

Kolumbijská vláda byla o této situaci zpravena teprve po vyhlášení nezávislosti. Vzhledem k vrcholící hospodářské krizi a vlastním vnitropolitickým problémům státu pramenících z nedávné občanské války, nehájila příliš razantně své zájmy. Výjimku tvořil Juan Bautista Pérez y Soto¹¹⁵, velký odpůrce Spojených států a nezávislosti Panamy veřejně vyzýval k nutnosti invaze do Panamy a znovupřipojení šije, jako země, která je vázána ke kolumbijskému státu historickou úmluvou z osvobozeneckých válek na začátku století. Vystupoval rovněž proti vládě, obviňující ji z přílišného zájmu o vlastní obohacování, které označoval za příčinu separatistických tendencí.

Následný postup kolumbijské vlády byl zoufalým pokusem o znovunavázání na dřívější vyjednávání. Kolumbie vyslala emisara žádajícího americkou podporu v otázce znovupřipojení Panamy slibujícího okamžitou ratifikaci Hay-Herránovy smlouvy. Také panamské prozatímní vládě byly nabídnuty výhodné podmínky a bylo jí nabídnuto setrvání v rámci Kolumbijského státu s vysokou mírou autonomie. Ani Panamci, ani Američané však neměli v úmyslu vracet cokoli zpět, což potvrdili svou odpovědí.

„Washington se odvolává na rozhodnutí panamského lidu přerušit politické spojení s Kolumbií a vytvořit vlastní vládu, s níž vstoupila vláda Spojených států do styku. Americký prezident doporučuje, s odvoláním na pouta přátelství mezi oběma národy, bogotské vládě, aby vyřešila svůj konflikt s Panamou cestou míru.“

„Podle amerického názoru odpovídal postoj Spojených států nejen podmínkám dohody mezi oběma zeměmi, ale i zájmům civilizace, vyžadujícím nerušenou dopravu přes Panamskou šiji, které by vážně bránily případné nepotřebné a pustošivé občanské válce.“¹¹⁶

Poslední šancí Kolumbie bylo získání amerického veřejného mínění na svou stranu. Američané ale, kvůli nárůstu mezinárodního obchodu, brali zřetel na zájem okamžitého zahájení výstavby průplavu, a proto tato akce byla přijata s nepochopením a odmítnuta.

Podpora amerických úřadů tak otevřela jednání s novou panamskou vládou o průplavu a ta okamžitě vyslala svého zástupce do Washingtonu, aby začal projednávat podmínky odkoupení Compagnie Nouvelle.

Jednání Bunau-Varilly se i dnes mohou zdát sporná. Byl nejen vyslancem nového Panamského státu, ale i zástupcem Compagnie Nouvelle, která se snažila co nejrychleji a nejvýhodněji prodat to co bylo ještě prodeje schopné. Bunau-Varilla se tudíž snažil co nejrychleji ujednat podmínky s americkou vládou a nedal panamským zástupcům šanci zapojit se.

---

¹¹⁵http://www.colombiaaprende.edu.co/html/mediateca/1607/articles-113113_archivo.pdf, 5.8.2012.

¹¹⁶Opatrný, op. cit., 157.

Státní tajemník Hay později prohlásil:

„Myslím, že jsem nebyl nikdy tak nepřetržitě a intenzivně zaměstnán jako během posledních dvou neděl. Včera ráno byla jednání s Panamou dokončena. Rozhovory byly zahájeny okamžitě, obědvali jsme společně s Rootem, Knoxem a Shawem a já nastínil svůj plán bod za bodem. Vybojoval jsem každou jeho část a přijal několik dobrých nápadů. Spěchal jsem zpět na ministerstvo, vyčlenil všechny zaměstnance na zpracování konečného návrhu, poslal pro Varillu, prošel s ním celou smlouvu, vysvětlil všechny změny, získal jeho souhlas a v sedm podepsal monumentální dokument v malém modrém přijímacím pokoji...“¹¹⁷

Na obou stranách stále vládl strach z možnosti neratifikace, tak jako se stalo u předchozí smlouvy. Oba zástupci měli velký zájem na tomto paktu. Důvod Bunau-Varillova zájmu byl již zmíněný a Hayův souvisel s doktrínou otevřených dveří.

Smlouva Hay-Bunau-Varilla 18. listopadu 1903.

„Spojené státy americké a republika Panama si přejí potvrdit výstavbu kanálu pro loďstva přes panamskou šíji za účelem spojení Atlantského a Tichého oceánu. Kongres Spojených států amerických vydal zákon, schválený 28. června 1902, zakládající právo prezidentovi USA získat kontrolu nad potřebnou částí země bývalého státu Kolumbie v rozumném termínu a efektivně využívat svrchovanosti tohoto území v Panamské republice. Velevážené smluvní strany se dohodly uspořádat shromáždění za účelem jednat o této věci.“

„Jako zplnomocněnce jmenoval prezident Spojených států Johna Haya, ministra zahraničí, republika Panama Phillipa Bunau-Varillu, zvláštního zplnomocněnce a vyslance speciálně pověřeného k projednávání dané věci. Ti se, po vzájemném rozhovoru, dohodli vyměnit si své plné pravomoci v náležité formě, aby stanovili následující články:“

1. Článek

„Spojené státy americké garantují zachování nezávislosti Panamy“

2. Článek

„Panamská republika povoluje navždy Spojeným státům používání, obsazení a kontrolu pevniny pokrytou vodou: pro výstavbu, držení, fungování, vysoušení a ochranu miněného průplavu do deseti mil na šířku, který se rozkládá ve vzdálenosti pět mil z každé strany od centrální linie plavební cesty, která se bude stavět. Zmíněná zóna začíná výstavbu v Karibském moři tři námořní míle od střední linie odlivu s podmínkami, se kterými souhlasí obyvatelé Panamy, Colónu a přilehlé zátoky, neboť jsou vyjmuti ze smlouvy a Američané nad nimi nemají žádné pravomoci.“¹¹⁸

---

¹¹⁷Opatrný, op. cit., 159.

¹¹⁸Sáenz, op. cit., 175 -176.

„ Republika Panama dále uděluje pravomoce na věčné časy Spojeným státům k užívání, obsazení a kontrole dalších území a vodních ploch, neležících na již zmíněném teritoriu, které mohou být potřebné a užitečné pro konstrukci, držení, fungování, vysoušení a ochranu zmíněného kanálu nebo jakýchkoliv pomocných kanálů nebo jiných staveb potřebných a prospěšných pro konstrukci, držení, fungování, vysoušení a ochranu zmíněné oblasti podnikání. “

„Republika Panama uděluje navíc stejným způsobem na věčnost Spojeným státům všechny ostrovy, které se nalézají uvnitř zóny výše popsané, tak jako skupiny malých ostrovů v Panamské zátocy, nazývané Perico, Naos, Culebra a Flamenco. “

3. Článek

„Republika Panama uděluje Spojeným státům ve zmíněné zóně popsané v druhém článku této úmluvy a mezi ohraničením všech dodatečných pozemků a vodních ploch, již zmíněných a popsaných v druhém článku moc a autoritu za účelem ovládnutí a zmocnění se řečených teritorií. Panama postoupí tyto výhody pro dobré fungování a spravování kanálu. “¹¹⁹

Ve smlouvě se dále hovoří, že Panamská republika postupuje Spojeným státům americkým určitá práva a vymezuje podmínky užívání zóny kanálu a kanálu jako takového. Jednalo se o pronájem a kontrole budoucího území kolem plánovaného průplavu. Panama pronajala Američanům průplavové pásmo za jednorázový poplatek 10.000.000,- dolarů a každoroční poplatek 250.000,- dolarů vyplácený od devátého roku po ratifikaci na dobu neurčitou. Další výhody a monopoly vyplývající ze smlouvy pro Spojené státy byly:

1. *„Monopol k výstavbě, držení a fungování jakékoliv přepravní trasy napříč panamským územím od Karibského moře až po Tichý oceán podél průplavového pásma. “*

2. *„Užívání vodních toků, jezer a dalších vodních mas, které budou třeba k výstavbě kanálu. “*

3. *„Užívání ostrůvků, které se nacházejí v průplavové zóně (např: Perico, Naos, Culebra). “*

4. *„Využívání zóny kanálu široké 10 milí. “*

5. *„Právo používat zde vojsko, které by zakročilo v případě napadení kanálu či suverenity Panamy a tímto krokem tak zaručit samostatnost Panamského státu. “¹²⁰*

---

¹¹⁹Sáenz, op. cit., 175 -176.

¹²⁰Idem.

6., „Spojené státy musí poskytnout nový domov těm obyvatelům žijícím vně průplavové zóny.“

7., „Lidé mohou volně migrovat za prací v rámci stavby kanálu, ať jsou kterékoliv národnosti.“¹²¹

„Dohoda se netýká soukromých majitelů půdy nebo majitelů soukromého vlastnictví, tato otázka bude řešena zvláštní komisí složenou z amerických a panamských zástupců. Američané mají možnost neomezeného získání půdy a majetku ve městech Panama a Colón a místní úřady se zavázely přijmout taková zdravotnická opatření, jaká jsou obvyklá ve Spojených státech. V případě, že se jim to nepodaří, je tento úkol přenesen na americké úřady, což platí i o udržování veřejného pořádku v obou přístavech a přilehlých oblastech.“

„Osmý článek se týká Compagnie Nouvelle, zmocněné prodat veškerý majetek včetně panamské železnice Spojeným státům spolu se všemi právy, privilegii, podíly a koncesemi. Na tento majetek nesmí ukládat panamská vláda žádné daně, ale může používat telegrafní linky spojující Panamu a Colón. Zavazují se také povolit imigraci pracovníků potřebných k výstavbě průplavu a jeho udržování.“

„Američané mohou dovážet do pásma všechny materiál, od stavebních strojů až po potraviny bez cla.“

„Čtyřicátým článkem smlouvy si Spojené státy zaručují trvalou kontrolu průplavového pásma. Ani změna vlády, ani změna zákonů Panamy, se bez souhlasu USA nemůže dotknout dohody o průplavu. Dokonce ani zánik Panamské republiky a její začlenění do jiného státu nebo federace nemůže změnit ujednání z 18. listopadu 1903.“¹²²

Smlouva měla dohromady dvacet šest článků. Konečné ratifikace doznala až 23. února 1904, kdy šedesát šest senátorů hlasovalo pro a čtrnáct proti. Uvedená ratifikace byla uspišena dopisem tajemníka Haysa senátorovi Spoonerovi, v němž vyjádřil svůj názor na smlouvu:

„Bude-li Senát hlasovat pro smlouvu v její nynější podobě, bude tato smlouva velmi výhodná, mnohem prospěšnější pro Spojené státy a musíme po pravdě přiznat, že není tak výhodná pro Panamu.“¹²³

---

¹²¹Sáenz, op. cit., 175 -176.

¹²²Opatrný, op. cit., 168-169.

¹²³Ibidem., 169.

„Jestliže smlouvu pozměníme a během příštího měsíce pošleme zpět, pomine období nadšené jednoty, které přichází jen jednou v době revoluce a oni vstoupí do nového období politiky a diskusí. Oba víme velmi dobře, kolik je ve smlouvě bodů, na něž mohou panamští patrioti zaútočit.“

„Jestliže ji znovu předložíme jejich úvahám, pokusí se ji změnit na mnoha místech, nikdo nemůže říci jak, protože budou vědět, že jsme definitivně promeškali hlavní cíl, že je dohoda jistá, že dosáhli nezávislosti a že je teď čas pokusit se o výhodnější jednání, než mohli vést poprvé.“¹²⁴

Francouzský inženýr Bunau-Varilla měl velkou zásluhu na uzavření paktu. Jak sám uvedl, splnil své poslání, poslání které si sám uložil a říkal, že zachránil dílo francouzského génia Lessepse a zachoval jeho čest. Nakonec i sám přiznal, že vše dělal pro Francii a Compagnie Nouvelle, které vyplatila vláda Spojených států po 14. dubnu 1904 čtyřicet miliónů dolarů, a ta za to požadovala předání veškerých jejích práv na rozestavěný průplav. Bunau-Varilla dosáhl tak výhodného ujednání jednak díky svým stykům s bohatými a vlivnými Američany, obchodníky, politiky a jednak díky značným kontaktům v různých francouzských a belgických společnostech financujících jeho kroky na americkém území, jež vždy nebyly v souladu se zájmy panamské vlády.

Následně se ukázalo, že Bunau-Varillovy úmysly se opravdu týkaly jen zabezpečení Compagnie Nouvelle. Po převzetí peněz rezignoval na zastupování panamského státu a vrátil se do Evropy, kde byl stále věrný svému oboru a odešel stavět železnici do Rumunska.

Smlouva byla zrušena až 9. ledna 1977 a nahradila ji smlouvou Torrijos-Carter¹²⁵, která Panamě zaručovala kontrolu a spravování Panamského průplavu po roce 1999. Jedinou výjimkou byl článek zaručující USA postavení garanta neutrality kanálu i po roce 2000.

Poté prezident Roosevelt 7. prosince 1903, prezentoval ve své třetí zprávě o stavu Unie význam událostí pro stavbu průplavu a ospravedlnění následné akce, revoluce a smlouvu mezi USA a Panamou, rozebíral zde také dlouholetý vztah s Kolumbií.

„Minulé jaro, 28. června 1902, uzavřeli reprezentanti Kolumbie a naše vláda smlouvu, kterou náš Senát již ratifikoval. Po prosbách kolumbijských občanů byla smlouva opětovně otevřena. Při jejím vypracování se postupovalo v souladu s potřebami lidu a vládou státu Kolumbie. Jednalo se o více než jen obchodní jednání. Naše štědrost byla zformulována do seriózní otázky: Zda máme dále investovat do jejich zájmů, které jsou našimi výdaji?“¹²⁶

---

¹²⁴Opatrný, op. cit., 167.

¹²⁵Opatrný, *Amerika v proměnách staletí*, 538.

¹²⁶Mills Miller, op. cit., Vol. III., T. Roosevelt, 7. December, The Panama treaty, 417-418.

„Čestným přáním nás všech je platit veškeré možné požadavky, nejen skutečné, ale dokonce i rozmary našich slabších sousedů, kteří už tolik vděčí za naši ochranu a trpělivost. V rámci vypracování smlouvy jsme se podvolili jejich přání směřovaných do všech možných oblastí.“

„Něméně úřad státu Kolumbie nejen že zamítl smlouvu, ale zamítl ji takovým evidentním způsobem v době odloženého Kolumbijského kongresu, že žádná skromná naděje na zadostiučinění z jejich strany nezůstala. Kolumbijský úřad vytvořil novou smlouvu a svolal kongres, aby ji ratifikoval, hlasy proti byly však jednomyslné. Nejeví se, že by jejich úřad vyvinul úsilí k zabezpečení ratifikace.“

„Okamžitě po odložení ratifikace kongresem vypukla v Panamě revoluce. Panamský lid byl dlouho odpojen od Kolumbie a byli drženi od šance uzavření smlouvy, což byla pro ně životně důležitá starost. V okamžiku, kdy již bylo jasné, že smlouva je beznadějně ztracena, lidé v Panamě povstali jako jeden muž. Ani jediný výstřel nepadl na šiji v zájmu kolumbijské vlády. Ani jeden život nebyl zmařen pro úspěch revoluce. Kolumbijské jednotky utábořené na šiji začaly spolupracovat s panamskými občany a zrodila se nová republika s ohromující jednotou. Povinnost Spojených států v této záležitosti byla jasná. V přísném souladu s principy stanovené ministry Cassem a Sewardem, USA oznámily: Dáváme na vědomí, že nebude povoleno žádné přistání expedičních sborů, které by zapříčinilo chaos a zkázu podél kanálu a železnice a porušení přepravy jako neodvratitelného následku...“¹²⁷

Dále pak prezident vyjmenoval příčiny odklonu USA od kolumbijských úřadů a zdůvodnil podporu panamských separatistů.

„Historie rozhodla nezpochybnitelně:

„Za první, že Spojené státy po více než půl století klidně a v dobré víře vykonávaly své povinnosti v rámci smlouvy z roku 1846.“

„Za druhé, že když byla poprvé možnost pro Kolumbii udělat cokoliv, jako odplatu za služby, které opakovaně poskytovala po padesát sedm let Spojeným státům, kolumbijské úřady rezolutně a agresivně zamítly novou dohodu, ačkoliv byla vytvořena tak, aby z ní měly výhody a aby z ní mělo výhody i panamské území, v časech pod kolumbijskou správou“

„Za třetí, ačkoliv po celou dobu tohoto období revoluce, veřejných nepokojů a frakčních výtržností, které se objevovaly jedna po druhé téměř nerušeně v řadě (některé z nich trvaly měsíce dokonce i roky), nebyla centrální vláda schopná s nimi zatočit nebo uzavřít mír s rebely.“¹²⁸

---

¹²⁷Mills Miller, op. cit., Vol. III., T. Roosevelt, 7. December, The Panama treaty, 417-418.

¹²⁸Ibidem, 417-418.

„Za čtvrté, že tato narušení měla tendenci početněji vzrůstat a byla čím dál naléhavější.“

„Za páté, že kontrola Kolumbie nad panamskou šíjí nemohla být udržována bez armádní intervence a asistence Spojených států. Jinými slovy kolumbijský úřad, zcela neschopný udržet pořádek na panamském území, takto odmítnul ratifikovat smlouvu, která byla jedinou možností ochránit svou stabilitu a garantovat trvalý mír a konstrukci kanálu přes šíjí.“¹²⁹

Výrok prezidenta byl ukázkou tehdejší doby, politiky velkého klacku. USA čím dál více vystupovaly, jako „velký bratr“ držící ochrannou ruku nad slabšími státy Latinské Ameriky. Nebyla to starost, ale obchod, který vedl americké úřady k těmto krokům. Roli v této problematice také hrála obava USA z politiky evropských mocností na americký kontinent.

Senátor za Massachusetts George Frisbie Hoar vystoupil 9. prosince 1903 jako člen skupiny, která žádala přesvědčivější vysvětlení, než jaká přednesl prezident Roosevelt ve své výroční zprávě o stavu Unie a informace o garanci ratifikace nové smlouvy prozatímní vládou. Dožadoval se celkového vysvětlení panamské revoluce, a zda byly Spojené státy zpraveny předem o tomto aktu a postupu Kolumbie. Dále pak navrhl rezoluci s tvrzením nutnosti výstavby kanálu:

„..., jako jednoho z velkých mezníků, vyskytujících se stěží jednou za století v postupu humanity spojující národy a vytvářející ze světa jednu rodinu.“¹³⁰

V rezoluci Hoar také potvrdil svou obavu z událostí na panamském území, nechápal, proč pověřují vyslance za účelem jednání a přijímají jejich vyslance v rámci přátelství a za účelem uzavírání dohod a poté plánují čin neslučující se s tímto chováním. Měl obavy z neuznání nové vlády od ostatních latinskoamerických zemí i přesto, že ji uznaly velmoci jako Německo, Rusko, Čína, Francie atd. Odsuzoval americký expanzionismus a ptal se, zda si můžou USA zakoupit tu část země na americkém kontinentě, která jim přijde vhod, čímž by se pak stávaly nezvaným samovládce.

„Pane prezidente je zde nějaká pochybnost zůstávající nevysvětlenou, že to nebyl válečný akt? Kolumbie byla přátelským národem. Vlastnila toto teritorium. Uznali jsme vše přijmutím jejich vyslance a posílajíc k nim našeho vyslance, vyjednávali jsme s nimi za účelem zakoupení práv na kanál...“¹³¹

---

¹²⁹Mills Miller, op. cit., Vol. III., T. Roosevelt, 7. December, The Panama treaty, 417-418.

¹³⁰Opatrný, op. cit., 164.

¹³¹Mills Miller, op. cit., Vol. III., George F. Hoar, 9. December 1903, The Panama Revolution, 425-426.

„Jsme ochotni říci, že pokud by se tato revoluce nestala, zamýšleli bychom odebrat kus tohoto teritoria naší silnou rukou a zaplatili bychom Kolumbii to, co bychom považovali za dostatečné odčinění újmy? Prohlašujete, že každý národ Jižní Ameriky držící své vlastnictví je předmětem práva našeho svrchovaného panství?“

„Rozhodli jsme se, že panamská cesta je ta nejlepší, ale je zde mnoho dobrých lidí, kteří si myslí, že nikaragujská cesta je lepší a tam by se tudíž měl přesunout náš zájem. My všichni jsme si to mysleli již před třemi lety. Pokud se ukáže, že to byla pravda, vezmeme si ji tou samou cestou jako cestu panamskou? Je tato doktrína svrchovaného panství, o které jsme tolik slyšeli, vhodná k tomu, aby nám pomohla dostat požadovaný trh Jižní Ameriky nebo lépe, udělala z nich naše odběratele nebo producenty? Myslím pane prezidente, že bychom měli mít, a že bychom to měli mít hned teď, pokud tato rezoluce bude přijata, autoritativní deklaraci od prezidenta Spojených států a Kongresu, který utváří a dává navždy konec těmto strachům, jakkoliv existují zde či v zahraničí.“

„Pokud to bude naší politikou a bude to tak pokračovat a pokud jakákoliv pohroma postihne tuto skvělou republiku a nebesa se od ní odvrátí a naše zem by se mohla rozpadnout, bude oplakávána pouze velmocemi a její svržení bude oslavováno s ohromnou radostí a vítězstvím každého člověka na západní polokouli od Arktického oceánu až k mysu Horn.“

„Pane prezidente, otázka jedné revoluce, více či méně v malé jihoamerické zemi, může probouzet zdání nepatrného významu. Otázka, jestli můžeme čekat pět minut nebo pět dní nebo pět let, před tím než uznáme, že nový úřad nemá velkou vážnost, pokud je to vše. Dokonce i poté pokud těchto pět minut revoluce je naprosto souběžných s naším získáním širokého kusu země...“¹³²

Po Hoarovi vystoupil za Ohio Joseph Benson Foraker. Oponoval rezoluci jako předčasné a podporoval Rooseveltovu zprávu s tím, že smlouvou z roku 1846 USA přislíbily vystavit meziocéánský průplav a novou smlouvou tento závazek jen potvrdily. Zapomněl zmínit, že smlouva odporuje příslibu danému Kolumbii o územní celistvosti a výstavbě kanálu na jejich území.

„Pane prezidente, četl jsem tento telegram ve světle našich práv a povinností vůči Panamě s ohledem na přepravu přes šíji. Nevidím příležitost vyvodit z nich jakýkoliv závěr kromě jediného a to, že prezident Spojených států by měl upozornit k činu vlasteneckou cestou, což je jeho povinností.“¹³³

---

¹³²Mills Miller, op. cit., Vol. III., George F. Hoar, 9. December 1903, The Panama Revolution, 425-426.

¹³³Ibidem, J. B. Foraker, 9. December 1903, The Panama Revolution, 427.

Prezident oznámil, že to nebyl žádný tichý souhlas, žádná intrika a ač senátor za Massachusetts vyslovil názor, že se prezident může podvolit jeho doloženým faktům, a že říkal pravdu, když činil prohlášení, a že se USA nespolečovaly ani neintrikovaly proti kolumbijskému státu.

„...Co to znamená pro Panamu? Vezměte si mapu a pohlédněte na ni. Pouhá šíje, jak je náležitě nazývána, Kolumbie situována v Jižní Americe, Panama odtržená jako stát, který by mohl být oddělený možná vodní cestou nebo kouskem země do ní zasahující. Pro tuto malou zemi znamená výstavba kanálu nejdůležitější výhodu, kterou si můžeme představit. Pokud by kanál nebyl postaven na daném místě, ale na nějakém jiném, byla by to pro ně velká nevýhoda.“¹³⁴

John T. Morgan za Alabamu opět vystoupil 18. prosince proti prezidentovi Rooseveltovi a předložil dvě následující rezoluce:

1. Rezoluce

„Prezident neměl zákonné právo nebo moc, bez souhlasu Kongresu a za podmínek, které existují v Panamě, použít vojenské a námořní síly Spojených států, aby zabránil Kolumbii v uskutečnění její snahy uplatnit vlastní suverenitu a vykonávat její práva v oblasti Panamy jakoukoliv formou nátlaku, který je v souladu s mezinárodními zákony a není v rozporu s žádným právem Spojených států.“

2. Rezoluce

„Intervence ze strany prezidenta je v rozporu se zákonem neutrality ustanoveným Kongresem Spojených států a je v rozporu s mezinárodními zákony.“¹³⁵

Morganovým stoupencem byl i senátor Edmund Winston Pettus za Alabamu, který prohlásil:

„Panama, jak jsme byli informováni úřady, je nezávislou republikou. Pokud je to správné prohlášení, tak vážnou otázkou nad kterou bychom se měli zamyslet je: Jak a jaké agentury dopomohly Panamě k nezávislosti?“

„Byl to nový stát zrozený podle mezinárodních práv nebo nezákonně a předčasně vyrvaný z mateřského lůna? A kdyby tento nový národ byl tak nezákonně a předčasně vyrvaný, byla by čest naší země opomenutá nebo pošpiněná tímto nezákonným narozením?“

„Naše země je nyní mezinárodní gigant. Bůh přikazuje, aby tato republika tak velká pozorně a svědomitě ochraňovala a zachovávala čest našich lidí.“¹³⁶

---

¹³⁴ Mills Miller, op. cit., Vol. III., George F. Hoar, 9. December 1903, The Panama Revolution, 427.

¹³⁵ Ibidem, J. T. Morgan, 18. December 1903, The Panama Revolution, 431.

¹³⁶ Ibidem, E. W. Pettus, 18. December 1903, The Panama Revolution, 431.

„Především si přeji, aby pozornost Senátu byla soustředěna k všeobecným povinnostem jednoho národa a ostatních národů.“¹³⁷

Pettus se dále odvolával na mezinárodní právo s tím, že nezávislost Panamy není v souladu s obecně přijatými úmluvami o nezávislém státu. Předkládal tvrzení ze smlouvy z roku 1846 a mluvil o nich jako o porušených a obviňoval Spojené státy z nedostatečného tlaku na kolumbijskou vládu v rámci ratifikace Hay-Herránovy smlouvy. Také upozorňoval na nárůst amerického sebevědomí a síly, která může být využívána a zneužívána na polích politických a ve věcech mezinárodní politiky, za příklad dával právě Panamu.

Najednou se ukázalo, že panamská nezávislost se stala sporem nejen mezinárodním, ale i národním. Prezidentovi odpůrci odmítli jeho „despotické“ jednání neberoucí ohled na názor Kongresu před blížícími se volbami. Prezident na svou obranu zaslal do Kongresu zvláštní zprávu 4. ledna 1904 týkající se panamské akce a její zdůvodnění

„Podnik byl uznán za nutný v rámci národní potřeby a bylo by největším výsměchem práv a spravedlnosti jednat s úřady o vlastnictví šíje, na které máme právo. Řečeno slovy pana Case, zavřít brány styku na této obrovské cestě na světě a ospravedlnit akt výmluvou, že tato obchodní a cestovatelská cesta patří jim a oni vybírají, kdy se zavře.“

„Byl to plán, kdy by žádný národ nemohl stavět a garantovat neutralitu kanálu s větším stupněm kontroly než bylo zmíněno v Hay-Herránově smlouvě. Odmítnutí poskytnutí takového stupně kontroly bylo nezbytné, odmítnutí vytvoření jakékoliv praktické cesty vůbec. Takové odmítnutí tudíž přímo pozvedlo otázku, zda byla Kolumbie oprávněná k zabránění světového transportu přes šíji.“¹³⁸

„Že byl sám kanál dychtivě vyžadován místními lidmi, a že lidé z této lokality toužili po jeho výstavbě pod americkou kontrolou, je dokázáno jednomyslnou akcí v nové Panamské republice. Navíc Kolumbie po odmítnutí smlouvy navzdory protestům a varováním, kdy bylo v její moci přijmout ji, by byl obnoven status quo byl by ukázán největší zájem akceptovat tuto smlouvu.“

„Přešel jsem otázku, jakou jistotu máme, že si teď nevezmou svůj oficiální příslib a neodmítnou znovu ratifikaci smlouvy, pokud by na to měli právo a samozřejmě, že mají. Nebudu v tuto chvíli diskutovat o možnostech Spojených států o zaujmutí stanoviska k aktu takovéto nízkosti jako opustit novou Panamskou republiku.“¹³⁹

---

¹³⁷Mills Miller, op. cit., Vol. III., E. W. Pettus, 18. December 1903, The Panama Revolution, 431.

¹³⁸Ibidem, 4. January 1904, T. Roosevelt, The Panama revolution, 434-435.

¹³⁹Ibidem, 4. January 1904, T. Roosevelt, The Panama revolution, 435.

„Ačkoliv, jak plynuly měsíce, stalo se čím dál tím více nepravděpodobné, že by kolumbijský Kongres ratifikoval smlouvu nebo by přijal kroky, které by k ní byly ekvivalentní. Všechny šance této akce však nebyly z jejich strany ztracené, dokud je Kongres v říjnu neuzavřel a během tří dní nato pak vypukla panamská revoluce. Panama se stala nezávislým státem a kontrola oblasti potřebná pro výstavbu kanálu se potom stala ospravedlněná.“

„Podmínky za jakých jsme mohli samostatně vstoupit do Nicaraguy, se tímto staly nemožné naplnění. Kdyby smlouva čekající na projednání s Panamou nebyla ratifikována Senátem tak by to stejně nepozměnilo fakt, že nemůžeme vstoupit do Nicaraguy. Kongres vybral cestu a není zde žádná jiná alternativa existující v naší legislativě.“

„Byl to názor významných mezinárodních právních znalců při pohledu na fakta. Skvělý návrh naší garance v rámci smlouvy z roku 1846 byl věnovaný šíji za účelem meziocéánské přepravy a v první řadě ochrany konstrukce meziocéánského kanálu. Kolumbie nemohla za existujících podmínek odmítnout vstup náležitých opatření Spojenými státy k zakončení bez nedodržení povahy a zásadního odmítnutí plnění povinností ukládající smlouvou, kterou plně využívala ke svému prospěchu více než padesát let. Můj záměr byl konzultovat danou problematiku v Kongresu, zdali pod tíhou těchto okolností nebude vhodné oznámit, že kanál byl okamžitě prozkoumaný a že jsme to pouze my, kteří mohli nabídnout termíny a žádní jiní a že v těchto termínech a kdyby tyto termíny nebyly schváleny, vstoupili bychom přímo do příprav s Panamou nebo bychom přijali taková opatření, která by byla potřebná k začátku podniku.“

„Jako celek mělo poselství jiný podtón. Vysvítilo z něho staré Rooseveltovo opovržení vůči slabému národu. Prezident požadoval pro Spojené státy právo vystoupit v Panamě proti Kolumbii s tvrzení, že vláda v Bogotě kladla překážky započetí díla, které bude mít význam pro celý civilizovaný svět. Přebrot v Panamě mu byl lidovým hnutím proti útlaku a aktem provedeným zcela bez americké účasti.“¹⁴⁰

„Přítomnost amerických válečných lodí v kolumbijských vodách vysvětloval tím, že každý, kdo čte pozorně noviny, musel vědět, kam vývoj v provincii spěje, a že válečná plavidla s americkou vlajkou měla zabránit přerušení provozu na železnici a útokům proti americkému majetku a životům. Uznání Panamské republiky a další postup Spojených států byl podle Roosevelta zcela v souladu s mezinárodním právem i zájmy celého světa, před nímž stály USA po podepsání Hay-Pauncefotovy dohody jako garant stavby středoamerické meziocéánské komunikace.“¹⁴¹

---

¹⁴⁰Mills Miller, op. cit., Vol. III., January 1904, T. Roosevelt, The Panama revolution, 435.

¹⁴¹Opatrný, op. cit., 167.

Roosevelt byl vynikající řečník, který dokázal ovlivnit názory svých posluchačů.

„Nepřestával zdůrazňovat kvality americké civilizace v podobě individualismu, sebevědomí a neutuchající čínorodosti, prezentoval se jako vlastenec, ale také jako vypjatý nacionalista pohrdající méně civilizovanými zeměmi a etniky. Válku za národní zájmy považoval nejen za cestu k dosažení kýžených cílů, ale i za významný faktor upevnění národního ducha, jehož myšlenkou bylo hnutí společenského pokroku, progresivismu.“¹⁴²

On si vybral expanzionalistickou politiku, kterou podobně jako jeho předchůdce Monroe představil ve své doktríně 6. prosince 1904, formulované v době Venezuelskou krizí¹⁴³, kdy evropské mocnosti požadovaly náhradu škod jejím podnikům, způsobenou během občanské války v letech 1898-1900.¹⁴⁴

Princip odmítání intervence evropských zemí do záležitostí západní hemisféry je zde vystředán principem intervence Spojených států ve stejném regionu. USA si činily nárok na právo intervence jako mezinárodní policie tam, kde se objevují problémy a neschopnost tyto problémy řešit vlastními silami. Tato Rooseveltova značně volná a kontroverzní interpretace Monroeovy doktríny je považována za součást širšího konceptu americké politiky velkého klacku.

Tato politika neměla být uplatňována jen na latinskoamerické státy, Roosevelt ji nárokoval i na širší mezinárodní scéně k prosazování síly Spojených států.

Prezident Roosevelt vystoupil už v roce 1901 s obhajováním Monroeovy doktríny, kdy se začala utvářet jeho politická myšlenka, docházející k tomuto závěru.

„Monroeova doktrína může být zásadní rys zahraniční politiky všech národů obou Amerik, jako to je ve Spojených státech. Právě sedmdesát osm let uběhlo od Výroční zprávy o stavu Unie prezidenta Monroa, kde oznámil, že americké kontinenty nejsou nadále vážené jako subjekty pro budoucí kolonizaci jakoukoliv evropskou mocností. Jinými slovy Monroeova doktrína je deklarace, ve které nesmí být teritoriální zvětšení moci jakoukoliv neamerickou silou na úkor jakékoliv americké mocnosti na americké půdě. Je to v dobrém úmyslu jako před nepřátelsky laděnými úmysly ve Starém Světě.“¹⁴⁵

---

¹⁴²Opatrný a Raková, op. cit., 147.

¹⁴³Opatrný, Amerika v proměnách staletí, op. cit., 296-297.

¹⁴⁴Ibidem, 675.

¹⁴⁵Richardson, op. cit., <http://www.gutenberg.org/dirs/1/3/8/9/13891/13891.txt>, 8.8. 2012.

„Tím spíše je zamýšleno zabránit jakékoliv agresi mocí Nového Světa na náklady kohokoliv jiného. Je to jednoduše krok a dlouhý krok směrem zajistit celosvětový mír zabezpečením možnosti stálého míru na této polokouli.“

„Během minulého století další vlivy dopomohly ke stabilitě a nezávislosti menších států Evropy. V rámci Monroeovy doktríny doufáme, že budeme schopni ochránit jak nezávislost a bezpečnost tak stabilitu pro menší národy Nového Světa.“

„Tato doktrína nemá nic společného s obchodními vztahy jakékoliv americké mocnosti. Jinými slovy, je to opravdový garant obchodní nezávislosti amerického kontinentu. My nežadáme v rámci této doktríny o jakákoliv exklusivní práva na obchod s jakýmkoliv americkým státem. My ani negarantujeme jakémukoliv státu potrestání, pokud se bude chovat nevhodně, pouze se ustanovuje, že potrestání nebude mít formu odebrání území jakoukoliv neamerickou mocností.“¹⁴⁶

Již dříve však byly tyto výroky považovány jako zavádějící a jen potvrdily oponentům prezidenta Roosevelta jeho ambice na mezinárodní scéně. Bylo by sporné se dohadovat, zda to mělo pozitivní, či negativní důsledek. Je třeba podotknout, že díky průbojnosti prezidenta dosáhly Spojené státy všech svých reálných cílů a to hlavně dosáhnutí práva na výstavbu Panamského průplavu.

Rok 1904 byl významným rokem pro americkou vládu, kdy konečně dosáhl svého téměř stoletého boje za získání práv k výstavbě díla. Na druhou stranu museli Američané zmírnit tlak na politiku latinskoamerických sousedů. Odpor Latinské Ameriky vůči USA rostl, a proto se nakonec změnila politika „velkého klacku“ na politiku „dolarovou“.

Hlavním prostředkem prosazování amerických hospodářských, strategických a politických zájmů v Latinské Americe a v Asii neměla být jen vojenská síla, ale také využívání finančních prostředků pro získání cizích politiků, kteří by ve svých zemích prováděli politiku výhodnou pro Washington. Tato diplomacie vedla prezidenta Williama Howarda Tafta k politice otevřených dveří v Asii a v udržení stability v Latinské Americe za použití masivních investic a půjček.

Zmenšením rizika konfliktu v oblasti navíc neměla znamenat jen vyšší zisky amerických společností, ale i vytvoření stabilních států a pomohla rozvinout zaostalé země. Přes stálý příliv amerického kapitálu především do středoamerických a karibských oblastí se zde hospodářská a politická situace výrazně nezlepšila a dolarová politika byla až do formulování politiky dobrého sousedství kombinována s opakovanými intervencemi amerických vojenských jednotek a námořní pěchoty.

---

¹⁴⁶Richardson, op. cit., <http://www.gutenberg.org/dirs/1/3/8/9/13891/13891.txt>, 8.8. 2012.

Spojené státy měly poté zájem urovnat vztahy s Kolumbií a v roce 1909 navrhly trojdohodu mezi USA, Kolumbií a Panamou nazývanou podle jednatelů: Root-Costésova, Root-Arosmenova a Cortés-Arosmenova. Kolumbie se měla zřeknout navždy panamského území a uznat její nezávislost. Spojené státy a Panama za to nabídly několika miliónové odstupné a výhody při užívání průplavu a železnice. Tato smlouva opět nebyla ratifikována kolumbijskými úřady, a proto nevstoupila ani v platnost.

Dalším pokusem byla první smlouva Thompson-Urrutia z roku 1914, která byla opět odmítnuta ze strany USA a to díky formulacím, které přiznávaly podíl Spojených států na Panamské revoluci. Další vlnu nelibosti vyvolala i částka přiznávající Kolumbii za odtržení Panamy několik desítky miliónů.

Až v roce 1921 byla přijata smlouva a byla ratifikována oběma zeměmi s pozměněním článku, kde Američané přiznávají svou míru viny. Ve smlouvě bylo zakotveno konečné uznání panamské nezávislosti Kolumbijskou republikou a vymezení hranic. Dále se zde Spojené státy zavazovaly k vyplacení odškodného a přiznávaly stejná či podobná práva Kolumbijscům a jejich produktům při transportu přes šíji jako svým obyvatelům a produktům.

„Spojené státy americké a republika Kolumbie si přejí odstranit všechna nedorozumění vyvstávající ze situace, která se stala v Panamě v listopadu roku 1903, aby obnovili srdečné přátelství, které dříve charakterizovalo oba státy.“

„ Chtějí také definovat a respektovat svá práva a zájmy ve vztahu k meziocéánskému průplavu konstruovanému úřadem Spojených států přes panamskou šíji a dohodly se uzavřít za tímto účelem smlouvu. Pro tento pakt jmenovaly dané zplnomocněnce: “

„Jeho excelence prezident Spojených států jmenuje Thaddeuse Austina Thompsona, speciálního vyslance ministra zahraničí.“

„Jeho excelence prezident Kolumbijské republiky jmenuje Francisca Josého Urrutia a ministra zahraničních věcí Marca Fidela Suaréze, jmenovaného uplatňovat výkonnou moc a další..., kteří se po vzájemném rozhovoru dohodli vyměnit si své plné pravomoci v náležité formě tak, aby stanovili a dohodli následující články: “

1. Článek

„Kolumbijská republika může využívat následující práva ve vztahu k meziocéánskému kanálu a panamské železnici svěřené naprosto a úplně Spojeným státům bez jakéhokoliv břemene či náhrad škody vůbec.“¹⁴⁷

---

¹⁴⁷Treaties and other international agreements of the United States of America, op. cit., http://books.google.cz/books?id=79AWAAAAAYAAJ&pg=PA864&lpg=PA864&dq=anderson+gual+treaty&source=bl&ots=KvJy_EmyfU&sig=FU1OrqCCg1QvbcUzk114Y3wfVYo&sa=X&ei=NLE0UOvtDobXtAbm44C4Aw&ved=0CCEQ6AEwAw#v=onepage&q=anderson%20gual%20treaty&f=true, 9.8.2012, 900-901.

1. „Kolumbijská republika může svobodně na věčné časy přepravovat přes meziocéánský kanál vojenské oddíly, válečné prostředky a válečné lodě bez zaplacení jakéhokoliv poplatku Spojeným státům.“

2. „Produkty pocházející z půdy či průmyslu Kolumbie přepravující se kanálem tak jako kolumbijská pošta, mohou být osvobozené od poplatků a cel, neplatí pro ty předměty a poštu podléhající Spojeným státům. Kolumbijské produkty pocházející z půdy či průmyslu tak jako hovězí dobytek, sůl a potraviny mohou být přijaty ke vstupu do průplavové zóny a stejně tak na ostrovy, na obývanou pevninu nebo na pevninu okupovanou Spojenými státy bez placení jakýchkoliv poplatků a cel než ti, jejichž produkty pocházejí ze Spojených států.“

3. „Kolumbijští obyvatelé projíždějící průplavovou zónou mající náležitý doklad o jejich národnosti jsou vyjmuti z každého ustanovení, platby či cla, jejímž předmětem nejsou obyvatelé Spojených států.“

4. „Kdykoliv bude provoz kanálu přerušen nebo kdykoliv bude potřebné z jakéhokoliv jiného důvodu použít železnici vojenské posádky, pro prostředky války, zboží a pošty pocházející z Kolumbijské republiky.“

„ Jak je výše uvedeno, mohou být transportovány po železnici mezi Anconem a Colónem nebo jakoukoliv jinou železnici jí nahrazenou a platí pouze ty samé poplatky a cla jako jsou uvaleny na vojenské jednotky, prostředky války, produkty a poštu ze Spojených států.“

„ Důstojníci, úředníci a zaměstnanci kolumbijského úřadu, mohou také, pokud doloží příslušný doklad o jejich oficiálním charakteru nebo o jejich zaměstnání, oprávněně cestovat po řečené železnici jako důstojníci, úředníci a zaměstnanci úřadu Spojených států.“

5. „Uhlí, petrolej a mořská sůl produkované v Kolumbii pro kolumbijskou spotřebu přepravované z jakéhokoliv přístavu Kolumbie na Atlantském pobřeží do jakéhokoliv kolumbijského přístavu na pacifickém pobřeží a naopak mohou, kdykoliv by byl provoz kanálu přerušen, převážet po již dříve zmíněné železnici volně bez žádného poplatky. Výjimkou jsou aktuální manipulační poplatky, které nemohou být v žádném případě převyšovat jednu polovinu poplatků za nákladní dopravu odváděnou za stejné produkty Spojených států přepravované po stejné železniční cestě nebo z jednoho amerického přístavu do druhého.“¹⁴⁸

---

¹⁴⁸Treaties and other international agreements of the United States of America, op. cit., http://books.google.cz/books?id=79AWAAAAAYAAJ&pg=PA864&lpg=PA864&dq=anderson+gual+treaty&source=bl&ots=KvJy_EmyfU&sig=FU1OrqCCg1QvbcUzk114Y3wfvVY0&sa=X&ei=NLE0UOvtDobXtAbm44C4Aw&ved=0CCEQ6AEwAw#v=onepage&q=anderson%20gual%20treaty&f=true, 9.8.2012, 900-901.

2. Článek

„Úřad Spojených států amerických souhlasí, že zaplatí ve městě Washingtonu vládě Kolumbijské republiky sumu dvaceti pěti miliónů dolarů ve zlatě následně: suma pěti miliónů bude vyplacena do půl roku po výměně ratifikací této smlouvy a od data zaučtování této platby bude zbylých dvacet miliónů vypláceno po roce stabilní splátkou pět miliónů dolarů, každý rok.“

3. Článek

„Kolumbijská republika uznává nezávislost Panamy jako svobodného státu, beroucí jako podklad kolumbijské právo z 1. června 1855 a souhlasí, že hraniční čára bude následující:

z Cape Tiburón k pramenům řeky Río de la Miel pokračující k horskému hřebenu Gandi k pohoří Sierra de Chugargun a dále po hřebenu Mali sestupující k hřebenům Nigue k vrcholům Aspave a odtud k Pacifiku do bodu mezi Cocalito a La Ardita.“¹⁴⁹

---

¹⁴⁹*Treaties and other international agreements of the United States of America*, op.cit., http://books.google.cz/books?id=79AWAAAAAYAAJ&pg=PA864&lpg=PA864&dq=anderson+gual+treaty&source=bl&ots=KvJy_EmyfU&sig=FU1OrqCCg1QvbcUzk114Y3wfVYo&sa=X&ei=NLE0UOvtDobXtAbm44C4Aw&ved=0CCEQ6AEwAw#v=onepage&q=anderson%20gual%20treaty&f=true, 9.8.2012, 902.

2.3 ZÁVĚREČNÁ ČÁST

2.3.1 Spojené státy americké a znovu obnovená výstavba Panamského průplavu

Ani po převzetí majetku Compagnie Nouvelle Spojenými státy nebylo jasné, jak bude výstavba pokračovat. Američtí a evropští odborníci se neustále dohadovali, zda pokračovat v Lessepsově plánu výstavby či zvolit nový. Nejvíce stoupenců získal plán na výstavbu zdymadel, vytvořených na umělém jezeře na dolním toku řeky Chagres a vedených přes jezero Gatun.

Tato varianta byla několikrát přednesená v Senátu a více či méně bouřlivě diskutovaná. Nicméně ani komise jmenovaná prezidentem Rooseveltem nic nevyřešila a díky vzájemným sporům rozpadla. Až v červnu, kdy byla vyslyšena všechna pro a proti byl 29. června 1904 podepsán zákon ustanovující pevné koncepce a podmínky výstavby. Nakonec byl zvolen zdymadlový systém, prosazený díky třiceti šesti hlasům pro.

Stavba určitě nebyla ani pro Američany ani pro Francouze nic lehkého. Přírodní podmínky byly stále stejné: tropické přívalové deště, záplavy a nemoci přicházející z bažin a další problémy na poli technickém. Velkým úspěchem byly zásluhy Američanů v oblasti medicíny týkající se redukce onemocnění, jako jsou malárie¹⁵⁰ a žlutá zimnice, kdy jako jedni z prvních začali vycházet z nejmodernějších poznatků lékařské vědy a následovali názor doktora Finleyho, jež vycházel z jeho výzkumu na Kubě, že jsou nemoci přenášeny komáry rodu Anopheles a ne zkaženým vzduchem z bažin, a že je zapotřebí uzavřít všechny větrané prostory a zavážet bažiny vybagrovanou hlínou z průplavového pásma. Nejdůležitější ovšem bylo používání chininu jako léku, který byl ordinován všem pracovníkům na stavbě průplavu a byl jim též přidáván do pitné vody. Úmrtnost a nakažení se snížilo v roce 1913 až na osm procent oproti roku, kdy se začalo s výstavbou průplavu.

Nelze opomenout ani Lessepse a jeho Compagnie Universaille, která během svého působení nechala vystavět moderní zdravotnická zařízení evropského typu dále využívané Spojenými státy.

---

¹⁵⁰Malárie je záchvatovitě onemocnění, které může vážně ohrožovat život člověka. Ročně malárií onemocní až 300 miliónů lidí nejčastěji z chudých zemí (není dostatek léčiv ani látek na prevenci malárie) – ročně umírá jeden milión pacientů. Do doby, než se objevila pravá příčina onemocnění, se lékaři domnívali, že je to způsobeno zapáchajícími bažinami. Díky této domněnce má název mal-arie neboli špatný vzduch. <http://nemoci.vitalion.cz/malarie/>, 10. 8. 2012.

Američané také zmodernizovali železnice a telegrafní síť. Jejich podíl můžeme vidět i na poli souvisejícím s rozvojem infrastruktury, lékařství a potravinářství. Ekonomickým přínosem pro Panamu byla rovněž možnost zásobovat dělníky podílející se na výstavbě průplavu z místních zdrojů panamskými dodavateli. Panama tak zažívala boom, kdy část obyvatel získala z obchodu z USA finanční prostředky souvisejících s provozem průplavu. Ještě dnes patří tato země mezi nejbohatší země Latinské Ameriky, kdy hrubý domácí produkt přesahuje hranici osmdesáti procent, z nichž většinu tvoří služby a především výnosy z transportu přes průplav.

„Provoz byl oficiálně zahájen 15. srpna 1914, kdy se námořní bagr Ancon, známý svým podílem na čištění zátoky před atlantským ústím kanálu, vydal na cestu dlouhou více než osmdesát kilometrů. Během necelých deseti hodin překonal, s řadou oficiálních hostů na palubě, trasu mezi Colónem a Panamou. Nadšení z tohoto nepochybného úspěchu techniky netrvalo dlouho. Nejen proto, že v Evropě a později v celém světě ukázala tato technika svou druhou tvář v počínajícím konfliktu armád a flotil tehdejších mocností, ale ukázalo se, že se budou opakovat problémy, s nimiž se setkávali budovatelé námořní komunikace zvláště v oblasti Culebry. Jeden ze sesuvů půdy zatarasil právě otevřený průplav ještě v roce 1914 a uzavřel jej plavbě na celých šest let.“¹⁵¹

Teprve v roce 1920 byl provoz přes Panamskou šíji znovu zahájen a tentokrát už trvale. Prakticky od samého začátku byl průplav předmětem sporů mezi Spojenými státy a Panamou, která byla podporována latinskoamerickou společností dvacátého století plnou revolucionářského mínění jdoucího proti jakémukoliv činu či jinému prostředku moci ze strany USA.

Průplav sice přinášel obyvatelům země finanční příjmy, ale pořád to byli Američani, kteří měli rozhodující práva týkající se průplavu a to díky výhodné smlouvě, která jim zaručovala vedení průplavové společnosti. Jednání mezi oběma státy probíhala i po ratifikaci Hay-Bunau-Varillovy smlouvy. Panamci žádali omezení dovozu nafty a uhlí, zákaz poštovních a jiných dalších úřadů a celnic patřící USA, později také žádali o znovu projednání smlouvy, které bylo odmítnuto kvůli první světové válce.

Obě strany se pokoušely najít kompromis a přes četné neúspěchy (smlouva vždy nebyla ratifikována jednou ze smluvních stran) se dohodly o předání průplavového pásma do rukou Panamců v roce 1977 smlouvou Torrijos-Carter podepsanou americkým prezidentem Jamesem Carterem a panamským generálem Omarem Torrijosem. Američané přijali téměř všechny návrhy Panamců. Jedním z nejdůležitějších bylo postupné předávání pásma do rukou

---

¹⁵¹Opatrný, op. cit., 196.

jejich úřadů, tak aby americká nadvláda skončila úplně roku 1999. Co si Američané vymínili, bylo postavení garanta zaručujícího neutralitu v průplavovém pásmu.

2.3.2 Shrnutí

Závěrem je třeba podotknout, že průplav byl a je jedním z důležitých faktorů ovlivňujících světové ceny produktů na světě a Spojené státy americké jako jedny z největších spotřebitelů mají nejvyšší zájem na co nejnižší ceně výrobku. Při pohledu do historie všechny významné světové mezníky byly vždy spojené s ekonomikou. Dle mého názoru toto byla jedna z důležitých hnacích sil USA k získání práv na stavbu a spravování Panamského kanálu.

Zde shledávám prostor pro zodpovězení otázky z úvodu práce. Proč právě Panama byla vybrána jako země výstavby průplavu spojujícího dva oceány, jaké smlouvy a úmluvy jí předcházely a proč právě Spojené státy Americké zde sehráli tak významnou roli?

Panama má dobrou geografickou polohu, odkud má výhodný strategický přístup do Asie a Jižní Ameriky. Další důvod předložila francouzská společnost Compagine Nouvelle, kde již zmiňovaný představitel Lesseps, prosadil svůj názor na výstavbu průplavu na daném území. Jelikož byl Lesseps úspěšným stavitelem Suezského průplavu, oponovala mu jen malá část geologů, hydrologů a inženýrů. Nakonec byl jeho názor přijat a shledán nejrozzumnějším a nejlepším.

Část amerických politiků a veřejnosti považovalo USA za zemi předurčenou k mimořádnému postavení ve světě. V rámci Latinské Ameriky to potvrdila již zmíněná Monroova doktrína. Dle mého názoru Proč právě Spojené státy? by jednou z možných variant mohl být případný strach Američanů z napadení jinou mocností.

Jednou z mocností usilující o získání postavení na americkém kontinentě byla Velká Británie. Ta spatřovala v získání území v regionu posílení pozic a vlivu na mezinárodním poli.

Druhá mocnost, která také usilovala o posílení vlivu na kontinentě, byla Francie. I ta toužila po znovuzískání území na americkém kontinentě. Průplav by byl vhodným návratem, díky němuž by Francouzi mohli ovlivňovat ekonomické dění na celém americkém kontinentě. Na krátký čas se jim to povedlo díky Lessepsovi a jeho zkušenostem s výstavbou průplavu. Nepočítali však s místními podmínkami, jako byly: velká vlhkost, žlutá zimnice či geologické podmínky, které tak znepríjemňovaly práci dělníkům.

Z tohoto bodu by šlo rovněž dobře kontrolovat jak Střední, tak Jižní Ameriku a při případném konfliktu by bylo možno zasáhnout z této pozice. Spojené státy nakonec podepsaly smlouvu, ve které garantovaly neutralitu kanálu, což nebránilo ovlivňovat latinskoamerické dění na mezinárodním diplomatickém poli.

Latinská Amerika byla také plná zásob přírodních a nerostných surovin, které nebyly z velké části využívány a Spojené státy v ní viděly jakousi zásobárnu pro případné horší časy.

Dalším fenoménem bylo panamerické cítění, které znamenalo geografickou, kulturní a ekonomickou sounáležitost všech obyvatel amerického kontinentu. Toto cítění předurčovalo Spojené státy jako „velkého bratra“ Latinské Ameriky, který se vždy bude plést do jejich záležitostí a bude se ji snažit chránit, v našem případě před dalšími mocnostmi.

Citát mluvící dle mého názoru za vše je od zmiňovaného Alfreda Thayera Mahana:

„... kdo vládne oceánům, ten vládne obchodu, kdo vládne obchodu, ten disponuje bohatstvím světa, kdo disponuje bohatstvím světa, ten vládne světu.“¹⁵²

V diplomové práci jsem vypsala všechny smlouvy a úmluvy, které nejen předcházely výstavbě průplavu, ale také provázely jeho výstavbu až k předání do rukou Američanů. Zde bych chtěla smlouvy rekapitulovat a vytýčit nejdůležitější informace.

Jako první jsem zmínila smlouvu Anderson-Gual z roku 1824 mezi Velkou Kolumbií a Spojenými státy. Hlavními body byly mír a výhody v oblasti obchodu a vzájemné migrace národů. Clayton-Cafias z roku 1825 na ni navázala a rozšířila ještě o námořní plavbu a obchodování na moři. Poštovní smlouva rozšířila o další krok působnost USA na území již nového státního celku a to Nové Granady.

Nejdůležitější smlouvou v první polovině 19. století byla Mallarino-Bidlack z roku 1846. Úmluva mezi státníky zaručovala nová práva a úlevy a především výstavbu železniční trati. Byla velkým krokem na panamskou půdu. V tomto roce uzavřeli také smlouvu vymezující konzulární vztahy mezi oběma státy.

Smlouva Clayton-Bulwer z roku 1849 byla mezi dvěma mocnostmi USA a Velkou Británií. Ostrované si byli vědomi rozšiřujícího se vlivu USA na středoamerickém území, proto žádali ve smlouvě rovnoprávnost bez náznaků exkluzivity na daném území pro Spojené státy.

Ujednáním z roku 1857 pod vedením Casse a Herrana. USA dosáhly obrovského úspěchu, kdy Nová Granada souhlasila s používáním zbraní na jejich území s možnostmi vojenských intervencí. Smlouva z roku 1890 Walkers-Restepro informuje o podmínkách vzájemného vydávání zločinců.

V části o Nicaragujském průplavu zmiňuji několik smluv mezi USA a Nicaraguou. Jako jednu z nejdůležitějších jsem zmínila Bryan-Chamorro z roku 1916. Byla pomyslnými

---

¹⁵² <http://www.globalpolitics.cz/clanky/vliv-dila-alfreda-thayera-mahana-na-zahranicni-politiku-usa-na-prelomu-devatenacteho-a-dvacateho-stoleti>, 18. 2. 2013.

zadními vrátky po Američany, kdyby to nevyšlo s kanálem na panamském území. Zajišťovala jim práva na výstavbu, fungování a spravování kanálu.

Hay-Pauncefote smlouva byla mezi USA a Spojeným královstvím, zaručující neutralitu průplavu, kde byly vyloučeny vojenské zásahy. Angličané uznávali práva svých soupeřů a jejich nároky na výstavbu průplavu.

Hay-Bunau-Varilla 1903 první smlouva mezi USA a novým státem Panamou je vrcholem staletého amerického snažení na šiji. Dosáhli nadvlády nad Panamským průplavem na více jak sto let. To jim zaručilo významné postavení na světovém trhu a důležitou strategickou pozici.

V roce 1921 Thompson a Suarez podepsali smlouvu, kdy Američané slibují odškodnění Kolumbii s menším náznakem omluvy. V podstatě nikdy nepřiznali svou účast na Panamské revoluci.

3 ZÁVĚR

Panama, země s necelými třemi miliony obyvatel, svou rozlohou celkem nedůležitá, na druhou stranu díky strategické pozici ji její největší bohatství pasuje na stát, se kterým by se mělo vždy počítat na mezinárodní scéně.

Panama se dnes stává finančním rájem. Peníze investorů proudící nejen do rozvoje této země a množství mezinárodních i tuzemských bank, povyšuje tuto zemi na Švýcarsko amerického kontinentu.

Panamský průplav se řadí mezi divy světa novodobé společnosti stvořené člověkem. Je to dílo, které usnadňuje životy milionům snad i miliardám obyvatel planety Země. Jeho role a užitečnost na mezinárodním poli je dnes neznepochybnitelná.

Připomeňme si cenu základních potravin pro všechny lidi, kterou, díky snížení vzdáleností, udává průplav. Toto nepodložené obrazné tvrzení může znít troufale, ale snad díky průplavu mohly být zachráněny i ty nejubožejší životy před hladomorem.

Spojené státy kontrolovaly oficiálně území kanálu sto let, ale i dnes vyvstává otázka, zda tato kontrola nepřetrvává dodnes v podobě zaměstnanců kanálu, kteří jsou z většiny z USA. Státy zde ponechaly určitě obrovský vliv, který snad prospěl malé zemi s krátkou historií.

Domnívám se, že tato práce pomohla alespoň stručně zmapovat situaci před výstavbou Panamského průplavu, pochopit čtenáři proč právě Panama byla vybrána jako jedna z mnoha k výstavbě kanálu a zároveň z části nastínila vliv Spojených států na latinskoamerické dění.

4 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Primární zdroje

Mills Miller M., Great debates in American history (from the debates in the British Parliament on the Colonial Stamp Act 1764–1765 to the Debates in Congress at the close of the Taft Administration 1912 – 1913), press of J.J. Little, New York 1913.

Opatrný J., Amerika v proměnách staletí, nakladatelství Libri, Praha 1998.

Opatrný J., Panama, nakladatelství Libri, Praha 2004.

Opatrný J., Průplav dvou oceanů, nakladatelství Mladá fronta, Praha 1979.

Opatrný J. a Raková S., USA, nakladatelství Libri, Praha 2003.

Weeks J. and Gunson P., Panama: Made in the USA, Latin America Bureau Ltd., London 1991.

Sekundární prameny

Arosemena J., *Panama y nuestra America*, Universidad Nacional Autonoma de Mexico, Distrito Federal 1981.

Biesanz J. a M., *Panama y su pueblo*, Editorial letras S.A., Distrito Federal 1961.

Colectivo de autores, *El Canal de Panama*, Fondo de Cultura economica, Distrito Federal 1976.

Richard H. Collin, Theodore Roosevelt's Caribbean: *The Panama Canal, the Monroe Doctrine and the Latin American* kontext, Baton Rouge 1990.

Conniff M. L., *Panama and the United States, The Forced Alliance*, The University of Georgia Press 2003.

de la Reza A. G., *El congreso de Panama de 1826 y otros ensayos de integracion latinoamericana en el siglo XIX: estudios y fuentes documentales anotadas*, taller Artes Impresas, Iztapalapa 2006.

DuVal M., *Cádiz to Cathay*, Stanford 1947.

- Espino R., Raul. M., *Panama vol . I.*, Instituto de investigaciones Dr. Valentin Gomez, Distrito Federal 1988.
- Espino R., Raul. M., *Panama vol . II.*, Instituto de investigaciones Dr. Valentin Gomez, Distrito Federal 1988.
- Fuentes C., *Pohřbené zrcadlo*, Mladá fronta a.s., Praha 2003.
- Gerstle Mack, *La tierra dividida*, Editoval universitaria panama, Panama 1978.
- Goytia F. V., *Historia y texto de las constituciones de la República de Panamá*, ediciones Cultura hispánica, Madrid 1954.
- Harrell, David, E.; Gaustad, Edwin, S., *Unto a Good Land: A History of the American People*. Cambridge 2005.
- Howarth, S., *To Shining Sea: A History of the United States Navy, 1775–1998*. Oklahoma, University of Oklahoma Press 1999.
- Jaramillo Levi E., *Una explosion en America el Canal de Panama*, Siglo XXI Editores S.A. 1976.
- Major J., *Prize Possesion, The United States and the Panama Canal 1903-1979*, Cambidge University Press 1993.
- McCain W. D., *Los Estados Unidos y la Republica de Panama*, Universidad de Panama, Panama,1978.
- McCulough D., preklad Gurza Irazoqui F., *El cruce entre dos mares (La creacion del Canal de Panama 1870-1914)*, Lasser Press Mexicana S.A., Distrito Federal 1977.
- Pletcher, David M., *The Diplomacy of Involvement: American economic expansion across the Pacific*. Missouri, University of Missouri Press 2001.
- Rincón Mendéz H., *Panamá*, ediciones Anaya S.A., Madrid 1988.
- Ryan P. B., *La controversia del Canal de Panama*, Editores Asocidos, Distrito Federal 1979.
- Sáenz V., *Nuestras vías interoceanicas Tehuantepec*, Nicaragua, Panamá a proposito del canal de Suez, editorial América Nueva, México, D.F., 1957.

Internetové zdroje

Treaties and other international agreements of the United States of America, http://books.google.cz/books?id=79AWAAAAAYAAJ&pg=PA864&lpg=PA864&dq=anderson+gual+treaty&source=bl&ots=KvJyZFtvnT&sig=mYNXz42pc3GBXmgwzt6su5V_4zI&sa=X&ei=H2wzUPr9Ec_IsgbRpoD4DQ&ved=0CB8Q6AEwAw#v=onepage&q=anderson%20gual%20treaty&f=true.

Richardson J.D., A compilation of the messages and papers of the presidents, Authority of Congress, Washington 1900, Vol. VII.

<http://www.gutenberg.org/files/13012/13012.txt>

<http://www.almen.cz/seminarky/panama/economics.html>

<http://www.vysokeskoly.cz/maturitniotazky/zemepis/panamsky-pruplav>

<http://www.globalpolitics.cz/clanky/vliv-dila-alfreda-thayera-mahana-na-zahranicni-politiku-usa-na-prelomu-devatenacteho-a-dvacateho-stoleti>

<http://www.americanforeignrelations.com/E-N/Naval-Diplomacy-The-second-period-1890-1945.html>

<http://www.infoglobe.cz/zajimavosti/monroeova-doktrina/>, 8. 12. 2012.